

Anatole France

Thaïs

Anatole France

Thaïs

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Anatole France: *Thaïs* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Anatole France: *Thaïs* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Lotus

På den tid var ørkenen befolket af anakoreter. På begge sider af Nilen lå der talløse hytter, som eneboerne selv havde bygget af grene og ler, og afstanden imellem dem var netop så stor, at de, der beboede dem, kunne leve isoleret og alligevel hjælpe hinanden i nødsfald. Kirker, der øverst oppe bar korsets tegn, hævede sig hist og her over hytterne, og derhen begav munkene sig på festdage for at bivåne højtideligholdelsen af mysterierne og nyde sakramenterne. Helt nede ved floden lå der også huse, hvor munkene levede hver i sin celle og kun kom sammen for endnu bedre at nyde ensomheden.

Både anakoreter og munke levede i afholdenhed, spiste ikke før efter solens nedgang og altid kun brød med lidt salt og isop; nogle drog dybt ind i ørkenen, tog bolig i en hule eller en grav og førte der et endnu mærkeligere liv.

Alle levede de i kyskhed, bar bodsskjorte og hætte, sov på den bare jord efter at have våget længe, bad, sang salmer og udførte kort sagt hver dag de allerfornemste bodsøvelser. Fordi de tænkte på arvesynden, nægtede de deres legeme ikke blot fornøjelser og nydelser, men selve den pleje, som på den tid ansås for uundværlig. De troede, at legemets sygdomme styrker vor sjæl, og at kødet ikke kan få en ærefuldere prydelse end bylder og sår. Således fuldbyrdedes profeternes ord: "Ørkenen skal dækkes med blomster".

Af denne hellige ørkens gæster tilbragte nogle deres dage med bodsøvelser og grublerier, andre tjente til livets ophold ved at flette palmefibre eller arbejde hos omegnens bønder i

høsttiden. Hedningerne mistænkte uden grund nogle for at leve af røveri og slutte sig til de arabiske nomader, som plyndrede karavanerne. Men sandheden var, at disse munke foragtede rigdom, og vellugten af deres dyder steg helt op til Himlen.

Engle, der lignede unge mænd, kom med stav i hånd som rejsende for at besøge disse boliger, medens dæmoner i æthiopieres eller dyrs skikkelse luskede omkring eremitterne for at lede dem i fristelse. Når munkene om morgenen gik hen til kilden for at fylde deres krukker, så de spor af satyrers og fauners skridt i sandet. Betragtet fra et åndeligt synspunkt var den hellige ørken en kampplads, hvor der på hver time af døgnet og især om natten udkæmpedes vidunderlige kampe mellem Himmel og Helvede.

Asketerne, der blev angrebet med raseri af legioner af fordømte, forsvarede sig ved Guds og englenes hjælp med faste, pønitense og spægelse. Stundom stak de kødelige begærs brod dem så grusomt, at de hylede af smerte, og deres klageråb under stjernehimlen svarede de sultne hyæners tuden. Da viste dæmonerne sig for dem i dårende skikkelser. For selv om dæmonerne er stygge i virkeligheden, så iklæder de sig stundom en ydre skønhed, som gør det umuligt at erkende deres sande natur. Ørkenens asketer så med forfærdelse i deres celler billeder af nydelser, der var ukendte endog for vellystninge. Men eftersom de havde korsets tegn over sig, bukkede de ikke under for fristelsen, og de urene ånder antog atter deres virkelige skikkelser og fjernede sig, så snart morgenen gryede, opfyldte af skam og raseri. Det var ikke sjældent at møde en af dem i morgengryet, når han flygtede

bort opløst i tårer, og udspurgte man ham, svarede han: "Jeg græder og sukker, fordi en af disse kristne, der bor her, har pisket mig med et ris og jaget mig skændigt bort."

De gamle i ørkenen udstrakte deres magt over syndere og ugudelige. Deres godhed var undertiden forfærdelig. De havde af apostlene fået magt til at hævne fornærmelser mod den sande Gud, og der var intet, der kunne redde dem, de havde fordømt. Man fortalte rystet inde i byerne, ja, endog i Alexandria, at jorden åbnede sig for at opsluge de slette mennesker, de havde slået med deres stav. Derfor var de meget frygtede af alle, der førte et udsvævende liv, især af skuespillere, gøglere, gifte præster og kurtisaner.

Så stor var disse munkes dyd, at selv de vilde dyr var underkastet deres magt. Når en eremit var døden nær, kom en løve og gravede med sine kløer en grav til ham. Den hellige mand forstod da, at Gud kaldte ham til sig, og gik ud og kyssede alle sine brødre på kinden. Derefter lagde han sig glad til hvile for at sove ind i Herren.

Efter at Antonius mere end hundrede år gammel havde trukket sig tilbage til Colzinbjerget med sine højtelskede disciple, Macarius og Amathas, var der ikke i hele ørkenen en munk, som gjorde flere hellige gerninger end Paphnutius, abbeden fra Antinoe. Ganske vist havde Ephrem og Serapion et større antal munke under sig og udmærkede sig ved den åndelige og timelige ledelse af deres klostre. Men Paphnutius iagttog den strengeste faste og lod stundom hele tre dage gå hen uden at tage næring til sig. Han bar en bodsskjorte af groveste stof, piskede sig morgen og aften og lå ofte timer igennem med panden imod jorden.

Hans fireogtyve disciple, der havde bygget deres hytter i nærheden af hans, søgte at kappes med ham i strengt levned. Han elskede dem inderligt i Jesus Kristus og formanede dem uophørligt til bod. Blandt disse hans åndelige sønner var der mænd, der år igennem havde levet som røvere, men var blevet i den grad grebet af den fromme abbeds formaninger, at de var blevet munke. Deres rene liv var et opbyggeligt eksempel for deres kammerater. En af dem havde tidligere været kok hos dronningen af Abessinien, men var ligeledes blevet omvendt af abbeden og udgød nu tårer dag og nat; en anden var diakonen Flavius, der var velbevandret i de hellige skrifter og talte godt. Men den mest beundringsværdige af Paphnutius' disciple var en ung bonde ved navn Paul, som bar tilnavnet "den enfoldige" på grund af sin overordentlige naivitet. Menneskene spottede hans uskyld, men Gud beviste ham sin gunst ved at sende ham syner og tilstå ham profetisk gave.

Paphnutius viede sin tid til at undervise sine disciple og holde andagts- og bodsøvelser. Han grublede også ofte over den hellige skrift for at finde allegorier i den. Derfor havde han også, skønt endnu ung, gjort sig højt fortjent. Djævlene, der ellers angriber de gode anakoreter så kraftigt, vovede ikke at nærme sig ham. Om natten i måneskinnet satte syv små sjakaler sig på deres bag udenfor hans celle, og dér blev de siddende ubevægelige, tavse, opmærksomt lyttende. Man mener, at det var syv dæmoner, som han holdt på afstand i kraft af sin hellighed.

Paphnutius var født i Alexandria af fornemme forældre, der havde ladet ham oplære i de profane videnskaber. Han var endog blevet forført af digternes løgne, og så dyb var i hans

første ungdom hans ånds vildfarelser og uordenen i hans tanker, at han troede, menneskeslægten var druknet i syndfloden på Deucalions tid, og at han disputerede med sine kammerater om guds natur, attributter, ja, endog selve hans tilværelse. Han levede den gang i sus og dus ligesom hedningerne, og det var en tid, han ikke kunne mindes uden skam og forvirring.

Jeg lod mig dengang koge i de falske nydelsers gryde, plejede han at sige til sine brødre.

Han mente dermed, at han spiste omhyggeligt tilberedt kød og besøgte de offentlige badeanstalter. Han havde virkelig lige indtil sit tyvende år ført et såre verdsligt liv, som det var rimeligere at kalde død end liv; men efter at han var begyndt at få undervisning af præsten Macrinus, blev han et nyt menneske.

Sandheden gennemsyrede ham fuldstændig, og han plejede at sige, at den var trængt ind i ham som et sværd. Han antog fuldt og helt den kristne lære og gav sig til at tilbede den korsfæstede Jesus. Efter sin dåb blev han endnu et år imellem hedningerne i den verden, hvor vanens bånd holdt ham fast. Men en dag, da han var kommet ind i en kirke, hørte han diakonen læse disse ord i skriften: "Hvis du vil blive fuldkommen, da gå hen og sælg alt, hvad du ejer, og giv pengene til de fattige." Han solgte på stedet sine ejendele, fordelte, hvad han fik ind, imellem de fattige og blev munk.

I de ti år, han nu havde holdt sig borte fra menneskene, blev han ikke længere kogt i de kødelige lysters gryde, men lutrede sig til megen gavn for sig selv i bodens balsam.

En dag, da han efter sin fromme vane mindedes de timer, hvor han havde levet fjernt fra Gud, og undersøgte sine synder én efter én, for at gøre sig et ganske nøjagtigt begreb om deres hæslighed, kom han i tanker om, at han engang havde set en såre skøn skuespillerinde ved navn Thaïs på teatret i Alexandria. Denne kvinde optrådte i skuespillene og veg ikke tilbage for at danse på en sådan måde, at hendes alt for dygtigt udførte bevægelser ledte tankerne hen på de frygteligste lidenskaber. Eller hun gengav en af de skændige scener, som hedningernes fabler tillægger Venus, Leda eller Pasiphaë. Sådan optændte hun alle tilskuerne med sanselighedens ild; og når unge, skønne mænd eller rige oldinge kom, opfyldte af elskov, og strøede blomster på tærsklen til hendes hus, så modtog hun dem og hengav sig til dem. På den måde førte hun ikke alene sin egen sjæl, men også talløse andre sjæle i fortabelse.

Det var ikke langt fra, at hun også havde forført Paphnutius til kødets synd. Hun havde tændt attråen i hans blod, og han havde engang nærmet sig hendes hus. Men han var blevet standset på tærsklen af den frygtsomhed, der er naturlig for den første ungdom (han var femten år dengang), og af angsten for at blive afvist, fordi han ingen penge havde, for hans forældre holdt ham meget strengt. Gud havde i sin barmhjertighed anvendt disse to midler til at frelse ham fra en stor brøde. Men Paphnutius havde ikke engang vist sig taknemmelig, fordi han endnu kun dårligt forstod, hvad der var til hans eget bedste, og fordi han begærede de falske goder. Mens han nu lå på knæ i sin celle foran billedet af dette frelsens træ, hvor verdens løsepenge hang som i en vægtskål, kom han til at tænke på Thaïs – fordi Thaïs var hans synd, og efter

askesens forskrifter grublede han længe over de kødelige lysters grufulde hæslighed, disse lyster, som denne kvinde havde givet ham smag for på hin forvirringens og uvidenhedens tid. Efter nogle timers andagt viste Thaïs' billede sig for ham med den største tydelighed. Han så hende for sig, som han havde set hende på fristelsens dag, kødelig skøn. Først var hun en Leda, smægtende udstrakt på et leje af hyacinter med tilbagekastet hoved, ildfulde, tåreblændede øjne, dirrende næsebor, halvåben mund, svulmende bryst og arme, der var friske som bække. Ved dette syn slog Paphnutius sig for brystet og sagde:

– Min Gud, jeg tager dig til vidne på, at jeg grant ser hæsligheden i min synd!

Imidlertid skiftede billedet umærkeligt udtryk. Thaïs' læber røbede lidt efter lidt, eftersom mundvigene sænkede sig, en dunkel lidelse. Hendes øjne blev store og funkede af tårer; hun sukkede dybt, og fra hendes bryst steg et åndedræt, som mindede om et uvejrs første pust. Ved dette syn følte Paphnutius sig forvirret lige til sin sjæls dyb. Han kastede sig på jorden og opsendte denne bøn:

– Du, der har gydt medlidenheden i vore hjerter som morgenduggen over engene, retfærdige og barmhjertige Gud, vær velsignet! Lovet, lovet være du! Befri din tjener for den falske ømhed, som kun leder til syndigt begær, og vis mig den nåde, at jeg i alle dine skabninger aldrig elsker andre end dig, for de forgår, og du bliver. Når jeg er optaget af denne kvinde, da er det, fordi hun er dit værk. Selv englene bøjer sig bekymret over hende. Er hun ikke, o herre, et pust, udgået af din mund? Hun må ikke blive ved at synde med alle disse landsmænd og disse fremmede. Jeg føler en dyb medlidenhed med hende i mit

hjerter. Hendes forbrydelser er afskyelige, og den blotte tanke om dem får mig til at gyse, så jeg føler alle hårene på min krop rejse sig i rædsel. Men jo mere brødefuld hun er, des mere bør jeg beklage hende. Jeg græder, når jeg tænker på, at djævlene skal pine hende i al evighed.

Mens han grublede sådan, så han en lille sjakal sidde ved sine fødder; han blev meget overrasket, for døren ind til hans celle havde været lukket lige fra om morgenen. Dyret syntes at læse i hans tanker og logrede med halen ligesom en hund. Paphnutius gjorde korsets tegn: dyret forsvandt. Da forstod han, at Djævelen for første gang havde sneget sig ind i hans kammer, og han bad en kort bøn, hvorefter han igen tænkte på Thaïs.

– Med Guds hjælp, sagde han til sig selv, skal det lykkes mig at frelse hende!

Og han sov ind.

Da han den følgende morgen havde læst sin bøn, begav han sig hen til den hellige mand Palemon, der levede som eneboer ikke langt derfra. Som sædvanlig stod han og gravede i jorden, veltilfreds og fornøjet. Han var en gammel mand; han dyrkede en lille have, de vilde dyr kom og slikkede hans hænder, og djævlene plagede ham ikke.

– Lovet være Gud! broder Paphnutius, sagde han, støttende sig til sin spade.

– Lovet være Gud! svarede Paphnutius, og fred være med dig, broder!

– Fred være også med dig, broder Paphnutius! svarede munken Palemon, og tørrede med sit ærme sveden af panden.

– Broder Palemon, vore samtaler bør til eneste emne have lovprisningen af Ham, som har lovet at være midt iblandt dem,

der forsamler sig i hans navn. Derfor vil jeg tale med dig om en plan, jeg har udkastet til forherligelse af Herren.

– Herren velsigne din plan, Paphnutius, som han har velsignet min salat! Hver morgen udgyder han sin nåde sammen med duggen over min have, og hans godhed tilskynder mig til at forherlige ham i de agurker og græskar, han skænker mig. Lad os bede ham om, at han vil bevare os i sin fred! For intet er farligere end de urolige tanker, der forvirrer vore hjerter. Når disse tanker får os i deres magt, bliver vi som berusede mennesker, og vi raver af sted, snart til højre, snart til venstre, stadig på nippet til at falde ynkeligt omkuld.

Undertiden styrter disse sindsbevægelser os ud i en tøjlesløs glæde, og den, der giver sig den i vold, fylder den urene luft med sin rå, grødede latter. Denne elendige glæde drager synderen ud på alskens ville veje, men undertiden kaster disse sjælens og sansernes forvildelser os også ud i en ugudelig sørgmodighed, der er tusinde gange farligere end glæden.

Broder Paphnutius, jeg er kun en stakkels synder, men jeg har i mit lange liv erfaret, at eneboeren ikke har nogen værre fjende end sørgmodigheden. Jeg mener dermed denne hårdnakkede melankoli, der indhyller sjælen som en tåge og skjuler Guds lys for den. Intet er skadeligere for frelsen, og Djævelens største triumf er at fylde en munks hjerte med bittert og sort humør. Hvis han kun sendte os glade fristelser, ville han ikke være halvt så frygtelig. Ak, han forstår den kunst at slå os ned. Har han ikke vist vor fader Antonius et barn, der var sort, men så skønt, at synet af det fik ham til at græde? Med Guds hjælp undslap vor fader Antonius Djævelens snare. Jeg har kendt ham, dengang han levede iblandt os; han holdt sig lystig med sine disciple og

faldt aldrig hen i melankoli. Men er du ikke kommet, broder, for at tale med mig om en plan, du har fattet? Du vil glæde mig ved at gøre mig bekendt med den, hvis den da har til hensigt at forherlige Gud.

– Broder Palemon, jeg har netop til hensigt at forherlige Herren. Styrk mig med dine råd, for du ved meget, og synden har aldrig formørket din lyse forstand.

– Broder Paphnutius, jeg er ikke værdig til at løse din skotvinge, og mine synder er talløse som ørkenens sand, men jeg er gammel og har derfor en smule erfaring, og jeg vil ikke nægte dig min hjælp.

– Jeg vil da betro dig, broder Palemon, at jeg er helt opfyldt af smerte ved tanken om, at der i Alexandria findes en kurtisane ved navn Thaïs, som lever i synden og stadig er til forargelse for folk.

– Broder Paphnutius, det er i sandhed afskyeligt og noget, man nok kan sørge over. Mange kvinder lever ligesom hun blandt hedningerne. Har du udtænkt et middel mod dette store onde?

– Broder Palemon, jeg vil gå til Alexandria og opsøge denne kvinde, og med Guds hjælp skal jeg omvende hende. Dette er min plan; billiger du den ikke, min broder?

– Broder Paphnutius, jeg er kun en stakkels synder, men vor fader Antonius plejede at sige: "Hvor du end befinder dig, så skynd dig ikke at bryde op for at begive dig andetsteds hen."

– Broder Palemon, ser du noget ondt i min plan?

– Min kære Paphnutius, Gud bevare mig for at mistænke min broders hensigter! Men vor fader Antonius sagde også: "Hvis en fisk bliver trukket op på land, dør den; på samme måde går det

med munkene; når de forlader deres celler og blander sig med denne verdens mennesker, da handler de ikke klogt."

Da den gamle Palemon havde talt sådan, satte han foden på spaden, stak den ned i jorden og gav sig til ivrigt at grave omkring et figentræ, der stod fuldt af frugter. Mens han gravede, raslede det i løvet, og en antilope satte i et hastigt spring over hækken, der omgav haven; den standsede forbavset, urolig, benene rystede under den, så nærmede den sig i to sæt den gamle og lagde sit fine hoved ind til sin vens bryst.

– Gud være lovet i ørkenens gazelle! sagde Palemon.

Så gik han ind i sin hytte, fulgt af det lette dyr og kom ud igen med noget sort brød, som antilopen spiste af hans hule hånd.

Paphnutius blev stående en stund, hensunken i tanker med blikket fæstet på vejens sten. Derefter vendte han langsomt tilbage til sin celle, grublende over, hvad han havde hørt. Hans tanker arbejdede voldsomt.

– Denne eneboer, sagde han til sig selv, giver kloge råd; forsigtighedens ånd bor i ham. Og han tvivler om, at min plan er klog. Men jeg kan ikke udholde tanken om at lade denne Thaïs forblive længere i dæmonernes vold. Måtte Gud oplyse mig og lede mig!

Han traf på sin vej en brokfugl, der sad fanget i et net, en jæger havde udspændt på sandet, og han blev klar over, at det var en hun, for hannen fløj hen til nettet og sønderbrød maskerne én for én med sit næb, indtil hullet var så stort, at dens mage kunne slippe ud igennem det. Den fromme mand betragtede dette skuespil, og da han i kraft af sin hellighed let forstod tingenes mystiske betydning, blev det ham klart, at den fangne fugl ikke var nogen anden end Thaïs, der sad fangen i

vederstyggelighedens snare, og at han, ligesom fuglen sled trådene over med sit næb, ved magtfulde ord skulle sønderbryde de usynlige bånd, hvormed Thaïs var fanget i synden. Derfor priste han Gud og blev bestyrket i sin første beslutning. Men da han derefter så hannen selv sidde fast med klørerne indviklet i den snare, den havde sønderbrudt, faldt han igen hen i uvished.

Han sov ikke hele den nat, og lige før morgenen gryede, havde han et syn. Thaïs viste sig atter for ham. Hendes ansigt udtrykte ikke nogen brødefuld vellyst, og hun var ikke som ellers svøbt i et gennemsigtigt stof. Et liglagen indhyllede hende helt og skjulte endog en del af hendes ansigt, således at abbeden kun kunne se to øjne, der udgød hvide, tunge tårer.

Ved dette syn gav han sig til at græde, og da han var overtydet om, at visionen kom fra Gud, tøvede han ikke længere.

Han rejste sig op, tog en knortekæp, et billede på den kristne tro, og gik ud af sin celle, hvis dør han omhyggeligt lukkede, for at ørkenens dyr og himlens fugle ikke skulle komme og besudle den hellige skrift, som lå ved hans hovedgærde; han kaldte på diakonen Flavius, som han betroede opsynet med de treogtyve disciple; derpå begav han sig, kun iført en lang bodsskjorte, afsted til Nilen, i den hensigt at vandre ad den libyske flodbred til den by, som Makedonieren har grundlagt.

Han gik lige fra morgengry i sandet, uden at bekymre sig om træthed, sult eller tørst.

Solen stod allerede lavt i horisonten, da han fik øje på den forfærdende flod, hvis blodrøde vande strømmede mellem klipper af guld og ild.

Han gik langs flodbredden, tiggede sit brød ved dørene til de ensomme hytter for Guds kærligheds skyld, og modtog med fryd ukvemsord, afslag og trusler. Han frygtede hverken røvere eller vilde dyr, men han passede nøje på at holde sig borte fra de store og små byer, som lå på hans vej. Han var bange for at møde børn, som spillede med benteringer foran døren til deres faders hus, og for at se kvinder i blå kjortler stille deres krukke fra sig ved brøndene og smile.

Alt er farligt for eremitten, undertiden er det en fristelse for ham at læse i Skriften, at den guddommelige mester gik fra by til by og spiste til aften med sine disciple. De dyder, som ørkenmunkene omhyggeligt broderer på troens stof, er lige så skrøbelige som prægtige: et pust fra denne verden kan få deres fine farver til at blegne.

Derfor undgik Paphnutius byerne; han frygtede for, at han skulle svækkes ved synet af menneskene.

Han gik altså ad ensomme veje. Når aftenen faldt på, kom han til at gyse ved at høre tamariskbuskenes hvirken, når vinden kærtegnede dem, og han slog sin hætte ned over øjnene, for ikke at se de skønne ting.

Efter seks dages vandring nåede han et sted ved navn Silsile.

Floden strømmer her gennem en snæver dal, som på begge sider er indrammet af bjergkæder af granit. Det var dér, ægypterne udhuggede deres afgudsbilleder på den tid, hvor de tilbad dæmonerne. Paphnutius så et vældigt sfinkshoved, der var hugget ind i klippen. Da han frygtede for, at det skulle være besjælet af en eller anden djævelsk kraft, gjorde han korsets tegn og udtalte Jesu navn; i samme øjeblik fløj en flagermus ud af det ene af dyrets øren, og Paphnutius var klar over, at han

havde bortjaget den onde ånd, som i århundreder havde boet i dette billede. Hans nidkærhed voksede, han tog en stor sten og kastede den i ansigtet på afgudsbilledet. Da udtrykte sfinksens hemmelighedsfulde ansigt så dyb en sørgmodighed, at Paphnutius blev bevæget af det. Udtrykket af overmenneskelig smerte i dette stenansigt måtte da også have rørt selv den ufølsomste. Derfor sagde Paphnutius til sfinksen:

– Oh, dyr, gør ligesom satyrerne og kentaurerne, som fader Antonius så i ørkenen, bekend Jesu Kristi guddommelighed! Og jeg skal velsigne dig i Faderens, Sønnens og den Helligånds navn.

Og se: et rosenrødt lys udgik af sfinksens øjne; dyrets tunge øjenlåg bævede, og granitlæberne udtalte møjsommeligt ligesom et ekko af menneskets stemme Jesu Kristi hellige navn; derfor strakte Paphnutius sin højre hånd ud og velsignede sfinksen i Silsile.

Da han havde gjort det, fortsatte han sin vej; dalen havde udvidet sig, og han så ruinerne af en uhyre by. Templerne stod endnu og bares af afgudsbilleder, der havde form af søjler, og med Guds tilladelse fæstede kvindehoveder med kohorn et langt blik på Paphnutius, et blik, der fik ham til at blegne.

Således vandrede han sytten dage; han spiste ikke andet end rå urter, og om natten sov han i hensmuldrede paladser mellem vildkatte, Faraos rotter og kvinder, hvis krop endte i en skællet fiskehale. Men Paphnutius vidste, at kvinderne kom fra Helvede, og han jog dem bort ved at gøre korsets tegn.

Den attende dag opdagede han en ensom og fattig hytte af palmeblade, der lå halvt begravet i sandet, som ørkenvinden bringer; han nærmede sig den i håb om, at denne hytte var

beboet af en from anakoret. Da der ingen dør var, kikkede han ind og så et krus, et knippe løg og et leje af visne blade.

– Ja, dette, sagde han til sig selv, er en askets bohave.

Eremitterne plejer ikke at fjerne sig langt fra deres hytte, så jeg træffer nok snart ham, der bor her. Jeg vil give ham fredskysset, ligesom den hellige Antonius tre gange kyssede eremitten Paulus. Vi skal tale sammen om de evige ting, og måske vil Herren sende os en ravn med et brød, som min vært høfligst vil bede mig bryde.

Mens han talte sådan med sig selv, vandrede han om i nærheden af hytten for at se, om han ikke skulle kunne finde nogen. Han var ikke gået hundrede skridt, før han så en mand sidde med korslagte ben ved Nilens bred. Manden var nøgen, hans hår og skæg var aldeles hvidt og hans legeme rødere end teglsten. Paphnutius tvivlede ikke om, at det var eremitten. Han hilste ham med de ord, som munke plejer at udveksle, når de møder hinanden.

– Fred være med dig, broder, gid du en dag må komme til at smage Paradisets glæder.

Manden svarede ikke, han blev siddende ubevægelig og lod til slet ikke at høre. Paphnutius tænkte, at hans tavshed skyldtes en af de henrykkelsestilstande, som de hellige ofte hensættes i. Han lagde sig på knæ med foldede hænder ved siden af den ukendte og blev liggende således i bøn indtil solnedgang. Da han så, at den anden endnu ikke havde rørt sig, sagde han:

– Min fader, hvis den ekstase, hvori jeg har set dig hensunket, er ovre, giv mig så din velsignelse i vor herre Jesu Kristi navn.

Den anden svarede, uden at vende hovedet:

– Fremmede, jeg forstår ikke, hvad du mener, og jeg kender ikke denne herre Jesus Kristus.

– Hvad for noget! udbød Paphnutius. Profeterne har bebudet hans komme; legioner af martyrer har bekendt hans navn; Cæsar selv har tilbudt ham, og for ganske kort tid siden har jeg fået sfinksen i Silsile til at forkynde hans hæder. Er det muligt, at du ikke kender ham?

– Min ven, svarede den anden, det er muligt. Det ville endog være ganske sikkert, hvis der eksisterede noget som helst sikkert her i verden.

Paphnutius var forbløffet og bedrøvet over denne mands utrolige uvidenhed.

– Hvis du ikke kender Jesus Kristus, sagde han til ham, så er det liv, du fører, unyttigt, og du vil ikke vinde det evige liv.

Oldingen svarede:

– Det er ligegyldigt, om man handler eller ikke handler; det betyder intet, om man lever eller dør.

– Hvad for noget, spurgte Paphnutius, du ønsker ikke at leve det evige liv? Men sig mig, bor du ikke i en hytte her i ørkenen, ligesom anakoreterne?

– Det ser sådan ud.

– Lever du ikke nøgen og blottet for alt?

– Det ser sådan ud.

– Ernærer du dig ikke af jordens rødder, lever du ikke i kyskhed?

– Det ser sådan ud.

– Har du ikke givet afkald på alle verdens tomme glæder?

– Jeg har virkelig givet afkald på alle de ligegyldige ting, som mennesket i almindelighed jager efter at opnå.

– Så lever du altså ligesom jeg fattig, kysk og ensom? Men du gør det ikke, som jeg, af kærlighed til Gud og for at vinde den himmelske lyksalighed! Det er det, jeg ikke begriber. Hvorfor er du dydig, når du ikke tror på Jesus Kristus Hvorfor forsager du denne verdens goder, hvis du ikke håber at vinde de evige goder?

– Fremmede, jeg forsager ikke nogen goder, og jeg smigrer mig med at have fundet en ret tilfredsstillende levevis, skønt der strengt taget hverken er noget godt eller noget dårligt liv. Intet er i sig selv hæderligt eller skammeligt, retfærdigt eller uretfærdigt, behageligt eller pinefuldt, godt eller ondt. Det er opfattelsen, som giver tingene deres egenskaber, ligesom saltet giver retterne smag.

– Der findes altså efter din mening ingen vished? Du fornægter sandheden, som selv afgudsdyrkerne har søgt, du lægger dig til ro i din uvidenhed, ligesom en træt hund, der sover i skarnet?

– Fremmede, det er lige så tåbeligt at fornærme hundene som filosofierne. Vi ved ikke, hvad hundene er, og heller ikke, hvad vi selv er. Vi ved ikke noget som helst.

– Oh, gamle mand, tilhører du da skeptikernes latterlige sekt? Er du da en af disse ynkelige galninge, som i lige høj grad fornægter bevægelse og hvile og ikke forstår at skelne solens lys fra nattens mørke?

– Min ven, jeg er virkelig skeptiker og tilhører en sekt, som synes mig prisværdig, medens du finder den latterlig. For de samme ting tager sig ikke altid ens ud. Pyramiderne i Memfis ligner i morgenrøden kegler af rosenrødt lys. I solnedgangen tegner de sig mod den brandrøde himmel som sorte trekanter.

Men hvem kan gennemtrænge deres indre væsen? Du bebrejder mig, at jeg fornægter skinnet, – skønt skinnet just er den eneste virkelighed, jeg erkender. Solen synes mig lysfyldt, men dens natur er mig ukendt. Jeg føler, at ilden brænder, men jeg ved ikke hvordan eller hvorfor. Min ven, du forstår mig meget dårligt. Forresten er det ligegyldigt, om man bliver forstået på den ene eller den anden måde.

– Jeg spørger dig endnu en gang: hvorfor lever du af dadler og løg i ørkenen? Hvorfor dør du så meget ondt? Jeg dør lige så ondt og lever som du et afholdende liv i ørkenen. Men det er for at behage Gud og gøre mig fortjent til den evige salighed. Og det er et forstandigt mål, for det er klogt at lide, når det er for at opnå et stort gode. Det er derimod tåbeligt frivilligt at udsætte sig for unødige møje og lidelser, som man ingen løn får for. Hvis jeg ikke troede (tilgiv mig denne gudsbespottelse, oh, du evige lys!), hvis jeg ikke troede på sandheden af det, Gud har lært os gennem sine profeters røst, gennem sin søns eksempel, apostlenes gerninger, kirkeforsamlingernes autoritet og martyrernes vidnesbyrd, hvis jeg ikke vidste, at legemets lidelser er nødvendige for sjælens frelse, hvis jeg, som du, var dybt uvidende om de hellige mysterier, da ville jeg øjeblikkeligt vende tilbage til verden, anstrenge mig for at erhverve rigdom, så jeg kunne leve i vellevned ligesom denne verdens lykkelige, og jeg ville sige til vellysterne: "Kom, mine døtre, kom, mine tjenerinder, kom og udgyd eders vine, eders trylledrikke og eders dufte." Men du, vanvittige, gamle mand, du berøver dig selv alle disse fordele; du taber uden at vente nogen gevinst, du giver, uden at håbe på at få noget igen, du efterligner på latterlig vis vore anakoreters beundringsværdige gerninger som

en fræk abekat, der besmører en mur, tror at kopiere en sindrig malers værk. O, du tåbeligste af alle mennesker, hvilke årsager har du dog til at leve, som du gør?

Paphnutius talte meget heftigt. Men den gamle var stadig lige rolig.

– Min ven, svarede han blidt, hvad interesserer det dig at vide grundene til, at en hund lægger sig til at sove i skarnet, eller til, at en abe bliver ondsksfuld?

Paphnutius tænkte aldrig på andet end Guds ære. Hans ophidselse havde lagt sig, og han undskyldte sig med ædel ydmyghed.

– Tilgiv mig, oh broder, sagde han, hvis min nidkærhed har ført mig ud over de rette grænser. Gud er mit vidne, at det er din vildfarelse og ikke din person, jeg hadede. Jeg lider, ved at se dig nedsunket i mørke, for jeg elsker dig i Jesus Kristus, og omsorgen for din salighed fylder mit hjerte. Tal, sig mig dine grunde, jeg brænder efter at lære dem at kende, for at jeg kan gendrive dem.

Oldingen svarede roligt:

– Det kommer for mig ganske ud på ét, om jeg taler, eller om jeg tier. Jeg vil derfor gerne sige dig mine grunde, uden til gengæld at bede dig om dine, for du interesserer mig ikke i mindste måde. Jeg bekymrer mig hverken om din lykke eller din ulykke, og det er mig ligegyldigt, om du tænker på den ene eller den anden måde. Hvordan skulle jeg kunne elske dig eller hade dig? Modvilje og sympati er den vise lige uværdige. Men eftersom du spørger mig, så vid da, at jeg hedder Timokles, og at jeg er født i Cos af forældre, der var blevet rige ved handel. Min fader havde skibe i søen. Hans forstand lignede meget

Alexanders, ham, man har givet tilnavnet "den store". Dog var den ikke så stærk.

Han var kort sagt et stakkels, almindeligt menneske. Jeg havde to brødre, der ligesom han blev skibsredere. Jeg selv studerede filosofi. Min ældste broder blev tvunget af min fader til at ægte en karisk kvinde, der hed Timaessa; hun var ham i den grad imod, at han ikke kunne leve sammen med hende uden at henfalde i den sorteste melankoli. Timaessa indgød imidlertid vor yngste broder en brødefuld kærlighed, og denne lidenskab steg snart til rasende vanvid. Hun fandt dem begge lige frastødende. Men hun elskede en fløjtespiller og modtog ham om natten i sit soveværelse. En morgen glemte han den krans, han plejede at bære ved fester, hos hende. Da mine to brødre fandt den, svor de, at de ville dræbe fløjtespilleren, og den følgende dag lod de ham piske ihjel til trods for alle hans tårer og bønner. Min svigerinde blev fyldt af en sådan fortvivlelse, at hun mistede sin forstand, og disse tre elendige blev ligesom dyr, de vandrede afsindige om på bredderne af Cos, tudende som ulve, med fråde om munden og blikket fæstet mod jorden, og hujende børn kastede muslingeskaller efter dem. De døde, og min fader begravede dem med sine egne hænder. Kort tid efter nægtede hans mave at modtage nogen som helst næring, og han døde af sult, skønt han var rig nok til at kunne købe alt kød og al frugt på Asiens torve. Han var fortvivlet over at skulle efterlade mig sin formue. Jeg brugte den til rejser, jeg besøgte Italien, Grækenland og Afrika uden at træffe et eneste menneske, der var viist eller lykkeligt. Jeg studerede filosofi i Athen og Alexandria og blev ganske forstumlet af disputerne larm; jeg kom helt til Indien, og på

bredden af Ganges så jeg en nøgen mand sidde ubevægelig med korslagte ben. Sådan havde han siddet i tredive år, lianer slyngede sig omkring hans udtærede krop, og fugle byggede rede i hans hår. Men han levede. Da jeg så ham, måtte jeg mindes Timaessa, fløjtespilleren, mine to brødre og min fader, og jeg forstod, at denne inder var vis. Menneskene, sagde jeg til mig selv, lider, fordi de er berøvede det, de tror er et gode, eller fordi de, når de ejer det, er bange for at miste det, eller fordi de må døje det, som de tror er ondt. Afskaf enhver tro af denne art, og alt ondt vil forsvinde. Derfor besluttede jeg mig til aldrig at anse noget for fordelagtigt, at løsrive mig fuldkommen fra denne verdens goder og leve i ensomhed og ubevægelighed, ligesom inderen.

Paphnutius havde lyttet opmærksomt til den gamles beretning.

– Timokles fra Cos, svarede han, jeg indrømmer, at ikke alle dine betragtninger er blottede for fornuft. Det er i sandhed klogt at foragte denne verdens goder. Men det ville være vanvittigt at foragte de evige goder på samme vis og udsætte sig for Guds vrede. Jeg beklager din uvidenhed, Timokles, og jeg vil undervise dig i sandheden, for at du, når du ved, at der findes en treenig Gud, kan lyde denne Gud, som et barn lyder sin fader.

Men Timokles afbrød ham:

– Fremmede, lad endelig være med at fremstille din lære, og tro ikke, at du kan tvinge mig til at dele dine følelser. Al disput er gold. Min livsanskuelse er den ingen livsanskuelse at have. Jeg lever beskyttet mod al uro, hvis blot jeg ikke foretrækker én ting for en anden. Fortsæt du din rejse, og prøv ikke på at drage

mig ud af den lyksalige apati, hvori jeg er sunket hen som i et lifligt bad efter mine tidligere års hårde arbejde.

Paphnutius var grundigt inde i alle troens forhold. Efter det kendskab, han havde til hjerterne, forstod han, at Guds nåde ikke hvilede over oldingen Timokles, og at frelsens dag endnu ikke var oprundet for denne sjæl, der var hårdnakket opsat på at fortæbes. Han svarede ikke, af angst for, at opbyggelsen skulle vende sig til forargelse. For det hænder undertiden, når man diskuterer med de vantro, at man leder dem til at synde på ny i stedet for at omvende dem. Derfor må de, der ejer sandheden, forkynde den med stor forsigtighed.

– Farvel da, ulykkelige Timokles, sagde han.

Han udstødte et dybt suk og fortsatte i nattens mørke sin fromme rejse.

Om morgenen så han ibiser stå ubevægelige på ét ben nede ved vandet, der spejlede deres blege, rosenrøde halse. I det fjerne sænkede piletræer deres bløde, grå løv ned imod bredden; tranerne fløj i en kile oppe i den lyse himmel, og fra sivene lød usynlige hejrsers skrig; så langt øjet rakte, strømmede den brede, grønne flod, hvor sejl kom glidende som fuglevinger; her og der spejlede et hvidt hus sig i vandet, og langt borte svævede en let dis, medens øer, fyldt af palmer, blomster og frugter, sendte larmende flokke af ænder, gæs og flamingoer ud fra deres mørke. Til venstre bredte den fede dals marker og frugthaver sig helt ud til ørkenen, dirrende af glæde, solen forgyldte aksene, og jordens frugtbarhed steg mod himlen som et duftende støv. Ved dette syn faldt Paphnutius på knæ og udbrød:

– Velsignet være du, herre, som har fremmet min rejse! Du, der udgyder duggen over figentræerne, lad din nåde sænke sig i denne Thaïs' sjæl, hende, du har skabt med ikke ringere kærlighed end markernes blomster og havernes træer. Måtte hun ved min hjælp komme til at blomstre som et duftende rosentræ i dit himmelske Jerusalem!

Og hver gang han så et blomstrende træ eller en strålende fugl, tænkte han på Thaïs.

Således nåede han da langs flodens venstre arm, igennem frugtbare, befolkede egne, i løbet af få dage Alexandria, som grækerne har givet tilnavnet "den skønne og den gyldne stad". Solen havde været oppe en time, da han fra toppen af en høj fik øje på den store by, hvis tage strålede i den rosenfarvede dis. Han standsede, lagde armene over kors på sit bryst og sagde ved sig selv:

– Der ligger altså det yndige sted, hvor jeg er født i synden, dér er den strålende luft, hvor jeg har indåndet giftige dufte, det vellystige hav, hvor jeg hørte sirenerne synge! Dér er mit legemes vugge, mit fædreland af denne verden! Blomstrende vugge, fædreland, som denne verdens mennesker har berømmet, det er naturligt, at dine børn, Alexandria, elsker dig som en moder, og jeg er blevet avlet i dit pragtfuldt smykkede skød. Men asketen foragter naturen, mystikeren lader hånt om det ydre skin, den kristne betragter sit menneskelige fædreland som et forvisningssted, munken tilhører ikke længere jorden. Jeg har vendt mit hjerte fra din kærlighed, Alexandria. Jeg hader dig! Jeg hader dig for din rigdom, for din videnskab, for din sødme og for din skønhed. Vær forbandet, du dæmonernes tempel! Du hedningernes ukyske leje, du arianernes forpestede

kateder, forbandet være I! Og du, himlens vingede søn, der ledte den hellige eremit Antonius, da han kom fra ørkenens dyb, til denne afgudsdyrkelsens stad for at bestyrke de kristne i deres tro og give martyrerne tillid, du skønne Herrens engel, usynlige barn, Guds første åndepust, flyv foran mig og rens med dit vingeslag den forpestede luft, som jeg nu skal ånde blandt denne verdens mørkefyrster!

Han havde talt og fortsatte sin vej. Han kom ind i staden gennem solens port. Denne port var af sten og løftede sig stolt. Men de fattige, der krøb sammen i dens skygge, tilbød de forbigående citroner og figner eller tiggede med klagende røster. En gammel kone, klædt i pjalter, lå på knæ dér, hun greb fat i hans bodsskjorte, kyssede den og sagde:

– Du Herrens mand, velsign mig, for at Gud kan velsigne mig. Jeg har lidt meget i denne verden, og derfor ønsker jeg al den anden verdens herlighed. Du kommer fra Gud, oh, hellige mand, derfor er støvet på dine fødder kosteligere end guld.

– Herren være priset, sagde Paphnutius, og gjorde med sin halvåbne hånd velsignelsens tegn over den gamle kvindes hoved.

Men han var knap kommet tyve skridt op i gaden, før en skare børn gav sig til at huje, kastede sten efter ham og råbte:

– Åh, den ækle munk, han er sortere end en bavian og mere skægget end en buk. Sikke en drivert! Hvorfor hænger vi ham ikke op i en frugthave, som en Priapos af træ til at skræmme fuglene med Nej, han ville drage hagl ned over de blomstrende æbletræer. Han bringer ulykke, ravnene kan få ham! Lad ravnene få ham!

Og stenene fløj om kap med råbene.

– Min Gud, velsign disse arme børn, mumlede Paphnutius.

Og han fortsatte sin vej, mens han tænkte:

– Den gamle kone ærer mig, og børnene foragter mig, sådan værdsættes den samme ting på forskellig vis af menneskene, der er usikre i deres domme og udsatte for fejltagelser. Man må indrømme, at af en hedning at være er den gamle Timokles ikke blottet for fornuft. Han er blind, men ved selv, at han aldrig skal komme til at se. Hvor meget bedre ræsonnerer han ikke end disse hedninger, som råber i deres tætte mørke: Jeg ser lyset! Alt i denne verden er blændværk og flyvesand. Kun i Gud er der bestandighed.

Under disse betragtninger gik han gennem byen med hastige skridt. Han genkendte efter de ti års fraværelse hver sten, og hver sten var en forargelsens sten, der mindede ham om en synd. Derfor slog han sine nøgne fødder hårdt mod de brede gaders fliser og frydede sig over at efterlade blødende spor med sine sårede fødder.

Han gik forbi Serapistemplets pragtfulde søjler og begav sig ind på en vej, langs hvilken rige huse lå ligesom hensunkne, bedøvede af dufte. Dér løftede fyrren, lønnen og terpentintræet deres hoveder op over røde gesimser og forgyltde balustrader. Man kunne gennem halvåbne porte se bronzestatuer i marmorvestibulerne og springvand mellem grønne træer. Ingen lyd forstyrrede freden i disse skønne boliger. Det eneste, man kunne høre, var den fjerne lyd af en fløjte.

Munken standsede foran et lille, fornemt hus, hvis søjler var yndefulde som unge piger. Det var smykket med bronzebuster af Grækenlands berømteste filosoffer. Han genkendte Platon,

Sokrates, Aristoteles, Epikur og Zenon, og da han havde stødt hammeren mod døren og stod og ventede, tænkte han:

– Det er til ingen nytte, at metallet forherliger disse falske vismænd, deres løgne er tilintetgjorte, deres sjæle befinder sig i Helvede, og selv den berømmelige Platon, der fylder jorden med sin rungende veltalenhed, disputerer nu ikke med andre end djævlene.

En slave åbnede døren, og da han så en barfodet mand på tærsklens mosaik, sagde han hårdt til ham:

– Gå bort og tig andre steder, du latterlige munk, ellers skal jeg jage dig bort med stokkeslag.

– Broder, svarede abbeden fra Antinoe, jeg beder kun om ét eneste, at du vil føre mig ind til Nikias, din herre.

Slaven svarede endnu vredere:

– Min herre modtager ikke hunde som dig.

– Min søn, fortsatte Paphnutius, vær så god at gøre, hvad jeg beder dig om, og sig til din herre, at jeg ønsker at tale med ham.

– Ud herfra, elendige tigger, råbte portneren rasende, og han løftede sin stok mod den hellige mand, der lagde sine arme over kors på brystet og uden antydning af sindsbevægelse modtog slaget midt i ansigtet; så gentog han blidt:

– Gør, hvad jeg har bedt dig om, min søn.

Da mumlede portneren skælvende:

– Hvem er denne mand, der ikke frygter smerten?

Og han ilede bort for at underrette sin herre.

Nikias var lige kommet op fra badet. Skønne slavinder frotterede hans krop. Han var en venlig og smilende mand. Der hvilede et udtryk af blid ironi over hans ansigt. Da han så munken, rejste han sig og gik ham i møde med åbne arme.

– Er det dig, udbrød han, Paphnutius, min gamle kammerat, min ven, min broder! Å, jeg kender dig igen, skønt du sandt at sige har sørget for, at du mere ligner et dyr end et menneske. Kys mig! Kan du huske den tid, hvor vi sammen studerede grammatik, veltalenhed og filosofi? Folk syntes allerede dengang, at der var noget dystert og uomgængeligt ved dig, men jeg holdt af dig, fordi du var så fuldkommen ærlig. Vi sagde, at du betragtede universet med en sky hests øjne, og det var derfor ikke så mærkeligt, at du var mistænksom. Du trængte til at slibes af, men din gavmildhed kendte ingen grænser. Du lagde ingen vægt hverken på dine penge eller på dit liv. Og der boede i dig en besynderlig begavelse, en sælsom ånd, som interesserede mig uendeligt. Vær velkommen, min kære Paphnutius, efter ti års fravær. Du har forladt ørkenen, du har opgivet den kristne overtro og vender tilbage til dit gamle liv. Jeg skal mærke denne dag med en hvid sten.

– Crobyle og Myrtale, tilføjede han, idet han vendte sig imod de unge kvinder, gyd duftende vande over min kære gæsts fødder, hænder og skæg.

De kom straks ilende med vandkande, flakoner og metalspejl. Men Paphnutius standsede dem med en bydende gestus og slog øjnene ned, for ikke at se på dem; for de var nøgne. Nikias tog imidlertid puder frem og bød ham forskellige retter og drikke, men Paphnutius afslog det alt sammen med foragt.

– Nikias, sagde han, jeg har ikke fornægtet det du med urette kalder den kristne overtro, og som er alle sandheders sandhed. I begyndelsen var ordet, og ordet var hos Gud, og ordet var

Gud. Alle ting er blevet til ved det, og uden det blev ikke én ting til af det, som er. I det var livet, og livet var menneskenes lys.

– Kære Paphnutius, svarede Nikias, som havde iført sig en duftende tunika, tror du, du kan forbavse mig ved at citere sætninger, der er sat sammen uden kunst og ikke er andet end tomme lyde? Har du glemt, at jeg selv er lidt af en filosof, og mener du virkelig, at du kan stille mig tilfreds med nogle pjalter, som uvidende mennesker har revet af Amelius' purpur, når Amelius, Porphyre og Platon i al deres storhed ikke er i stand til at stille mig tilfreds? De systemer, de vise har opbygget, er ikke andet end eventyr, skabt til at underholde menneskene, som er og bliver børn. Man bør more sig over dem på samme måde som over eventyrene om æslet, bækkenet, matronen fra Efesus og alle de andre milesiske fabler.

Derpå tog han sin gæst under armen og førte ham ind i en sal, hvor der lå tusinder af papyrusruller i kurve.

– Se, det er mit bibliotek, sagde han, det indeholder en ringe del af de systemer, som filosofferne har opbygget for at forklare verden. Ikke engang Serapistemplerne, der dog er så rige, har dem alle. Ak, de er kun syge menneskers fantasier.

Han tvang sin gæst til at tage plads i en stol med elfenbensindlægning og satte sig også selv. Paphnutius kastede et dystert blik på bibliotekets bøger og sagde:

– De bør brændes alle sammen.

– Åh, min kære gæst, det ville være skade! svarede Nikias, for syge menneskers fantasier er undertiden morsomme, og forresten, hvis man skulle ødelægge alle menneskenes drømme og syner, så ville jorden miste sine former og farver, og vi ville alle sammen falde hen i sløv dumhed.

Paphnutius fortsatte sin tankegang:

– Det er sikkert nok, at hedningernes læresætninger ikke er andet end tomme løgne. Men Gud, der er sandheden, har åbenbaret sig for menneskene gennem sine mirakler. Og han har iklædt sig kødets skikkelse, og han har boet iblandt os.

Nikias svarede:

– Du taler udmærket, kære Paphnutius, når du siger, at han har iklædt sig kødets skikkelse. En Gud, som tænker, taler og handler, som vandrer om i naturen, ligesom oldtidens Ulysses flakkede om på det søgrønne hav, er helt og holdent et menneske. Hvordan kan du dog tro på denne nye Jupiter, når allerede rollingerne i Athen på Perikles' tid ikke længere troede på den gamle? Men lad os nu lade alt det ligge. Jeg antager ikke, du er kommet for at diskutere om treenigheden. Hvad kan jeg gøre for dig, min kære, gamle kammerat?

– En meget god gerning, svarede abbeden fra Antinoe. Låne mig en duftende tunika ligesom den, du lige har taget på. Og hvis du vil, kan du lade gyldne sandaler og en lille flaske olie følge med, så jeg kan salve mit skæg og mit hår. Jeg skulle også gerne have en pung med tusinde drakmer. Se, det er det, jeg er kommet for at bede dig om, Nikias, for Guds kærligheds og vort gamle venskabs skyld.

Nikias lod Crobyle og Myrtale hente hans rigeste tunika. Den var broderet i asiatisk stil med blomster og dyr. De to unge kvinder holdt den åben, så alle farverne kunne spille, og ventede på, at Paphnutius skulle tage bodsskjorten af, der indhyllede ham lige til fødderne. Men da munken havde erklæret, at han hellere ville lade kødet rive af sig end skjorten, gav de ham tunikaen udenpå. Eftersom disse to unge kvinder

var skønne, frygtede de ikke mændene, skønt de kun var slavinder. De gav sig til at le over munkens besynderlige udseende i den nye dragt. Crobyle kaldte ham sin kære satrap og holdt spejlet op foran ham, og Myrtale trak ham i skægget. Men Paphnutius bad til Herren og så dem ikke. Han havde taget de gyldne sandaler på, gjort pungen fast ved sit bælte, og sagde til Nikias, der betragtede ham med et muntært blik:

– Oh, Nikias, lad ikke det, du ser, forarge dine øjne! Du må vide, at jeg kommer til at gøre et fromt brug af denne tunika, denne pung og disse sandaler.

– Kære ven, svarede Nikias, jeg tænker intet ondt, for jeg mener, at menneskene er i lige grad ude af stand til at handle ondt og godt. Det gode og det onde eksisterer kun i den mening, man danner sig. Vismanden har ikke andet at gå efter end skik og brug. Jeg lempet mig efter de fordomme, der hersker i Alexandria. Derfor er jeg anset for at være en hæderlig mand. Gå nu, min ven, og glæd dig over livet.

Men Paphnutius tænkte, det var bedst, at han underrettede sin vært om sin plan.

– Du kender vel, sagde han, denne Thaïs, der optræder på teatret?

– Hun er skøn, svarede Nikias, og der var en tid, hvor hun var mig kær. Jeg har for hendes skyld solgt en mølle og to kornmarker, og jeg har til hendes ære skrevet tre bøger skrækkelige elegier. Visselig er skønheden det mægtigste her i verden, og hvis vi var skabt til at eje den altid, ville vi bryde os det mindst mulige om verdens skaber, logos, æonerne og alle filosofernes andre drømmerier. Men jeg undrer mig over, at du

virkelig, min gode Paphnutius, er kommet helt inde fra ørkenen for at tale med mig om Thaïs.

Derpå drog han et stille suk. Og Paphnutius betragtede ham med rædsel og begreb ikke, at en mand så roligt kunne tilstå så stor en synd. Han ventede at se jorden åbne sig og Nikias styrte ned i flammerne. Men jorden forholdt sig rolig, og med panden hvilende i sin hånd smilede den tavse alexandriner sørgmodigt til billederne fra sin svundne ungdom.

Munken havde rejst sig og tog igen alvorsfuldt til orde:

– Vid da, Nikias, at jeg med Guds hjælp skal vriste denne Thaïs fra jordens urene elskov og give Jesus Kristus hende til brud. Hvis den helligånd ikke forlader mig, så skal Thaïs allerede i dag drage ud af denne by for at gå i kloster.

– Var dig vel for at fornærme Venus, svarede Nikias, hun er en mægtig gudinde. Hun bliver opbragt på dig, hvis du berøver hende hendes berømteste tjenerinde.

– Gud vil beskytte mig, sagde Paphnutius. Kunne han dog oplyse dit hjerte, Nikias, og drage dig op af den afgrund, hvori du er sunket!

Og han gik sin vej. Men Nikias var fulgt efter, han indhentede ham på tærsklen, lagde sin hånd på hans skulder og hviskede ham ind i øret:

– Var dig vel for at fornærme Venus, hendes hævn er forfærdelig.

Paphnutius værdigede ikke disse letsindige ord noget svar og gik bort uden at vende hovedet. Nikias' ytringer indgød ham kun foragt, men hvad han ikke kunne udholde, var tanken på, at hans ven i fordums tid havde modtaget Thaïs' kærtegn. Det forekom ham, at det at synde med denne kvinde var noget

endnu langt afskyeligere end at synde med en hvilken som helst anden. Han fandt noget særlig ondt netop i dette, og Nikias var ham fra nu af modbydelig. Han havde altid hadet utugt, men visselig var billederne af denne last aldrig forekommet ham så ækle som nu. Aldrig havde han i den grad af hele sit hjerte delt Jesu Kristi vrede og englenes sorg.

Han blev kun endnu mere glødende opsat på at drage Thaïs ud af hedningernes verden, og han længtes utålmodigt efter at se skuespillerinden for at kunne frelse hende. Men han måtte vente med at træffe hende, til dagens værste hede var ovre. Formiddagen var imidlertid knap nok omme, derfor vandrede Paphnutius afsted gennem de befærdede gader. Han havde besluttet denne dag ikke at tage nogen som helst næring til sig for at være mindre uværdig til den nådesbevisning, han bad Herren om. Til sin store sorg vovede han ikke at gå ind i en eneste af byens kirker, fordi han vidste, de var profaneret af arianerne, som havde omstyrtet Herrens altre. Disse kættere havde virkelig, understøttet af den østromerske kejser, jaget patriarken Athanasius bort fra hans bispestol og fyldte nu de kristne i Alexandria med uro og forvirring.

Han gik derfor på må og få, holdt snart sit blik ydmygt sænket mod jorden og løftede det snart imod himlen som i ekstase. Efter at have vandret en stund befandt han sig på en af byens kajer. En kunstig havn rummede utallige skibe med mørke skrog, medens det troløse hav bredte sit vældige sølvsmil under den azurblå himmel. En galej, som bar en nereide i forstavnen, havde netop lettet anker. Roerne slog syngende årerne mod vandet; vandenens hvide datter dækket med perler af skum, lod nu ikke munken se andet end sin forsvindende profil:

hun fløj, ført af sin skipper, igennem det trange pas, der videde sig ud til Eunostosbassinet, og nåede ud i det åbne hav, mens hun lod et lysende kølvand bag sig.

– Også jeg, tænkte Paphnutius, har i fordums tid begæret at drage syngende ud på verdenshavet. Men jeg erkendte snart min dårskab, og nereiden drog mig ikke med sig.

Under disse drømmerier satte han sig på en stabel tovværk og faldt i søvn. Under søvnen fik han et syn. Det var ham, som om han hørte lyden af en gjaldende trompet, himlen var blevet blodrød og han forstod, at den yderste dag var kommet. Medens han glødende bad til Gud, så han et vældigt dyr komme sig i møde; på panden bar det et lysende kors og han genkendte sfinksen fra Silsile. Dyret greb ham mellem sine tænder uden at forvolde ham skade og bar ham hængende i munden, ligesom kattene plejer at bære deres killinger. På den måde gennemfo'r Paphnutius flere kongeriger, kom over floder og bjerge, og endelig nåede han til et øde sted, dækket med uhyggelige klipper og hed aske. Jorden, der flere steder havde åbnet sig, udsendte gennem disse munde en glødende ånde. Dyret satte varsomt Paphnutius ned og sagde til ham:

– Se!

Og Paphnutius bøjede sig ud over afgrunden og så en ildflod, som randt i jordens indre mellem en dobbelt række af sorte klipper. I det bleggule lys pinte dæmonerne sjælene. Sjælene havde stadig det udseende, legemet havde haft, der var endog blevet hængende laser af tøj. Disse sjæle syntes ganske ufølsomme overfor deres pinsler. Én af dem, der var høj og hvid, havde et bånd om panden og et scepter i hånden og sang med lukkede øjne; dens stemme fyldte den golde bred med

harmoni. Den sang om guder og helte. Små grønne djævla stak den i læberne og i halsen med glødende jern. Men Homers skygge sang stadig. Ikke langt derfra ridsede den gamle hvidhårede Anaxagoras figurer i støvet med sin passer. En djævel hældte kogende olie i øret på ham, uden at det lykkedes ham at forstyrre den lærde i hans grublen. Og munken opdagede en mængde personer her på den mørke bred langs den glødende flod, der roligt læste eller grublede eller gik frem og tilbage i samtale ligesom lærerne og eleverne i skyggen af Akademiets plataner. Kun den gamle Timokles holdt sig for sig selv og rystede på hovedet som en mand, der nægter. En af afgrundens engle svingede en fakkel for hans øjne, men Timokles ville hverken se englen eller faklen.

Paphnutius blev stående i stum forbavselse over dette skuespil og vendte sig mod dyret. Det var forsvundet, og munken så i stedet for sfinksen en tilsløret kvinde, der sagde til ham:

– Se og forstå, så stor er disse vantros stædighed, at de selv i Helvede forbliver ofre for de illusioner, der vildledte dem på jorden. Døden har ikke åbnet deres øjne, for det er ganske klart, at det ikke er nok at dø for at se Gud. De, som blandt menneskene levede i uvidenhed om sandheden, vil aldrig komme til at kende den. Hvad er dæmonerne, som forfølger disse sjæle, andet end former af den guddommelige retfærdighed? Det er derfor, disse sjæle hverken ser eller føler den. De er fremmede for al sandhed, de kender slet ikke deres egen fordømmelse, og selv Gud kan ikke tvinge dem til at lide.

– Gud kan alt, sagde abbeden fra Antinoe.

– Han kan ikke det urimelige, svarede den tilslørede kvinde. For at straffe dem måtte man oplyse dem, og hvis de ejede sandheden, ville de blive de udvalgte lige.

Opfyldt af uro og rædsel havde Paphnutius imidlertid på ny bøjet sig ud over afgrunden. Han havde just fået øje på Nikias' skygge, som smilede med panden kranset af blomster. Ved siden af ham syntes Aspasia fra Milet, elegant hyllet i sin uldne tunika, at tale både om elskov og filosofi, så ømt og på samme tid ædelt var udtrykket i hendes ansigt. Ildregnen, der faldt over dem, syntes dem en forfriskende dug, og deres fødder trådte på den brændende jord som på et svalt grønsvær. Ved dette syn blev Paphnutius grebet af raseri.

– Slå ham, min Gud, råbte han, slå ham! Det er Nikias! Lad ham græde! Lad ham sukke! Lad ham skære tænder! ... Han har syndet med Thaïs!

Og Paphnutius vågnede i armene på en sømand, der var stærk som Herkules, og som trak ham ned på sandet, idet han råbte:

– Bare rolig, min ven! Ved Proteus, du sover noget uroligt, du gamle sælhundehyrde! Hvis jeg ikke havde holdt på dig, var du dumpet ned i Eunostos. Så sandt som min moder solgte saltede fisk, har jeg reddet dit liv.

– Det takker jeg Gud for, svarede Paphnutius.

Han rejste sig og gik lige frem, grublende over det syn, han havde haft under sin søvn.

– Dette syn, sagde han til sig selv, hidrører åbenbart fra det onde. Det fornærmer den guddommelige godhed ved at vise Helvede som blottet for al virkelighed. Det er sikkert, at det kommer fra Djævelen.

Han ræsonnerede således, fordi han forstod at skelne de drømme, som Gud sender, fra dem, der fostres af onde engle. En sådan skelnen er nyttig for eremitten, der lever evigt omgivet af åbenbaringer, for når man flygter fra menneskene, er man sikker på at møde ånderne. Ørkenen er befolket med fantomer. Da pilgrimmene nærmede sig det forfaldne slot, hvor den hellige eremit Antonius havde trukket sig tilbage, hørte de en larm ligesom på de mest befærdede gader i de store byer, når der er nattefest. Og disse råb og skrig kom fra djævle, som fristede den hellige mand.

Paphnutius erindrede dette mindeværdige eksempel. Han tænkte også på den hellige Johannes fra Ægypten, som Djævelen tresindstyve år igennem forsøgte at friste ved trolddomskunster. Men Johannes forpurrede Djævelens list. En dag var dog Djævelen iklædt menneskeskikkelse kommet ind i den ærværdige Johannes' grotte og havde sagt til ham: "Johannes, du skal forlænge din faste til i morgen aften." Og Johannes, der troede, det var en engel, adlød dæmonen og fastede den følgende dag indtil aftensang. Det var den eneste sejr som mørkets fyrste nogensinde havde vundet over den hellige Johannes fra Ægypten, og denne sejr var lille. Derfor må man ikke undre sig over, at Paphnutius straks erkendte, at det var et falsk syn, han havde haft under sin søvn.

Mens han blidt bebrejdede Gud, at han havde givet ham i dæmonernes vold, mærkede han, at han blev puffet og slæbt med af en folkeskare. Da han var kommet ud af vane med at gå i store byer, blev han kastet fra den ene side til den anden som en livløs masse, og da hans lange tunika generede ham, var han flere gange på nippet til at falde. Han ville gerne vide, hvor alle

disse mennesker skulle hen og spurgte derfor en af dem om grunden til dette hastværk.

– Fremmede, ved du ikke, at forestillingen snart skal begynde, og at Thaïs optræder? Alle disse borgere skal i teatret og jeg også. Har du lyst til at gå sammen med mig derhen?

Da Paphnutius straks blev klar over, at det ville være gavnligt for hans plan at se Thaïs optræde, fulgte han med den fremmede.

De kunne allerede se teatret ligge foran sig, dets søjlehal var smykket med brogede masker, og inden for dets vældige, runde mur sås en vrimmel af statuer. De fulgte med mængden og kom ind i en snæver gang, for enden af hvilken amfiteatret bredte sig i et blændende lys. De tog plads på en af rækkerne på den terrasseformede tilskuerplads, der gik helt ned til scenen, som endnu stod tom, men var pragtfuldt dekoreret. Den var ikke skjult af noget tæppe, og man så en jordhøj, som dem de gamle folkeslag indviede til heltenes skygger. Denne høj lå midt i en lejr. Der stod pyramider af lanser uden for teltene, og der hang gyldne skjolde på teltstængerne mellem laurbærgrene og kranse af egeblade. Der var alt endnu stilhed og søvn. Men en summen som af en bikube fyldte halvcirklen, der var tæt besat af tilskuere. Alle ansigter havde et rødt skær af genskinnet fra det bølgende purpursjæl, der var udspændt over dem, og vendte sig med et udtryk af nyfiken forventning imod det store, tavse rum, hvor der ikke fandtes andet end nogle telte og en grav. Kvinderne lo, medens de spiste citroner, og stamgæsterne hilste glade på hinanden fra den ene række til den anden.

Paphnutius bad tavst og vogtede sig vel for at udtale tomme ord, men hans sidemand begyndte at beklage sig over teatrets

forfald.

– Tidligere, sagde han, deklamerede dygtige og maskerede skuespillere Euripides' og Menanders vers. Nu reciterer man ikke mere stykkerne, man mimer dem kun, og af de guddommelige skuespil, hvormed Bacchus fejredes i Athen, er der ikke andet tilbage end det, som selv en barbar, en skyther kan forstå: stillingerne og bevægelserne. Den tragiske maske, der var forsynet med et metalmundstykke, som fik stemmen til at vokse i styrke, kothurnen, der gjorde personerne høje som guder, den tragiske majestæt og de skønne vers' musik, alt det er forsvundet. Gøglere og danserinder, det nøgne ansigt, erstatter Paulus og Roscius. Hvad ville athenienserne på Perikles' tid have sagt, hvis de havde set en kvinde vise sig på scenen? Det er upassende, at en kvinde viser sig offentligt. Vi er i høj grad vanslægtet, eftersom vi tåler det. Så sandt jeg hedder Dorion, er kvinden mandens fjende og jordens skændsel.

– Du taler klogt, svarede Paphnutius, kvinden er vor værste fjende. Hun skænker nydelsen, og det er derved, at hun er frygtelig.

– Ved de evige guder, udbrød Dorion, kvinden skænker ikke mændene nydelse, men bedrøvelse, forvirring og dybe sorger! Elskoven er årsag til vore største lidelser! Hør nu blot, fremmede: Jeg kom engang i min ungdom til Trezene på Peloponnes, og jeg så der en myrte, der var fabelagtig stor, og hvis blade var dækket af talløse småhuller. Hør nu, hvad trezenienserne fortæller om denne myrte: dengang Fædra elskede Hippolyt, lå hun hele dagen smægtende udstrakt under det træ, som står der den dag i dag, for i sin dødelige vande havde hun trukket guldnålen, der sammenholdt hendes blonde

hår, ud, og gennemstak bladene på busken med de duftende bær. Således blev alle bladene gennemhullet. Efter at hun havde mistet den uskyldige, som hun forfulgte med sin blodskændende kærlighed, døde hun, som du nok ved, en elendig død. Hun lukkede sig inde i sit brudekammer og hængte sig i sit guldbælte, som hun havde bundet fast til en elfenbenskrog. Guderne ville, at myrten, der havde været vidne til så grum en elendighed, for altid skulle beholde nålestikkene på sine nye blade. Jeg plukkede et af dem og fæstede det på hovedgærdet af min seng, for at synet af det stadig skulle minde mig om, at jeg ikke burde hengive mig til elskovens rasende lidenskaber, og for at bestyrke mig i min mesters, den guddommelige Epikurs lære, som siger, at begæret er frygteligt. Men i virkeligheden er elskoven en leversygdom, og man kan aldrig være sikker på ikke at blive syg.

Paphnutius spurgte

– Dorion, hvori består dine glæder?

Dorion svarede bedrøvet:

– Jeg har kun én glæde, og jeg indrømmer, at den er ikke opmuntrende, det er betragtningen. Når man har en dårlig mave, bør man ikke søge andre.

Paphnutius ville udnytte disse sidste ord og besluttede derfor at indvie epikuræeren i de åndelige glæder, som betragtningen af Gud skænker. Han begyndte:

– Hør sandheden, Dorion, og modtag lyset.

Eftersom han råbte meget højt, så han alle vegne fra hoveder og arme vende sig imod ham og give ham ordre til at tie. Det var blevet ganske stille i teatret, og straks efter lød der toner af en storslået musik.

Spillet begyndte. Man så soldaterne komme ud af teltene og berede sig til afrejsen, da en sky med ét, som ved et forfærdende under, dækkede gravhøjens top. Da skyen havde spredt sig, kom Achilles' skygge til syne iført en gylden rustning. Han strakte armene ud mod krigerne og syntes at sige: "Hvad for noget! I rejser, Danaos' børn, I vender tilbage til jeres fædreland, som jeg aldrig mere skal gense, og I lader min grav tilbage uden offergaver!" Grækernes fornemste anførere trængtes allerede ved foden af gravhøjen. Akanas, Theseus' søn, den gamle Nestor, Agamemnon med sceptret og bindene i hånden betragtede underværket. Achilles' unge søn, Pyrrhus, havde kastet sig i støvet. Ulysses, der var kendelig på huen, hvorunder hans blonde hår skimtedes, viste ved sin gestus, at han var enig med heltens skygge. Han diskuterede med Agamemnon, og man kunne gætte sig til deres ord. – "Achilles," sagde Ithakas konge, "er værdig til at blive hædret af os, han, der faldt ærefuldt for Hellas. Han beder om, at Priamos' datter, jomfruen Polyxene må blive ofret på hans grav. Danaos' sønner, stil heltens manes tilfreds, så at Peleus' søn kan glæde sig i Hades."

Men kongernes konge svarede:

– Lad os skåne de trojanske jomfruer, som vi har bortrevet fra altrene. Ulykker nok har hjemsøgt Priamos' berømmelige hus.

Han talte sådan, fordi han delte Polyxenes' søsters leje, og den kloge Ulysses bebrejdede ham, at han foretrak Kassandras seng for Achilles' lanse.

Alle grækerne bifaldt ham under stærkt våbengny. Polyxenes' død blev besluttet, og Achilles' skygge faldt til ro og forsvandt.

Musikken, der snart var voldsomt oprørt, og snart stille klagende, fulgte personernes tanker. Publikum brød ud i bifald.

Paphnutius, som førte alt tilbage til den guddommelige sandhed, mumlede:

– Af denne fabel kan man se, hvor grusomme dyrkerne af de falske guder var.

– Alle religioner avler forbrydelser, svarede epikuræren ham. Lykkeligvis kom der en guddommeligt viis græker og befriede menneskene for den tåbelige rædsel for det ubekendte ...

Imidlertid kom Hekuba med sit hvide hår udslået, i sin pjaltede tunika ud af det telt, hvor hun blev holdt fanget. Der gik et langt suk over tilskuerpladsen, da dette fuldkomne billede på ulykken viste sig. Hekuba, som havde fået alt at vide af en profetisk drøm, jamrede over sin datters og sin egen skæbne. Ulysses stod allerede ved hendes side og bad hende om Polyxene. Den gamle moder rev sig i håret, flåede sit ansigt med neglene og kyssede den grumme mands hænder. Men han bevarede sin ubarmhjertige sagtnodighed, og det var, som om han sagde:

– Vær fornuftig, Hekuba, og giv efter for nødvendigheden. I vore huse findes der også gamle mødre, som græder over deres børn, der sover for evigt under Idabjergets fyrretræer.

Og Cassandra, der forhen var dronning over det blomstrende Asien, men nu var slavinde, strøede støv over sit ulyksalige hoved.

Men se, teltets forhæng løftes, og jomfruen Polyxene kommer til syne. Der gik en brusen over tilskuerpladsen. Alle havde genkendt Thaïs. Paphnutius genså hende, han var kommet for

at opsøge. Med sin hvide arm holdt hun det tunge forhæng tilbage over sit hoved. Hun stod ubevægelig som en skøn statue, hun så sig omkring med et roligt blik fra sine violblå øjne, blid og stolt skænkede hun alle skønhedens tragiske gys.

Der løftede sig en beundrende mumlen. Paphnutius' sjæl var kommet i oprør, han knugede hænderne mod sit hjerte og sukkede:

– Min Gud, hvorfor giver du en af dine skabninger en sådan magt?

Dorion, der var mere rolig, sagde:

– Visselig danner de atomer, der for en stakket stund forener sig for at danne denne kvinde, et hele, der er øjet behageligt. Det er kun en af naturens lege, og disse atomer ved ikke, hvad de gør. De skilles en dag med samme ligegyldighed, hvormed de har forenet sig. Hvor er nu de atomer, der dannede Laïs eller Kleopatra? Jeg nægter det ikke: Kvinder er stundom skønne: Men de er underkastet visse ubehagelige plager og afskyelige svagheder. På det tænker de forstandige mænd, medens den store hob ikke bekymrer sig om det. Og kvinderne indgyder elskov, skønt det er tåbeligt at elske dem.

Således betragtede filosoffen og asketen Thaïs og fortsatte hver deres tankegang. Ingen af dem havde set Hekuba vende sig mod sin datter og gennem sin gestus sige til hende:

– Forsøg at bøje den grumme Ulysses. Lad dine tårer, din skønhed og ungdom tale!

Men Thaïs, eller rettere Polyxene, lod atter teltets forhæng falde. Hun gik et skridt frem, og alle hjerter overgav sig. Og da hun med en let og ædel gang skred frem mod Ulysses, fik rytmen i hendes bevægelser, som akkompagneredes af

fløjternes toner, tilskuerne til at drømme om en hel verden af lykke, og hun syntes at være det guddommelige centrum i universets harmonier. Man så kun hende, alt andet gik under i hendes stråleglans. Men handlingen fortsattes.

Laertes' forsigtige søn vendte hovedet bort og skjulte sin hånd under sin kappe for at undgå den bønfoldendes blikke og kys. Jomfruen gjorde tegn til ham, at han ikke længere skulle være bange. Hendes rolige blik sagde:

– Ulysses, jeg skal følge dig, fordi det er nødvendigt, og fordi jeg vil dø. Jeg, der er Priamos' datter og Hektors søster, og forud blev anset for værdig til at blive en konges brud, jeg vil ikke bøje mig for en fremmed herre. Jeg giver frivilligt afkald på dagens lys.

Hekuba, der lå som livløs i støvet, rejste sig pludselig og klyngede sig til sin datter i et fortvivlet favntag. Polyxene gjorde sig blidt, men bestemt fri af de gamle arme, der klamrede sig om hende. Det var, som om hun sagde:

– Mor, udsæt dig ikke for sejrherrens hån. Vent ikke, til han slider dig fra mig og uværdigt slæber dig med. Ræk mig hellere, højtelskede moder, din rynkede hånd, og nærm din indfaldne kind til mine læber.

Smerten i Thaïs åsyn var skøn, mængden viste sig taknemmelig mod denne kvinde, der således iklædte livets former og smerte en overmenneskelig skønhed, og Paphnutius tilgav hende hendes stråleglans ved tanken om hendes kommende ydmyghed og gjorde sig allerede til af den helgeninde, han snart skulle skænke Himlen.

Skuespillet nærmede sig sin ende. Hekuba faldt om som død, og Polyxene gik ført af Ulysses frem til graven, omkring hvilken

en skare udvalgte krigere stod. Hun besteg, mens klagesange lød, gravhøjen, på hvis top Achilles' søn til ære for heltens manes drak af et gyldent bæger. Da offerpræsterne hævede armene for at gribe hende, gjorde hun tegn, at hun ville dø en frivillig død, som det anstod sig en ætling af så mange konger. Derpå rev hun sin tunika op og pegede på stedet, hvor hjertet sad. Pyrrhus stødte sit sværd deri, mens han vendte hovedet bort, og ved et kunstgreb sprang blodet i strømme ud fra jomfruens blændende hvide barm. Med tilbagekastet hoved og øjne, der syntes at briste i dødsrædsel, faldt hun om.

Mens krigerne tilslørede ofret og dækkede det med liljer og anemoner, sønderledes luften af angstråb og hulken; og Paphnutius rejste sig og forkyndte med en røst, der gav genlyd:

– Hedninger, usle tilbedere af dæmoner! Og I arianere, som er endnu afskyeligere end afgudsdyrkere, lær af det, I har set! Det er et billede og et symbol. Denne fabel rummer en mystisk betydning, snart skal den kvinde, I ser her, ofres til den genopstandne Gud som en lykkelig hostie!

Mængden bølgede allerede i mørke strømme gennem udgangene. Abbeden fra Antinoe, der var kommet bort fra den forbløffede Dorion, nåede udgangen, mens han stadig profeterede.

En time efter bankede han på Thaïs' dør.

Skuespillerinden beboede den gang i Racotis rige kvarter, i nærheden af Alexanders grav, et hus, som lå omgivet af skyggefulde haver med kunstige klipper og en bæk, der randt mellem en dobbelt række popler. En gammel, sort slavinde, der bar et utal af ringe, åbnede døren for ham og spurgte, hvad han ville.

– Jeg vil tale med Thaïs, svarede han. Gud er mit vidne, at jeg kun er kommet til byen for at se hende.

Da han bar en rig tunika og talte bydende, lod slavinden ham komme ind.

– Du finder Thaïs i nymfernes grotte, sagde hun.

Papyrus

Thaïs var født af frie, fattige forældre, der var afgudsdyrkere. Da hun var lille, holdt hendes fader et værtshus i Alexandria nær ved Måneporten, som besøgte af matroser. Hun havde spredte, men levende erindringer om sin tidligste barndom. Hun så for sig sin fader sidde ved ilden med korslagte ben, stor, frygtindgydende og rolig, som en af disse gamle faraoner, der forherliges i de sange, de blinde synger på gaderne. Hun så også for sig sin magre og dystre moder, der gik rundt i huset som en sulten kat. Hun kunne endnu høre hendes skarpe stemme og se hendes fosforøjne glimte. Man fortalte derude i forstaden, at hun var en troldkvinde, der om natten forvandlede sig til en ugle for at møde sine elskere. Det var bagvaskelse. Thaïs havde ofte udspejdet hende og vidste meget godt, at hendes moder ikke hengav sig til trolddomskunster, men at hun, fortæret som hun var af gerrighed, sad oppe hele natten og opgjorde dagens fortjeneste.

Denne sløve far og denne gerrige mor lod hende selv sørge for livets ophold ligesom hønsene i hønsegården. Derfor var hun blevet ferm i den kunst at trække obolerne en for en ud af de drukne matrosers bælt, mens hun underholdt dem med naive sange og grimme ord, hvis betydning hun ikke forstod. Hun gik fra skød til skød i krostuen, hvor luften var tyk af dunsten fra de gærede drikke og de klæbrige læderflasker. Med kinderne tilsmudset af øl og mærket af de strittende skæg smuttede hun bort med obolerne knuget i sin lille hånd og løb

hen og købte honningkager hos en gammel kone, der sad og krøb sammen bag sine kurve i Måneporten.

Det var hver dag de samme scener: Matroserne fortalte om, hvad de havde døjet, når Euros rystede algerne på havets bund, spillede terninger og forlangte bandende og sværgende det bedste øl fra Cilicien.

Hver nat blev barnet vækket af fulde folks slagsmål, østersskaller fløj over bordene og kløvede panderne under frygteligt hyl og spektakel. Undertiden så hun i skæret af de osende lamper knivene blinke og blodet flyde.

I sin barndom kendte hun kun menneskers godhed gennem den milde Ahmes. Ahmes, der var slave i huset, var en nubier og sortere end den gryde, han alvorsfuldt skummede, men han var så god som en nat, hvor man sover trygt. Ofte tog han Thaïs på skødet og fortalte hende gamle eventyr, hvori der fandtes underjordiske huler fulde af skatte, og som var bygget af gerrige konger, der lod murere og arkitekter dræbe. Der var også i disse beretninger flinke tyveknægte, som blev gift med kongedøtre, og kurtisaner, der byggede pyramider. Den lille Thaïs elskede Ahmes som en far, som en mor, som en amme og som en hund, hun klamrede sig til hans tunika og fulgte med ham ned i kælderen, hvor amforæerne stod, og ud i hønsegården med de magre forpjuskede høns, der ikke var andet end næb, klør og fjer, og som fløj bedre end ørneunger for den sorte koks kniv. Ofte lå han om natten på sit halmknippe, og i stedet for at sove lavede han små vandmøller eller skibe, ikke større end en hånd, men fuldt riggede, til Thaïs.

Hans herrer havde behandlet ham så ilde, at hans ene øje var sønderrevet, og hele hans krop var fuld af ar. Alligevel havde

hans ansigt altid et glad og roligt udtryk. Og der var ingen i hans omgivelser, der tænkte på at spørge sig selv, hvorfra han hentede sin sjæls trøst og sit hjertes ro. Han var enfoldig, enfoldig som et barn. Under sit grove arbejde sang han med en lille spinkel stemme salmer, som fyldte barnets sjæl med gys og drømme. Han nynnede i en glad og alvorsfuld tone:

"Sig os, Maria, hvad så du dér, hvor du kommer fra?
– Jeg så liglagenet og englene, der sad på graven.
Og jeg så den genopstandnes herlighed."

Thaïs spurgte ham:

– Fader, hvorfor synger du om englene, der sad på graven?

Og han svarede:

– Du mine øjnes lille lys, jeg synger om englene, fordi vor herre Jesus Kristus er faret til himmels.

Ahmes var kristen. Han havde modtaget dåben, og man kaldte ham Theodorus ved de troendes sammenkomster, hvor han hemmeligt begav sig hen i de timer, der var overladt ham til at sove.

På den tid gennemgik kirken sin hårdeste prøvelse. På kejserens befaling blev basilikaerne jævnet med jorden, de hellige bøger brændt, de indviede kar og lysestagerne omsmeltet. Berøvet alle deres hellige ejendomme ventede de kristne nu kun på døden. Det hele samfund i Alexandria var rystet af skræk; fængslerne var overfyldt af ofre, de troende blev slået med rædsel, når de hørte, hvordan det gik i Syrien, Arabien, Mesopotamien, Kappadocien, over hele kejserriget, hvor præster og jomfruer blev pisket til døde, radbrækket eller knebet med jernkløer, korsfæstet eller kastet for de vilde dyr.

Da var det, at Antonius, der allerede var berømt for sine syner og sit lange eneboerliv, han, som var de ægyptiske troendes overhoved og profet, styrtede sig som ørnen fra sin vilde klippe ned over Alexandria, fløj fra kirke til kirke og opildnede hele menigheden med sin glød. Usynlig for hedningerne var han på samme tid nærværende ved alle de kristnes forsamlinger og indblæste hver eneste af dem den kraftens og klogskabens ånd, hvoraf han selv var besjælet.

Forfølgelsen rettedes med særlig strengthed mod slaverne. Flere af dem blev grebet af skræk og fornægtede deres tro. Mange flygtede ud i ørkenen i håb om at kunne leve dér, enten et nøjsomt liv i betragtning og bod eller af røveri.

Men Ahmes deltog som sædvanlig i sammenkomsterne, besøgte fangerne, begravede martyrerne og bekendte med fryd Kristi lære. Den store Antonius blev vidne til denne sande nidkærhed, trykkede den sorte slave i sine arme og gav ham fredskysset, før han vendte tilbage til ørkenen.

Da Thaïs var syv år gammel, begyndte Ahmes at tale til hende om Gud.

– Den gode Gud Herren, fortalte han hende, levede i Himlen som en farao i sit harems telte og under sine havers skyggefulde træer. Han var den ældste af alle gamle, og ældre end verden. Og han havde kun én eneste søn, prins Jesus, som han elskede af hele sit hjerte, og som i skønhed overgik jomfruer og engle. Og den gode Gud Herren sagde til prins Jesus:

– Forlad mit harem og mit palads og mine dadler og mine sprudlende kilder. Stig ned til jorden for at frelse menneskene. Der skal du blive som et lille barn, og du skal leve fattigt med de fattige. Lidelsen skal være dit daglige brød, og du skal komme

til at udgyde så mange tårer, at de skal blive til floder, hvori den trætte slave kan tage sig et forfriskende bad. Gå, min søn!

Prins Jesus adlød den gode Vorherre og steg ned til jorden på et sted, der hedder Bethlehem i Judæa. Og han vandrede i enge, der var oversået med anemoner, og han sagde til sine ledsagere:

– Lykkelige er de, som hungrer, for jeg skal føre dem til min faders bord! Lykkelige er de, som tørster, for de skal drikke af Himlens kilder! Lykkelige er de, der græder, for jeg skal aftørre deres tårer med slør, der er finere end danserindernes!

Derfor elskede de fattige ham og troede på ham. Men de rige hadede ham, da de frygtede for, at han skulle ophøje de fattige over dem. På den tid havde Kleopatra og Cæsar stor magt på jorden. De hadede begge to Jesus og befalede dommere og præster at lade ham dræbe. For at lyde Ægyptens dronning rejste Syriens fyrster et kors på et højt bjerg og lod Jesus dø på dette kors. Men kvinderne vaskede hans legeme og begravede ham, og efter at prins Jesus havde sønderbrudt låget på sin grav, steg han op igen til sin fader, den gode Vorherre.

Og siden da stiger alle de, som dør i troen på ham, op til Himlen.

Vorherre åbner sine arme og siger til dem:

– Vær velkommen, eftersom I elsker prinsen, min søn. Tag først et bad, og spis så.

De skal tage deres bad til tonerne af en skøn musik, og under hele deres måltid skal de se slavinder danse og høre fortællinger, som aldrig får ende. Den gode Vorherre skal elske dem højere end sine øjnes lys, eftersom de er hans gæster, og de skal få måtter fra hans herberge og granatæbler fra hans haver.

Sådan fortalte Ahmes gang på gang, og sådan lærte Thaïs sandheden at kende. Hun faldt i beundring og sagde:

– Jeg ville gerne spise den gode herres granatæbler.

Ahmes svarede hende:

– Kun de, der er døbt i Jesu navn, kan smage Himlens frugter.

Og Thaïs bad ham at blive døbt. Da slaven så, at hun satte sin lid til Jesus, besluttede han at undervise hende mere indgående, for at hun som døbt kunne indtræde i kirken. Og han knyttede sig inderligt til hende som til sin datter i ånden.

Barnet, som stadig blev slet behandlet af sine unaturlige forældre, havde ikke nogen seng under det fædrene tag. Hun sov i et hjørne af stalden blandt husdyrene. Der opsøgte Ahmes hende hver nat i al hemmelighed.

Han nærmede sig varsomt måtten, hvor hun hvilede, satte sig så på hælene med benene trukket op under sig og overkroppen lige ret op, sådan som hans race har siddet fra tidernes begyndelse. Hans sorte krop og sorte ansigt gik i ét med mørket; kun hans store øjne strålede, og der udgik et lys fra dem som morgenrødens stråler gennem sprækkerne i en dør. Han talte med en spinkel, syngende røst, hvis lette næselyde havde samme sørgmodige ømhed som den musik, man hører om aftenen på gaderne. Når han læste evangeliet, hørtes undertiden som et akkompagnement æselskryden og en okse blide brølen; det lød som et kor af usynlige ånder. Hans ord flød roligt i mørket, der fyldtes af nidkær tro, nåde og håb; og den nyomvendte lille pige, der lå med sin hånd i Ahmes hånd, blev dysset i slummer af de enstonige lyde; hun så utydelige billeder dukke frem og faldt rolig og smilende i søvn

midt i den mørke nats og de hellige mysteriers harmonier, mens en blinkende stjerne kiggede ind mellem krybbens staver.

Indvielsen varede et helt år lige til det tidspunkt, hvor de kristne fejrer påskefesten med jubel. En nat i den hellige uge, da Thaïs allerede lå og sov på sin måtte i stalden, mærkede hun, at slaven løftede hende op, og hun så hans blik stråle endnu stærkere end ellers. Han var ikke som sædvanlig iført sin pjaltede tunika, men en lang, hvid kappe, hvorunder han skjulte hende, mens han hviskede:

– Kom, min sjæl! Kom, mine øjne! Kom, mit lille hjerte! Kom og ifør dig dåbens klædning.

Og han bar barnet bort, trykket til sit bryst. Thaïs blev forskrækket og nysgerrig, stak hovedet ud af kappen og slog armene om halsen på sin ven, der skyndte sig bort i natten. De ilede gennem mørke gyder, kom gennem jødernes kvarter og gik langs en kirkegård, hvor havørnen opsendte sine uhyggelige skrig. Ved en krydsvej kom de forbi et kors, som endnu bar de henrettedes døde legemer, i hvis arme skrigende ravne hakkede. Thaïs gemte sit hoved ved slavens bryst, hun vovede ikke at se op resten af vejen. Pludselig forekom det hende, at hun blev sat ned på jorden. Da hun atter åbnede øjnene, befandt hun sig i en trang gravkælder, der var oplyst af harpiksfakler, og hvis mure var bemalet med store, stive figurer, som syntes at blive levende i skæret af de rygende fakler. Der var mænd iklædt lange tunikaer med palmer i hænderne, omgivet af lam, duer og vinranker.

Blandt disse figurer genkendte Thaïs Jesus af Nazareth på anemonerne, der blomstrede ved hans fødder. Midt i salen ved et stort stenkar, der var fyldt med vand til randen, stod der en

gammel mand med en lav bispehue på hovedet og iklædt en skarlagenrød, guldbroderet messehagel. Han havde et magert ansigt med langt skæg. Til trods for sin rige klædning så han venlig og ydmyg ud. Det var biskop Vivantius, som var blevet udstødt af kirken i Kyrene, og som nu ernærede sig som væver og fabrikerede grove stoffer af gedehår. Der stod to børn ved hans side. Og nær ved dem holdt en gammel negerinde en lille hvid dragt udbredt. Da Ahmes havde sat Thaïs ned på jorden, faldt han på knæ foran bispen og sagde:

– Her er den lille sjæl, min sjæls datter. Jeg har ført hende herhen, for at du, efter det løfte du har givet mig, og om det behager din hellighed, skal skænke hende livets dåb.

Ved disse ord bredte bispen sine arme ud, så man så hans lemlæstede hænder. Hans negle var blevet revet af, da han i prøvelsens dage bekendte sin tro. Thaïs blev bange og kastede sig i Ahmes' arme. Men præsten beroligede hende med disse kærlige ord:

– Du skal ikke være bange, min egen lille ven. Du har her en fader i ånden, Ahmes, som blandt de levende kaldes Theodorus, og en øm moder, som lever i nåden, og som med sine egne hænder har tilvirket dig en hvid dragt.

Han vendte sig om mod negerinden og tilføjede:

– Hun hedder Nitida. Her på jorden er hun slavinde. Men Jesus skal i Himlen hæve hende op i rang med sine ægtefæller.

Derefter spurgte han den lille nyomvendte:

– Thaïs, tror du på Gud, den almægtige fader, på hans enbårne søn, som gav sit liv for vor saligheds skyld, og på alt, hvad apostlene har lært os?

– Ja, svarede på samme tid negeren og negerinden, der holdt hinanden i hånden.

På bispens befaling lagde Nitida sig på knæ og tog alt tøjet af Thaïs. Barnet stod nøgent, blot med en amulet om halsen. Biskoppen dykkede hende tre gange i dåbskarret. Hjælperne rakte først olien frem, hvormed Vivantius foretog salvelsen, og derpå saltet, hvorefter han lagde et korn på hendes læber. Da Nitida derefter havde tørret hendes legeme, der var bestemt til at vinde det evige liv gennem mange prøvelser, iførte hun hende den hvide dragt, hun havde vævet med sine egne hænder.

Bispen gav alle fredskysset og tog så, da ceremonien var til ende, sit præstelige skrud af.

Da de var kommet ud af krypten, sagde Ahmes:

– Vi bør glæde os på denne dag over at have skænket den gode Vorherre en sjæl. Lad os gå hen til det hus, hvor din hellighed bor, Vivantius, og lad os give os glæden i vold hele resten af natten.

– Det var vel talt, Theodorus, svarede bispen.

Og han førte den lille skare hen til sit hus, der lå lige i nærheden. Det bestod af et eneste rum, som var udstyret med to vævestole, et primitivt bord og et slidt tæppe. Så snart de var kommet indenfor, råbte nubieren:

– Nitida, kom med stegepanden og oliekrukken, og lad os få et godt måltid.

Med disse ord trak han nogle små fisk frem fra sin kappe. Derpå gjorde han ild og stegte dem. Og bispen, barnet, de to drenge, og de to slaver satte sig nu alle i rundkreds på tæppet og spiste de stegte fisk, mens de priste Herren. Vivantius fortalte om det martyrium, han havde lidt, og forkyndte kirkens

snarlige sejr. Hans sprog var uslebet, men fyldt med ordspil og billeder. Han sammenlignede de retfærdiges liv med en purpurvævning, og for at forklare dåben sagde han:

– Den Helligånd svævede over vandene, derfor modtager de kristne dåben af vandet. Men dæmonerne bor også i bækkene; kilderne, som er helliget nymferne, er farlige, og man ser, at visse søer og floder fremkalder forskellige sygdomme på sjæl og legeme.

Undertiden udtrykte han sig i gåder, der indgød barnet dyb beundring. Ved måltidets slutning bød han sine gæster lidt vin, så deres tunger løstes, og de gav sig til at synge klagesange og hymner. Ahmes og Nitida havde rejst sig og dansede nu en nubisk dans, de havde lært som børn, og som utvivlsomt var blevet danset i deres stamme lige fra verdens første dage. Det var en kærlighedsdans; de bevægede armene, vuggede hele legemet rytmisk og lod snart, som om de flyede, snart som om de søgte hinanden. De rullede med de opspærrede øjne og viste smilende deres skinnende tænder.

Således modtog Thaïs den hellige dåb.

Hun elskede fornøjelser, og efterhånden som hun blev større, vågnede der ubestemte længsler i hende. Hun dansede og sang hver dag med de børn, der strejfede om i gaderne, og først sent om aftenen vendte hun tilbage til sin faders hus, stadig syngende:

- Torti tortu, hvorfor sidder du hjemme
- Jeg vinder uld og tråd fra Milet.
- Torti tortu, hvordan kom din søn af dage
- Han styrtede i havet fra hvide hestes ryg.

Nu foretrak hun drenges og pigers selskab for den blide Ahmes'. Hun lagde ikke engang mærke til, at hendes ven kom mindre ofte til hende end tidligere.

Forfølgelsen var taget af; de kristnes forsamlinger blev afholdt mere regelmæssigt, og nubieren besøgte dem flittigt. Han blev endnu ivrigere i troen, og der faldt undertiden hemmelighedsfulde trusler fra hans læber. Han sagde, at de rige ikke skulle beholde deres ejendom. Han kom på de offentlige pladser, hvor de fattige kristne plejede at mødes; dér samlede han så de arme skabninger om sig, som havde lagt sig i skyggen af de gamle mure, og forkyndte dem slavernes frigørelse og retfærdighedens snarlige komme.

– I Guds rige skal slaverne drikke kølige vine og spise liflige frugter, mens de rige skal ligge som hunde ved deres fødder og fortære smulerne, der falder fra deres bord.

Disse ytringer blev bekendt, de kom herrerne i de rige forstæder for øre, og disse frygtede for, at Ahmes skulle ophidse slaverne til oprør. Værtshusholderen fattede et dybt had til ham, men skjulte det omhyggeligt.

En dag forsvandt imidlertid et sølvsaltkar, som var forbeholdt gudernes bord, fra værtshuset. Ahmes blev beskyldt for at have stjålet det af had til sin herre og kejserdømmets guder. Der var ingen beviser for beskyldningen, og slaven tilbageviste den af al sin kraft. Han blev ikke desto mindre slået for domstolen, og da han havde ord for at være en dårlig tjener, dømte dommeren ham til korset.

– Dine hænder, som du ikke har forstået at gøre brug af, skal nagles til træet, sagde han.

Ahmes påhørte roligt denne dom, hilste ærbødigt dommeren og blev ført til det offentlige fængsel. I de tre dage, han opholdt sig dér, prædikede han uophørligt evangeliet for fangerne, og man har siden berettet, at forbryderne og endog fangevogteren blev grebet af hans ord og antog troen på den korsfæstede Jesus.

Man førte ham til den korsvej, som han for knapt to år siden havde passeret jublende glad, da han bar den lille Thaïs, sin sjæls datter, sin højtelskede blomst, under sin hvide kappe. Da han blev bundet fast på korset, og hans hænder blev naglet fast, udstødte han ikke en eneste klage; han sukkede blot gentagne gange: "Jeg er tørstig!"

Hans lidelser varede tre dage og tre nætter, man skulle ikke tro, at det menneskelige legeme var i stand til at udholde så lang en tortur. Flere gange troede man, han var død; fluerne fortærede vokset i hans øjenlåg; men pludselig åbnede han igen sine blodsprængte øjne. Den fjerde dags morgen sang han med en røst, der var renere end et barns:

– Sig os, Maria, hvad så du dér, hvor du kommer fra?

Derpå smilede han og sagde:

– Dér kommer de, vor gode Herres engle, de bringer mig vin og frugter, og deres vingeslag bringer kølighed.

Og han udåndede.

Hans ansigt bevarede i døden sit udtryk af lykkelig ekstase. Soldaterne, der holdt vagt ved korset, blev grebet af beundring. Vivantius kom, ledsaget af nogle af sine kristne brødre, og forlangte liget udleveret for at begrave det blandt martyrernes relikvier i den hellige Johannes den Døbers krypt. Og kirken ærede mindet om den hellige Theodorus Nubieren.

Tre år efter offentliggjorde Konstantin, Maxentius' besejrer, et edikt, hvori han tilsagde de kristne fred, og for fremtiden blev de troende kun forfulgt af kætterne.

Thaïs var elleve år, da hendes ven led martyrdøden. Det indgød hende en usigelig bedrøvelse og forfærdelse. Hendes sjæl var endnu ikke ren nok til at kunne forstå, at slaven Ahmes gennem sit liv og sin død hørte til de lyksalige. Den tanke spirede i hendes lille sjæl, at det kun er muligt at være god her i verden, når man gennemgår de frygteligste lidelser. Og hun var bange for at blive god, for hendes fine legeme frygtede smerten.

Hun hengav sig endnu inden hun blev voksen til de unge drenge ved havnen og fulgte med de gamle, der om aftenen snuser om i forstæderne; og for de penge, hun fik af dem, købte hun kager og pynt.

Da hun ikke bragte noget med hjem af, hvad hun tjente, pryglede hendes mor hende. For at undgå prygl løb hun barfodet ud til byens volde og gemte sig sammen med firbenene i stenenes sprækker. Der lå hun så skjult og drømte, opfyldt af misundelse mod de kvinder, hun så blive båret forbi, rigt smykkede, i deres bærestole, omgivet af slaver.

Da moderen en dag havde slået hende hårdere end sædvanlig, sad hun sammenkrøbet uden for døren, sky og ubevægelig; en gammel kone standsede foran hende, betragtede hende nogle øjeblikke i stilhed og udbrød:

– Oh, hvilken skøn blomst, hvilket yndigt barn, lykkelig den fader, der har avlet dig, og den moder, som har født dig til verden!

Thaïs sad stum med øjnene fæstede på jorden. Hendes øjenlåg var røde, og man kunne se, hun havde grædt.

– Min hvide viol, sagde den gamle, er din moder ikke lykkelig over et sådant gudebarn som dig, og fryder din fader sig ikke i sit hjerte ved synet af dig?

Da svarede barnet, som om hun talte til sig selv:

– Min fader er en opblæst vinsæk og min moder en gerrig blodsugerske.

Den gamle kiggede til højre og til venstre for at se, om der var nogen, der iagttog dem. Så sagde hun indsmigrende:

– Du søde, blomstrende hyacint, du skønne pige, der drikker solens lys, kom med mig, og du skal ikke bestille andet end at danse og smile. Jeg skal proppe dig med honningkager, og min søn, min egen søn, skal elske dig som sin øjsten. Han er smuk, min søn, han er ung, han har kun fine dun på hagen, hans hud er glat, ja, han er, som man siger, en rigtig lille kælegris.

Thaïs svarede:

– Jeg vil gerne gå med dig.

Og hun rejste sig og fulgte med den gamle ud af byen.

Denne kvinde hed Mæroe og førte unge piger og unge drenge fra land til land; hun underviste dem i dans og udlejede dem til de riges fester.

Hun anede, at Thaïs snart ville blive den skønneste af alle kvinder og oplærte hende derfor med piskeslag i musik og fremsigelse af vers, hun pryglede hendes guddommelige ben med læderremme, når de ikke bevægede sig i takt til citerens toner. Hendes søn, der var et ynkeligt misfoster uden alder og uden køn, mishandlede barnet for at tilfredsstille sit had til hele kvinde-kønnet. Som rival til danserinderne, hvem han kopierede

i sine lader, lærte han Thaïs gennem ansigtets udtryk, bevægelser og stillinger den kunst i pantomimerne at fremstille alle menneskelige lidenskaber, fremfor alt elskoven. Han gav hende en dygtig lærers råd til trods for den afsky, han følte ved det, men da han var skinsyg på sin elev, kradsede han hende i ansigtet, kneb hende i armene eller stak hende med en nål bagi, ligesom ondskabsfulde pigebørn har for vane, så snart han ikke længere kunne være i tvivl om, at hun var født til at hidse mændenes lyster. Takket være hans undervisning blev hun i løbet af kort tid perfekt i musik, mimik og dans. Hendes læreres ondskab forbavsede hende ikke, og det forekom hende ganske naturligt, at de behandlede hende så slet. Hun følte endogså en vis respekt for den gamle kvinde, der forstod sig på musik og drak græsk vin.

Mæroe havde for en tid slået sig ned i Antiochia og lejede sin elev ud som danserinde og fløjtespillerske til byens rige købmænd, når de holdt fester.

Thaïs dansede og vakte bifald. De største bankierer tog hende efter bordet med ud i Orontes' lunde. Hun hengav sig til dem alle, da hun ikke kendte elskovens værd. Men da hun en nat havde danset for byens eleganteste unge mænd, nærmede prokonsulens søn sig hende; han strålede af ungdom og lyst og tilhviskede hende med en stemme, der syntes blød og svag af kys: "Thaïs, hvorfor er jeg ikke kransen på dit hår, tunikaen, som smyger sig om dit fortryllende legeme, sandalen på din skønne fod! Jeg vil, at du skal trampe mig under dine fødder som en sandal, at mine kærtegn skal blive din tunika og din krans. Kom, mit skønne barn, kom hjem til mig, og lad os glemme verden."

Hun betragtede ham, mens han talte, og hun så, at han var smuk. Pludselig følte hun en iskold sved på sin pande; hun blev grøn som græsset; hun vaklede, og der kom en tåge for hendes øjne. Han bønfuldt hende stadig. Men hun vægrede sig ved at følge ham. Forgæves tilkastede han hende brændende blikke, flammende ord, og da han tog hende i sine arme for at drage hende med sig, stødte hun ham hårdt tilbage. Han tryglede hende atter om at gå med, ja, skjulte end ikke sine tårer. Men hun var under indflydelse af en ny, ukendt, uovervindelig magt og stod imod.

– Hvilken dårskab, sagde gæsterne. Lollius er af fornem slægt, han er smuk, han er rig, og en fløjtespillerske forsmår ham!

Lollius gik ene hjem, og natten fik hans elskov til at blusse endnu heftigere op. Han gik tidligt om morgenen, bleg og med røde øjne, hen og hængte blomster på fløjtespillerskens dør. Men Thaïs, der var grebet af forvirring og skræk, undveg ham, men så ham dog stadig for sit indre blik. Hun led og kendte ikke sin egen sygdom. Hun spurgte sig selv, hvorfor hun var så forvandlet, og hvoraf hendes melankoli kom. Hun stødte alle sine elskere fra sig de indgød hende blot modbydelighed. Hun ville ikke mere se solens lys og blev hele dagen liggende hulkende med hovedet gemt i sine puder. Da det endelig lykkedes Lollius at tiltvinge sig adgang til hende, kom han flere gange og bønfuldt og forbandede dette uartige barn. Hun var stadig ængstelig som en jomfru overfor ham og gentog:

– Jeg vil ikke! Jeg vil ikke!

Men da hun endelig efter fjorten dages forløb havde hengivet sig til ham, forstod hun, at hun elskede ham; hun fulgte med til

hans hus og blev hos ham.

Det var en henrivende tilværelse. De tilbragte hele dagen inde, slap ikke hinanden et øjeblik og sagde de ord til hinanden, man ellers kun siger til børn. Om aftenen spadserede de på Orontes ensomme bredder og forsvandt ind i laurbærlundene. Undertiden stod de dog allerede op ved morgengry for at gå ud at plukke hyacinter. De drak af det samme bæger, og når hun førte en vindrue til sin mund, tog han den af hendes læber med sin tænder.

Mæroe indfandt sig hos Lollius og forlangte højrøstet at få Thaïs tilbage:

– Hun er min datter, sagde hun, det er mit barn, man tager fra mig, min duftende blomst, mine egne indvolde!

Lollius sendte hende bort med en stor sum penge. Men da hun kom igen og forlangte endnu flere guldstykker, lod den unge mand hende kaste i fængsel. Øvrigheden, der havde opdaget flere forbrydelser, hun havde begået, dømte hende til døden, og hun blev kastet for de vilde dyr.

Thaïs elskede Lollius med hele fantasiens voldsomhed og hele uskyldens forundring. Hun erklærede i fuld oprigtighed:

– Jeg har aldrig tilhørt nogen anden end dig.

Lollius svarede:

– Du ligner ikke nogen anden kvinde.

Fortryllesen varede seks måneder og brødes på en eneste dag. Pludselig følte Thaïs sig tom og ene. Hun genkendte ikke mere Lollius, hun tænkte:

– Hvem er det, som sådan har forandret ham for mig på et øjeblik? Hvoraf kommer det, at han pludselig ligner alle andre mænd og ikke længere er sig selv?

Hun forlod ham med et hemmeligt ønske om at genfinde Lollius i en anden, eftersom hun ikke længere fandt ham i ham selv. Hun syntes også, det ville være mindre sørgeligt at leve sammen med én, som hun aldrig havde elsket, end at leve sammen med én, hun ikke elskede længere.

Hun viste sig i selskab med rige vellystninge ved de hellige fester, hvor man så kor af nøgne jomfruer danse i templerne og skarer af kurtisaner svømme over Orontes. Hun tog del i alle de fornøjelser, som den vældige og elegante by bød på; især besøgte hun flittigt teatrene, hvor dygtige mimer, der var kommet fra alverdens lande, spillede under den skuespilhungrende mængdes bifald.

Hun studerede omhyggeligt mimerne, danserne, skuespillerne og især de kvinder, som i tragedierne fremstillede gudinder, der elskede unge mænd, eller dødelige kvinder, som var elsket af guder. Da hun var trængt ind i alle de hemmeligheder, hvormed de fortryllede publikum, sagde hun til sig selv, at hun, som var endnu skønnere, ville kunne spille endnu bedre. Hun opsøgte føreren og bad om at blive optaget i hans trup. Takket være sin skønhed og den gamle Mæroes undervisning blev hun antaget og viste sig første gang på scenen i Circes rolle.

Hun gjorde ikke megen lykke, fordi hun endnu ikke havde rutine, og tillige fordi tilskuerne ikke var blevet hidset til beundring af en stor berømmelse. Men efter nogle måneders famlende forsøg gjorde hendes skønhed sig gældende med en sådan styrke og pragt, at byen kom i bevægelse. Hele Antiochia strømmede til teatret. De kejserlige embedsmænd og de fornemste borgere gik derhen drevet af den uimodståelige

magt, den offentlige mening har. Lastdragere, gadefejere og havnearbejdere undværede løg og brød for at få penge til en plads i teatret. Digterne skrev epigrammer til hendes ære. De skæggede filosoffer talte heftigt imod hende på badeanstalter og sportspladser. Når hendes bærestol passerede forbi, vendte de kristne præster deres hoved bort. Indgangen til hendes hus var kranset af blomster og vædet af blod. Hun modtog nu ikke mere guld af sine elskere i enkelte stykker, men i store mål, og alle de skatte, de nærige gamle havde opsparet, flød som floder for hendes fødder. Derfor var hendes sjæl stille og tilfreds. I stolt ro glædede hun sig over publikums gunst og gudernes godhed, og hun, der blev elsket så meget, elskede også sig selv.

Efter at hun i flere år havde nydt antiochiensernes beundrende kærlighed, blev hun grebet af lyst til at gense Alexandria og vise sin berømmelse i den stad, hvor hun som barn havde strejft om i fattigdom og skam, sulten og mager som en græshoppe på en støvet vej.

Den gyldne by modtog hende med fryd og overvældede hende med nye rigdomme. Da hun viste sig på scenen, blev det en triumf. Hun fik talløse beundrere og elskere. Hun tog ligegyldigt imod dem, for hun var omsider ved at opgive håbet om at genfinde Lollius.

Hun modtog blandt så mange andre filosofen Nikias, der begærede hende, skønt han erklærede, at han levede uden begær. Til trods for sin rigdom var han klog og venlig. Men han gjorde ikke indtryk på hende, hverken ved sin ånds finhed eller sine følelsers skønhed. Hun elskede ham ikke, og hans elegante ironi irriterede hende endog af og til. Han sårede hende med sin ustandselige tvivl. Det var, fordi han ikke troede på noget,

og hun troede på alt. Hun troede på det guddommelige forsyn, de onde ånders almagt, på hekseri, besværgelser og den evige retfærdighed. Hun troede på Jesus Kristus og Syriens gode gudinde. Hun troede også, at hundene gør, når den mørke Hekate går over korsvejene, og at en kvinde indgyder kærlighed, når hun hælder en trolddomsdrik i en skål, der er hyllet i et fårs blodige pels. Hun tørstede efter det ukendte, hun påkaldte navnløse væsner og levede i en uophørlig forventning. Fremtiden indgød hende skræk, men hun ville kende den. Hun omgav sig med Isis' præster, kaldæiske troldmænd, farmaceuter og sortekunstnere, der altid narrede hende, men aldrig gjorde hende træt. Hun frygtede døden og så den alle vegne. Når hun hengav sig til vellysten, var det hende med ét, som om en iskold finger rørte ved hendes nøgne skulder, og ligbleg skreg hun af skræk i de arme, der trykkede hende til sig.

Nikias sagde til hende:

– Om det er vor skæbne at stige ned i den evige nat med hvide hår og indfaldne kinder, eller om den dag, som nu smiler til os fra den vældige himmel, bliver vor sidste, hvad betyder det, Thaïs! Lad os nyde livet. Vi har levet meget, hvis vi har følt meget. Der er ingen anden intelligens end sansernes at elske er det samme som at forstå. Det, vi ikke kender, er ikke til. Hvorfor skulle vi da pine os for noget, der slet ikke er til?

Hun svarede ham i vrede:

– Jeg foragter dem, der som du hverken håber eller frygter noget. Jeg vil vide! Jeg vil vide!

For at lære livets hemmeligheder at kende gav hun sig til at studere filosoffernes bøger, men hun forstod dem ikke. Alt eftersom hendes barndomsår svandt længere og længere bort,

holdt hun mere af at mindes dem. Hun elskede at vandre om aftenen forklædt gennem gaderne, i alléerne i byens udkant, over pladser og torve, på alle de steder, hvor hun havde strejft om i sin fattige barndom. Hun sørgede over, at hun havde mistet sine forældre, og især over, at hun ikke havde formået at elske dem. Når hun mødte kristne præster, tænkte hun på sin dåb og følte sig urolig. Da hun en nat, indhyllet i en lang kappe og med sit blonde hår gemt under en mørk hætte, strejfede om i forstaden, som hun havde for vane, befandt hun sig pludselig uden at ane, hvordan hun var kommet derhen, udenfor Johannes den Døbers fattige kirke. Hun hørte sang derindefra og så et strålende lys pible ud gennem dørsprækken. Der var intet mærkværdigt ved dette, eftersom de kristne, beskyttet af Maxentius' besejrer, nu i tyve år offentligt havde fejret deres fester. Men disse sange var en glødende formaning til sjælene. Som om hun var indbudt til at tage del i mysterierne, stødte hun døren op og trådte ind i huset. Hun fandt en talrig forsamling, kvinder, børn, oldinge, der lå på knæ foran et gravmæle, som stod op ad muren. Dette gravmæle var ikke andet end et stort stenkar med groft udhuggede vinranker og drueklaser; dog havde man hædret det meget, thi det var dækket med grønne palmeblade og kranse af røde roser. Rundt omkring strålede talløse lys i mørket, og røgen af den arabiske gummi lignede folderne i englenes slør. Og man skimtede på murene figurer, der mindede om himmelske syner. Hvidklædte præster lå med panden mod jorden ved foden af sarkofagen. De hymner, de sang sammen med folket, tolkede lidelsens dybe fryd og rummede samtidig så megen glæde og så megen

smerte, at Thaïs følte både livets vellyst og dødens angst i sine ligesom genopvakte sanser.

Da de troende var hørt op med at synge, rejste de sig for, én for én, at gå hen og kysse gravmælets sider. Det var jævne folk, der var vant til at arbejde med deres hænder. De skred tungt frem med stive blikke, hængende læber og et udtryk af uskyld og enfold. De lagde sig på knæ, den ene efter den anden, foran sarkofagen og trykkede deres læber mod den, kvinderne løftede børnene op på deres arme og lagde varsomt deres kinder mod stenen.

Thaïs spurgte forbavset og urolig diakonen, hvorfor de gjorde det.

– Ved du ikke, kvinde, svarede diakonen, at vi i dag fejrer det velsignede minde om den hellige Theodorus, nubieren, der led for sin tro på kejser Diokletians tid? Han levede kysk og døde som martyr, det er derfor, vi er klædt i hvidt og bærer røde roser til hans berømmelige grav.

Da Thaïs hørte dette, faldt hun på knæ og brød ud i tårer. Det næsten udslukte minde om Ahmes vågnede igen i hendes sjæl. Over denne dunkle, blide og smertelige erindring kastede kerternes glans, rosernes duft, røgelsens damp, salmernes vellyd og sjælenes fromhed en berømmelsens skønhed. Thaïs tænkte blændet og betaget...

Han var god, og nu er han stor og skøn! Hvordan har han løftet sig så højt over menneskene? Hvad er det for en ukendt kraft, som er mere værd end rigdom og vellyst?

Hun rejste sig langsomt og stirrede på den helliges grav med sine violblå øjne, hvor tårerne glimtede i skæret fra faklerne. Så sænkede hun sit hoved, og som den sidste kyssede hun ydmygt,

langsomt slavens kiste med de læber, der havde vakt så megen attrå.

Da hun kom hjem, traf hun Nikias, som med håret duftende af essenser og løst hængende tunika havde fordrevet ventetiden med at læse en afhandling om moral. Han gik hende i møde med åbne arme.

– Slemme Thaïs, sagde han skæmtfuldt til hende, mens jeg nu har siddet her og ventet på dig, ved du så, hvad jeg har læst i dette manuskript, der er dikteret af den alvorligste af alle stoikere? Dydige forskrifter og stolte maximer? Nej! På det strenge papyrus så jeg tusinder og atter tusinder af små Thaïs'er danse. De var ikke større end en finger, og alligevel ejede de en fuldendt ynde, og alle var de den eneste Thaïs. Der var nogle, som bar kapper af purpur og guld, andre svævede ligesom hvide skyer i luften under gennemsigtige slør. Andre igen forholdt sig ubevægelige og guddommeligt nøgne for des bedre at kunne indgyde vellyst, og udtrykte ikke en eneste tanke. Endelig var der to, der holdt hinanden i hånden, to, der var ganske ens, så det var umuligt at skelne dem fra hinanden. De smilede begge to. Den ene sagde: "Jeg er kærligheden." Den anden sagde: "Jeg er døden."

Mens han fortalte dette, trykkede han Thaïs i sin favn, og da han ikke så, at hun sky blev ved med at stirre ned mod gulvet, føjede han tanke til tanke, uden at vide, at det var til ingen nytte:

– Ja, da mit blik mødte denne linje: "Intet bør afholde dig fra at dyrke din sjæl," så læste jeg: "Thaïs' kys er mere glødende end ild og sødere end honning." Der ser du, slemme barn, hvad du er skyld i: sådan forstår nu en filosof filosofierne. Det er vist og

sandt, at vi, som vor natur nu engang er, altid kun opdager vor egen tanke i de andres tanker, og at vi alle sammen læser omtrent på samme måde, som jeg har læst den bog dér ...

Hun lyttede ikke til, hvad han sagde, og hendes sjæl befandt sig endnu foran nubierens grav. Da han hørte hende sukke, kyssede han hendes nakke og sagde:

– Du må ikke være bedrøvet, mit barn. Man er kun lykkelig her i verden, når man glemmer verden. Dertil har vi hemmelige midler. Kom, lad os narre livet, det skal nok forstå at gøre gengæld. Kom, lad os elske hinanden.

Men hun stødte ham tilbage.

– Elske hinanden, udbrød hun bittert. Men du har jo aldrig elsket nogen! Og jeg elsker dig ikke! Nej! Jeg elsker dig ikke! Jeg hader dig. Gå din vej! Jeg hader dig. Jeg afskyr og foragter alle lykkelige og alle rige. Gå din vej! Gå din vej! ... Det er kun de ulykkelige, der er gode. Da jeg var barn, kendte jeg en sort slave, som døde på korset. Han var god; han var opfyldt af kærlighed, og han ejede livets hemmelighed. Du havde ikke været værdig til at tvætte hans fødder. Gå så! Jeg vil ikke se dig mere.

Hun lagde sig på tæppet og tilbragte natten med at hulke og fantasere om, at hun for fremtiden ville leve ligesom den hellige Theodorus i fattigdom og ringhed.

Men allerede den følgende dag kastede hun sig atter ud i de glæder, der var blevet hendes liv. Da hun vidste, at hendes skønhed ikke ville kunne holde sig længe, skyndte hun sig at skaffe sig al den glæde og al den hæder af den, hun formåede. På teatret blev hendes kunst rigere end nogensinde før; hun gjorde billedhuggerens, malernes og digternes fantasier til levende virkelighed. Videnskabsmænd og filosoffer genfandt

den guddommelige harmoni, der styrer verdnerne, i denne skuespillerindes former, stillinger, bevægelser og gang og erklærede, at en så fuldkommen ynde burde sættes i rang med dyderne. "Også Thaïs er matematiker!" sagde de. De ukyndige, de fattige, de ydmyge, de beskedne, for hvem hun ikke holdt sig for god til at optræde, velsignede hende som en gave fra himlen. Og dog var hun modfalden midt i al virakken, og mere end nogensinde frygtede hun døden. Der var intet, der kunne forjage hendes uro, ikke engang hendes hus og hendes have, der var berømte, ja, næsten var blevet en legende i byen. Hun havde ladet træer plante, der under store bekostninger var ført hid fra Indien og Persien. Rindende vand vædede dem syngende, og halvt forvitrede søjlegange og vilde klipper, som var en dygtig arkitekts værk, spejlede sig i en sø, der også gengav billederne af de utallige statuer. Midt i haven hævede nymfernes grotte sig, den havde fået navn efter tre store kvindefigurer i farvet voks, som man fik øje på i samme øjeblik, man trådte ind. Disse kvinder var ved at løse deres klæder før badet. De vendte hovedet om, angst for at blive overrasket, og det var, som om de var levende. Lyset, der faldt herind, gik igennem spejle af vand, så det blev blødere og spillede i alle regnbuens farver. På væggene hang der overalt ligesom i de hellige grotter kranse, guirlander og votivbilleder, på hvilke Thaïs' skønhed var forherliget. Der fandtes også tragiske masker og grelt malede komiske masker, endvidere malerier, der forestillede teaterscener, groteske figurer eller fabeldyr. I midten rejste sig på en sokkel en lille Eros af elfenben, et gammelt og vidunderligt arbejde. Det var en gave fra Nikias. En sort marmorged stod i en niche, og man kunne se dens

agatøjne stråle. Seks alabasterkid trængte sig omkring dens yver. Men den løftede sine klove og sit hoved med den flade snude og så ud til at være utålmodig efter at komme op at klatre på klipperne. Gulvet var dækket med et tæppe fra Byzans, med puder, broderet af Cathays gule indbyggere, og libyske løveskind. Røgelseskar af guld udsendte deres duft. Her og dér skød blomstrende laurbærgrene op af store onyxvaser. Og helt i baggrunden i mørket og purpuret lyste guldindlægningen på den omvendte skal af en indisk kæmpeskildpadde; det var skuespillerindens seng. Dér hvilede Thaïs hver dag smægtende udstrakt, dysset hen af det hviskende vand og blomsternes duft, og ventede på, at aftensmåltidets time var inde, mens hun samtalede med sine venner eller lå hensunken i tanker, enten på teatrets kunst eller på årenes flugt.

Denne dag hvilede hun ud efter teatret i nymfernes grotte. Hun granskede nøje i sit spejl de første tegn på, at hendes skønhed begyndte at falme, og tænkte med forfærdelse på, at tiden for de hvide hår og rynkerne en gang skulle komme. Forgæves søgte hun at berolige sig med, at det for at genvinde teintens friskhed er nok at brænde visse urter, mens man fremsiger magiske formler. En ubarmhjertig stemme tilråbte hende: "Du skal ældes, Thaïs! du skal ældes!", og forfærdelsens sved isnede hendes pande. Derefter betragtede hun sig igen i spejlet med uendelig ømhed og fandt, at hun endnu var skøn og værdig til at blive elsket. Hun smilede til sig selv og hviskede: "Der findes ikke i Alexandria én eneste kvinde, der kan måle sig med mig i taljens smidighed, bevægelsernes ynde, armenes pragt, og armene, du mit spejl, er elskovens sande lænker!"

Mens hun lå hensunket i disse drømmerier, så hun en ukendt mand stå foran sig, en mager mand med glødende øjne, uplejet skæg og iført en rigt broderet tunika. Hun tabte spejlet ud af hænderne og udstødte et skrig af angst.

Paphnutius blev stående ubevægelig, men da han så, hvor skøn hun var, opsendte han fra dybet af sit hjerte denne bøn:

– Sørg for, min Gud, at denne kvindes ansigt ikke bliver din tjener til forargelse, men tværtimod til opbyggelse.

Han tvang sig så til at tale og sagde:

– Thaïs, jeg bor i en egn, der ligger langt herfra, og rygtet om din skønhed har ført mig til dig. Man siger, at du er den dygtigste af alle skuespillerinder og den uimodståeligste af alle kvinder. Hvad man beretter om dine rigdomme og dine elskovseventyr, synes at tilhøre fablernes verden og genfremkalder mindet om tidligere tiders Rhodopis, hvis underfulde historier alle Nilens skippere kender. Det er derfor, jeg er blevet grebet af begær efter at lære dig at kende, og jeg ser, at virkeligheden overstråler rygtet. Du er tusinde gange klogere og skønnere, end man har fortalt, og nu, da jeg ser dig, siger jeg til mig selv: "Det er umuligt at nærme sig hende, uden at vakle som en beruset mand."

Disse ord var forstilte, men munken, der var besjælet af from iver, sagde dem med en sådan glød, at de virkede ægte. Thaïs betragtede nu uden mishag denne fremmede, der først havde indjaget hende skræk. Hans vilde udseende og den mørke ild i hans blik vakte hendes forbavselse. Hun blev nysgerrig efter at lære hans liv og stand at kende, for han lignede ikke nogen af alle dem, hun tidligere havde kendt. Hun svarede drillende:

– Det lader til, du har let ved at falde i beundring, min gode fremmede. Pas blot på, at mine blikke ikke fortærer dig lige til benene! Pas på, du ikke kommer til at elske mig!

Han svarede:

– Jeg elsker dig, Thaïs! Jeg elsker dig mere end mit liv og mere end mig selv. For din skyld har jeg forladt min kære ørken, for din skyld har mine læber, der var viet til tavsheden, udtalt profane ord, for din skyld har jeg set, hvad jeg ikke burde se, og hørt, hvad der er mig forbudt at høre, for din skyld er min sjæl blevet urolig, mit hjerte har åbnet sig, og der har løftet sig tanker af det, lige så fyrige som de sprudlende kilder, hvor duerne drikker; for din skyld har jeg vandret dag og nat igennem ørkenen, der var befolket af spøgelser og vampyrer; for din skyld har jeg sat min nøgne fod på hugorme og skorpioner! Ja, jeg elsker dig! Jeg elsker dig, ikke som disse mænd, der optændt af kødets begær kommer til dig som grådige ulve eller rasende tyre. De elsker dig, som løven elsker gazellen, deres glubske elskov fortærer dig lige indtil sjælen, o kvinde! Men jeg, jeg elsker dig i ånd og sandhed, jeg elsker dig i Gud og for evigheds evighed, det, jeg føler for dig i mit bryst, hedder sand lidenskab, guddommelig barmhjertighed. Jeg lover dig noget, der er mere værd end en blomstrende rus og en stakket nats drømme. Jeg lover dig hellige kærlighedsmåltider og et himmelsk bryllup. Den lyksalighed, jeg bringer dig, skal aldrig ophøre, den er uden lige, den er uudsigelig og af en sådan art, at om denne verdens lykkelige blot kunne skimte dens skygge, ville de dø på stedet af forbavselse.

Thaïs slog en overmodig latter op:

– Min ven, sagde hun, så vis mig da en så vidunderlig kærlighed. Skynd dig! Alt for lange indledninger er en fornærmelse mod min skønhed, vi har ikke et minut at spille. Jeg er utålmodig efter at lære den lykkelige at kende, som du lover mig, men sandt at sige er jeg bange for aldrig at lære den at kende, og for at alle dine løfter kun bliver tomme ord. Det er lettere at love en stor lykkelig end at skænke den. Hver har sit talent, jeg tror, dit består i at tale. Du taler om en ukendt kærlighed. Så længe har man nu vekslet kys her på jorden, at det ville være højest mærkværdigt, om kærligheden endnu havde ukendte hemmeligheder i behold. På dette punkt ved de elskende mere end de vise.

– Thaïs, spot mig ikke. Jeg bringer dig den ukendte kærlighed.

– Min ven, du kommer sent. Jeg kender alle slags kærlighed.

– Den kærlighed, jeg bringer dig, er ærefuld, mens den slags kærlighed, du kender, ikke avler andet end skam.

Thaïs betragtede ham med et mørkt blik og rynkede sin lille pande:

– Du er ikke så lidt dristig, fremmede, siden du vover at fornærme din værtinde. Betragt mig vel og sig, om jeg ligner en skabning, der er tynget af vanære. Nej, jeg skammer mig ikke, og alle de, der lever som jeg, skammer sig heller ikke, skønt de er mindre skønne og mindre rige end jeg. Jeg har sået vellyst, hvor jeg gik og stod, og det er derfor, jeg er berømt i hele verden. Jeg har mere magt end jordens beherskere. Jeg har set dem for mine fødder. Betragt mig, betragt disse små fødder: tusinder af mænd ville med deres blod betale den lykkelige at få lov til at kysse dem. Jeg er ikke meget stor og tager ikke megen

plads op her på jorden. For dem, der ser mig oppe fra Serapistemplet, når jeg går forbi nede på gaden, ligner jeg et riskorn, men dette riskorn har blandt mændene spredt så mange sorger, så megen fortvivelse, så meget had, så mange forbrydelser, at det kunne fylde hele Tartaros. Er det ikke tåbeligt at tale til mig om skam, når alt omkring mig forkynder og atter forkynder min hæder?

– Det, som er hæder i menneskenes øjne, er skændsel i Guds øjne. Oh, kvinde, vi har levet så fjernt fra hinanden, at det ikke er underligt, om vi hverken taler eller tænker på samme vis, og dog er himlen mit vidne på, at jeg vil komme overens med dig, og min hensigt er ikke at forlade dig, før vi føler det samme. Hvem skal indgyde mig så glødende ord, at du smelter som voks for min ånde, oh, kvinde, og mine ønskers fingre kan forme dig efter deres vilje? Hvilken kraft skal overgive dig til mig, oh, du den dyrebareste af alle sjæle, for at den ånd, som besjæler mig, kan skabe dig på ny, påtrykke dig ny skønhed, og for at du skal komme til at udbryde, grædende af fryd: "Det er først i dag, jeg er født!" Hvem skal få en Siloes kilde til at springe frem af mit hjerte, en kilde, hvori du skal bade dig og genfinde din første renhed? Hvem skal forvandle mig til en Jordan, hvis bølger skal udgydes over dig og skænke dig det evige liv?

Thaïs var ikke længere vred.

– Denne mand, tænkte hun, taler om det evige liv, og alt, hvad han siger, lyder, som om det var skrevet på en talisman. Der er ingen tvivl om, at han er en mager og kender hemmelige midler mod alderdom og død.

Og hun besluttede at hengive sig til ham. Derfor lod hun, som om hun frygtede ham, trak sig nogle skridt tilbage, veg bort til baggrunden af grotten og satte sig dér på kanten af sengen; hun ordnede stilfuldt sin tunika over brystet, og så sad hun dér, ubevægelig, stum, med sænket blik og ventede. Hendes lange øjenvipper kastede en blød skygge over hendes kinder. Hele hendes stilling udtrykte blu, hendes nøgne fødder var i en sagte, vuggende bevægelse, hun lignede et barn, der sidder og drømmer ved bredden af en å.

Men Paphnutius betragtede hende og rørte sig ikke af stedet. Hans knæ rystede og nægtede at bære ham længere, hans tunge var pludselig blevet helt tør i halsen på ham; han kunne ikke mere tænke klart. Med ét blev hans blik tilsløret, og han så ikke andet for sig end et tæt mørke. Han troede, at det var Jesus, der havde lagt sin hånd på hans øjne for at dølge denne kvinde for ham. Beroliget ved en sådan hjælp, styrket, befæstet, sagde han med en værdighed, der anstod sig en gammel ørkeneremit:

– Hvis du hengiver dig til mig, tror du så, at Gud ikke ser dig?

Hun rystede på hovedet:

– Gud! Hvem tvinger ham til stadig at have blikket fæstet på nymfernes grotte? Han kan jo trække sig tilbage, hvis vi krænker ham! Men hvorfor skulle vi krænke ham? Da han har skabt os, kan han hverken være fortørnet eller overrasket over, at vi er sådan, som han har skabt os, og handler i overensstemmelse med den natur, han har givet os. Man taler alt for ofte på hans vegne og tilskriver ham tanker, han aldrig har haft. Du selv, fremmede, kender du virkelig hans sande karakter? Hvem er du, siden du drister dig til at tale til mig i hans navn?

Ved dette spørgsmål åbnede munken sin lånte tunika, viste sin bodsskjorte og sagde:

– Jeg er Paphnutius, jeg har været abbed i Antinoe, og jeg kommer fra den hellige ørken. Den hånd, som førte Abraham fra Kaldæa og Loth fra Sodoma, har skilt mig fra verden. Jeg eksisterer allerede ikke længere i menneskenes bevidsthed. Men dit billede åbenbarede sig for mig i mit Jerusalem i ørkenen, og jeg erkendte, at du var fuld af fordærvelse, og at døden havde til huse i dig. Og her står jeg nu foran dig, kvinde, som foran en grav og råber til dig: "Thaïs, stå op!"

Da Paphnutius nævnede sit navn og sin stand, var hun blevet bleg af forfærdelse. Og nu slæbte hun sig med udslået hår, foldede hænder, grædende og sukkende hen for fødderne af den hellige mand:

– Gør mig ikke noget ondt! Hvorfor er du kommet? Hvad vil du mig? Gør mig ikke noget ondt. Jeg ved, at de hellige i ørkenen afskyr de kvinder, der som jeg er skabt til at behage. Jeg er bange for, at du hader mig, og at du vil tilføje mig noget ondt. Gå! Jeg tvivler ikke om din magt. Men vid, Paphnutius, at der hverken er grund til at foragte mig eller hade mig. Jeg har aldrig som så mange af de mænd, jeg omgås, spottet din frivillige fattigdom. Du må heller ikke betragte min rigdom som en brøde. Jeg er smuk og dygtig til at spille komedie. Jeg har ikke valgt min stilling mere end min natur. Jeg er skabt til det, jeg er. Jeg blev født til at fortrylle mændene. Og du selv sagde for lidt siden, at du elskede mig. Benyt ikke din lærdom imod mig. Udtal ikke magiske ord, der kunne ødelægge min skønhed og forvandle mig til en saltstøtte. Gør mig ikke bange,

jeg føler allerede i forvejen angst nok. Lad mig ikke dø! Jeg er så bange for døden.

Han gjorde tegn til hende, at hun skulle rejse sig.

– Vær blot rolig, barn, jeg skal hverken vise dig hån eller foragt. Jeg kommer til dig fra ham, der engang sad på kanten af brønden og drak af krukken, den samaritanske kvinde rakte ham, og som, dengang han spiste til aften i Simons hus, lod Maria salve sine fødder. Jeg er ikke selv uden synd, så jeg kan ikke tilkaste dig den første sten. Jeg har ofte anvendt den overvældende nåde, Gud har udgydt over mig, dårligt. Det er ikke vrede, men medlidenhed, som har taget mig ved hånden og ført mig herhen til dig. Jeg har uden at lyve kunnet tale kærlighedens ord til dig, for det er hjertets nidkærhed, som leder mig til dig. Jeg brænder af barmhjertighedens ild, og hvis dine øjne, der er vant til grove, kødelige syner, kunne se tingene i deres sande, mystiske væsen, så ville du se mig som en gren fra hin brændende busk, som Herren viste Moses på bjerget, for at lære ham at forstå den sande kærlighed, den, som tænder ilden i os, uden at fortære os, og som i stedet for at efterlade slagger og aske fylder alt, hvad den gennemtrænger, med duft for hele evigheden.

– Munk, jeg tror dig, og jeg frygter ikke længere hverken baghold eller trolddom af dig. Jeg har ofte hørt tale om den thebaiske ørkens eremitter. Hvad jeg har hørt berette om Antonius' og Paulus' liv, er vidunderligt. Dit navn var mig ikke ukendt, og man har sagt mig, at du, skønt du endnu er ung, er lige så rig på dyd som de ældste anakoreter. Straks, da jeg så dig, men endnu ikke vidste, hvem du var, følte jeg, at du ikke var et almindeligt menneske. Sig mig, kan du gøre for mig det,

som ingen af de andre har formået, hverken Isis' eller Hermes' eller den himmelske Junos præster, eller de kaldæiske spåmænd, eller de babyloniske magere? Munk, hvis du elsker mig, kan du så frelse mig fra at dø?

– Kvinde, den, som vil leve, skal leve. Fly de afskyelige nydelser, som fører den evige død med sig. Vrist dette legeme, som Gud æltede med sit spyt og besjælede med sin ånde, fra dæmonerne, som vil brænde det i en evig ild. Du, der er træt og fyldt af lede, kom og forfrisk dig ved ensomhedens velsignede kilde, kom og drik af de skjulte kilder i ørkenen, der springer lige op til himlen. Angstfyldte sjæl, kom og tag omsider det, du begærer, i besiddelse! Oh, hjerte, der hungrede efter glæde, kom og smag de sande glæder: armoden, forsagelsen, selvforglemmelsen, selvfornægtelsen i Guds skød. Du, der er Kristi fjende, og i morgen bliver hans elskede, kom til ham. Kom! du, som søgte, og du skal sige: jeg har fundet kærligheden!

Men det var, som om Thaïs betragtede fjerne ting.

– Munk, spurgte hun, hvis jeg giver afkald på alle mine glæder, hvis jeg gør bod, er det så sandt, at jeg skal genfødes i Himlen med et uberørt legeme og i al min skønhed?

– Thaïs, jeg bringer dig det evige liv. Tro mig, for hvad jeg forkynder, er sandhed.

– Og hvem garanterer mig for, at det er sandhed?

– David og profeterne, skriften og de undere, du skal blive vidne til.

– Munk, jeg ville gerne tro dig, thi jeg tilstår, at jeg ikke har fundet lykken her i verden. Min lod var skønnere end en dronnings, og dog har livet bragt mig megen bedrøvelse, megen

bitterhed, og nu føler jeg mig uendelig træt. Alle kvinder misunder mig min skæbne, og det hænder mig stundom, at jeg misunder den gamle, tandløse kone, som i min barndom solgte honningkager ved en af byportene. Det er en tanke, jeg ofte har haft, at det kun er de fattige, der er gode, lykkelige, velsignede, og at der bor en dyb glæde i et beskedent og ringe liv. Munk, du har bragt min sjæls bølger i oprør og fået tanker og følelser, som slumrede i dybet, til at stige op til overfladen. Ak, hvem skal man tro? Og hvad bliver der af os, og hvad er meningen med livet?

Mens hun talte så, var Paphnutius blevet forvandlet, hans åsyn strålede af himmelsk fryd:

– Hør på mig, sagde han, jeg er ikke kommet alene ind i din bolig. En anden ledsagede mig, en anden, som står her ved min side. Du kan ikke se Ham, fordi dine øjne endnu er uværdige til at betragte Ham; men snart skal du se Ham i al hans underfulde herlighed, og du skal sige: "Kun Han er værdig til at elskes!" Hvis Han ikke nu for lidt siden havde lagt sin blide hånd over mine øjne, oh, Thaïs, da var jeg måske sammen med dig blevet syndens bytte, for når jeg skal støtte mig til mig selv, er jeg ikke andet end svaghed og forvirring. Men han har frelst os begge. Han er lige så god, som han er mægtig, og hans navn er Frelser. Han var lovet verden af David og profeterne, han blev tilbudt i sin vugge af hyrderne og de vise, han blev korsfæstet af farisæerne, nedgravet af de hellige kvinder, åbenbaret for verden af apostlene, og martyrerne har vidnet om ham. Og nu er det Ham, som, da Han har erfaret, at du frygtede døden, oh, kvinde, kom her til dit hus for at hindre dig i at dø! Er det ikke sandt, oh, min Jesus, at du viser dig for mig i denne stund, som

du viste dig for de galilæiske mænd i hine forunderlige dage, da stjernerne var steget ned med dig fra himlen og kommet jorden så nær, at de små uskyldige børn kunne gribe dem med deres hænder, når de legede i deres moders arme på Bethlehems terrasser? Er vi ikke, min Jesus, i selskab med dig, viser du mig ikke dit kostelige legeme som noget virkeligt Er det ikke dit åsyn, jeg har foran mig her, og den tåre, som flyder nedad din kind, er det ikke en virkelig tåre? Jo, den evige retfærdigheds engel skal opsamle den, og den skal være løsepenge for Thaïs' sjæl, ikke sandt, du er her jo, Jesus? Dine underfulde læber åbner sig. Du kan tale, så tal, jeg lytter til dig. Og du, Thaïs, lykkelige Thaïs, hør, hvad Frelseren selv siger dig, det er ham, der taler og ikke mig. Han siger jeg har længe søgt dig, du mit bortkomne får! Endelig finder jeg dig, løb nu ikke mere fra mig. Lad mig tage dig i hånden, du arme barn, og jeg skal bære dig på mine skuldre, kom og græd sammen med mig.

Og Paphnutius faldt på knæ, mens hans øjne strålede i ekstase. Da så Thaïs på den helliges åsyn et genskær af den levende Jesus.

– Oh, I min barndoms henfløjne dage! sagde hun hulkende, oh, min gode fader Ahmes, gode Sankt Theodorus, hvorfor døde jeg ikke i din hvide kappe, da du i morgengryet bar mig bort, endnu helt frisk efter dåbens vand?

Paphnutius styrtede imod hende og udbrød:

– Du er døbt! ... Oh, guddommelige visdom! Oh, Forsyn! Oh, gode Gud! Nu kender jeg den kraft, som drog mig til dig. Nu ved jeg, hvad det var, der gjorde dig så dyrebar og skøn i mine øjne. Det var dåbsvandets kraft, som tvang mig til at forlade den Guds skygge, hvori jeg levede, for at vandre bort og opsøge

dig i verdens forpestede luft. Utvivlsomt har en dråbe af det vand, der tvættede din krop, stænket min pande. Kom, søster, og modtag fredskysset af din broder.

Og munken strejfede med sine læber kurtisanens pande.

Så tav han for at lade Gud tale, og man hørte ikke andet i nymfernes grotte end Thaïs' hulken, blandet med de rindende vandes sang.

Hun græd uden at tørre sine tårer bort, da to sorte slavinder kom, belæsset med skønne stoffer, parfumer og blomsterkranse.

– Det er ikke noget passende tidspunkt at græde, sagde hun og forsøgte at smile, tårer gør øjnene røde og fordærver teinten. Jeg skal i nat spise hos nogle venner, og jeg vil være smuk, for der kommer kvinder, der ivrigt vil spejde efter tegn på træthed i mit ansigt. Disse slavinder skal klæde mig på. Træk dig tilbage, fader, og lad dem begynde. De er behændige og erfarne, derfor har jeg også betalt en høj pris for dem. Se hende der med de store guldringe og de hvide tænder. Hende har jeg taget fra prokonsulens gemalinde.

Paphnutius tænkte først på at modsætte sig af al sin magt, at Thaïs deltog i det selskab. Men da han ville handle forsigtigt, spurgte han hende, hvilke mennesker, hun ventede at træffe dér. Hun svarede, at der først var værten, den gamle Cotta, flådepræfekten, dernæst Nikias og flere andre filosoffer, der holdt meget af at disputere, digteren Kallikrates, Serapistemplets ypperstepræst, nogle rige unge mænd, der mest beskæftigede sig med at opdrætte heste, og endelig nogle kvinder, der ikke var noget særligt at sige om, og som ikke

havde andre fortrin end ungdommen. Da sagde munken efter en guddommelig indskydelse:

– Gå derhen, Thaïs, gå derhen! Men jeg forlader dig ikke, jeg vil ledsage dig til denne fest, og uden at deltage i samtalen vil jeg holde mig ved din side.

Hun brast i latter. Og mens de to sorte slavinder arbejdede travlt, udbrød hun:

– Hvad vil de ikke sige, når de ser, jeg til elsker har en munk fra den thebaiske ørken.

Gæstebuddet

Da Thaïs fulgt af Paphnutius trådte ind i gæstebudssalen, lå allerede de fleste af gæsterne på løjbænkene rundt omkring bordet. Det havde form som en hestesko og var dækket med strålende service. Midt på bordet rejste sig en sølvopsats med fire satyrer, der ud af hver sin læderflaske hældte en saltlage ned over kogte fisk. Da Thaïs trådte ind, lød der fra alle sider høje råb:

- Vær hilset, gratiernes søster!
- Vær hilset, du tavse Melpomene, hvis blikke formår at udtrykke alt!

- Vær hilset guders og menneskers yndling!
- Den heftigt attråede!
- Hun, som skænker både smerte og helbredelse!
- Racotis perle!
- Alexandrias rose!

Hun ventede utålmodigt på, at denne strøm af lovord skulle standse, og derefter sagde hun til Cotta, sin vært:

- Lucius, jeg har taget en munk fra ørkenen med mig, det er Paphnutius, som har været abbed i Antinoe; han er en stor helgen, hvis ord brænder som ild.

Lucius Aurelius Cotta, flådepræfekten, rejste sig og erklærede:

- Velkommen, Paphnutius, du, som bekender den kristne tro. Også jeg nærer nogen respekt for denne lære, som nu er blevet kejserlig. Den guddommelige Konstantin har stillet dine trosfæller i første række blandt kejserdømmets venner. Den latinske visdom var i virkeligheden også tvunget til at berede

din Kristus en plads i vort Pantheon. Det er en anskuelse, vi har arvet fra vore fædre, at der findes noget guddommeligt i enhver Gud. Men lad os ikke tale om dette emne nu. Lad os drikke og være glade, mens det endnu er tid.

Den gamle Cotta havde talt med blid værdighed. Han havde just studeret en ny skibsmodel og afsluttet den sjette bog af sin *Kartageniensernes historie*. Sikker på ikke at have spildt sin dag var han tilfreds med sig selv og guderne.

– Paphnutius, tilføjede han, du ser her flere mænd, som er din kærlighed værd: Hermodorus, der er Serapistemplets ypperstepræst, filosoferne Dorion, Nikias og Zenothemis, digteren Kallikrates, den unge Kereas og den unge Aristobulus, begge sønner af en kær ungdomsven af mig, og ved siden af dem Philina og Drose, som man må prise højt for deres skønhed.

Nikias kom og kyssede Paphnutius og hviskede ham i øret:

– Jeg sagde dig, min broder, at Venus var mægtig. Det er hendes blide magt, der har ført dig herhen mod din egen vilje. Hør nu, du er en meget from mand, men hvis du ikke erkender, at hun er gudernes moder, så er undergangen dig vis. Vid, at den gamle matematiker Melantius plejer at sige: "Jeg ville ikke uden Venus' hjælp kunne vise en trekants forskellige egenskaber".

Dorion, som i nogen tid havde betragtet den nyankomne, klappede pludselig i hænderne og udstødte et beundringsråb:

– Det er ham, mine venner! Hans blik, hans skæg, hans tunika: det er ham selv! Jeg traf ham i teatret, mens vor Thaïs viste sine vidunderlige arme. Han var i et frygteligt oprør, og jeg kan bevidne, at han talte med sandt raseri. Det er en

hædersmand: han vil give os alle en skrækkelig overhaling; hans veltalenhed er frygtindgydende. Hvis Markus er de kristnes Platon, så er Paphnutius deres Demostenes. Epikur hørte aldrig noget tilsvarende i sin lille have.

Imidlertid slugte Philina og Drose Thaïs med øjnene. Hun bar i sit blonde hår en krans af blege violer, og hver blomst var som et svagt genskin af hendes øjnes farve, således at blomsterne lignede skyggede blikke og øjnene strålende blomster. Det var denne kvindes nådegave, at alt på hende fik liv, alt var sjæl og harmoni. Hendes malvafarvede tunika med borter af sølv havde i sine lange folder en næsten sørgmodig ynde, der hverken blev oplivet af armbånd eller halskæder, og det eneste, der lyste, var hendes nøgne arme. De to veninder kunne ikke lade være med at beundre Thaïs' dragt og hårsætning, men de sagde ikke noget til hende om det.

– Hvor du er smuk, sagde Philina til hende. Du kan ikke have været skønnere, da du kom til Alexandria. Og alligevel siger mor, som mindes at have set dig dengang, at kun få kvinder var værdige til at sammenlignes med dig.

– Hvem i alverden er den ny elsker, som du har med? spurgte Drose. Han ser så besynderlig og vild ud. Hvis der var elefanthylder, ville de sikkert ligne ham. Hvor har du fundet en så mærkelig ven, Thaïs? Det skulle vel ikke være iblandt troglodytterne, der lever under jorden og er helt sværtet af røgen fra Hades?

Men Philina lagde en finger på Droses mund:

– Tys, sagde hun, kærlighedens mysterier bør forblive hemmelige, og det er forbudt at røbe dem. Hvad mig angår, vil jeg visselig hellere kysses af det rygende Ætnas mund end af

den mands læber. Men vor blide Thaïs, der er skøn og tilbedelsesværdig som en gudinde, bør også, ligesom gudinderne, opfylde alle bønner og ikke som vi blot de indbydende mænds.

– Agt jer vel, I to, svarede Thaïs. Han er mager og troldmand. Han hører de ord, der hviskes ganske sagte, ja, selv tanker. Han vil rive jert hjerte ud, mens I sover, og i stedet for give jer en svamp, og når I så dagen efter drikker vand, kvæles I og dør!

Hun så dem blegne, vendte ryggen til dem og satte sig på en bænk ved siden af Paphnutius. Cottas stemme, der var bydende og venlig, løftede sig pludselig over den fortrolige samtales summen:

– Mine venner, nu må I alle sammen tage plads! Slaver, skænk den honningsøde vin!

Derefter løftede han sit bæger og vedblev:

– Lad os først drikke for den guddommelige Konstantius og for vort fædreland. Fædrelandet bør gå frem for alt, selv for guderne, for det rummer dem alle.

Alle gæsterne førte de gyldne bægre til deres læber. Kun Paphnutius drak ikke, fordi Konstantius forfulgte den rene lære, og fordi den kristnes fædreland ikke er af denne verden.

Da Dorion havde drukket, mumlede han:

– Hvad er fædrelandet? Det er en rindende flod. Bredderne veksler, og bølgerne fornyes uden ophør.

– Jeg ved, Dorion, svarede flådepræfekten, at du tillægger de borgerlige dyder lidet værd, og at du mener, at vismanden bør leve fjernt fra statens anliggender. Jeg tror derimod, at en hæderlig mand ikke bør attrå noget ivrigere end at beklæde høje statsembeder. Staten er en skøn ting.

Hermodorus, Serapis' ypperstepræst, tog nu ordet:

– Dorion spurgte: hvad er fædrelandet? Jeg vil svare ham: det egentlige i fædrelandet er gudernes altre og forfædrenes grave, man er medborger gennem de fælles minder og håb.

Den unge Aristobulus afbrød Hermodorus:

– Ved Kastor, jeg har set en smuk hest i dag, det er Demofons, den har smalt hoved, lille underkæbe og svære forben, den bærer halsen højt og stolt som en hane.

Men den unge Kereas rystede på hovedet:

– Det er ikke så god en hest, som du siger, Aristobulus, den har små hove, koderne når jorden, og den vil snart være lam.

De fortsatte deres disput, indtil Drose udstødte et gennemtrængende skrig:

– Av! Åh, jeg var lige ved at sluge et fiskeben, der var længere og spidsere end en stilet. Heldigvis fik jeg det i tide op af halsen, guderne elsker mig!

– Siger du ikke, Drose, at guderne elsker dig? spurgte Nikias smilende. Så er de altså lige så ufuldkomne som menneskene. Kærligheden forudsætter hos den, der nærer den, en følelse af indre armod. Det er igennem den, at væsnernes svaghed forråder sig. Den kærlighed, guderne føler til Drose, er et stort bevis på deres ufuldkommenhed.

Ved disse ord blev Drose ude af sig selv af vrede:

– Nikias, det, du siger, er tåbeligt og blottet for mening. Det er forresten noget, der er ejendommeligt for dig, at du aldrig forstår, hvad man siger, men svarer lige hen i vejret.

Nikias smilede stadig:

– Tal, tal, min Drose. Hvad du end siger, må man være dig taknemmelig, hver gang du åbner munden. Dine tænder er så

smukke!

I dette øjeblik trådte en alvorlig, skødesløst klædt gammel mand ind i salen, han gik med langsomme skridt og løftet hoved og kastede et uanfægtet blik på gæsterne. Cotta gav ham et tegn, at han skulle sætte sig ved siden af ham på hans egen løjbænk.

– Eukrites, sagde han til ham, vær velkommen! Har du forfattet en ny filosofisk afhandling i denne måned? Det ville, om jeg regner rigtigt, være den tooghalvfemsindstyvende, som er udgået fra det Nilens rør, du fører med attisk hånd.

Eukrites svarede, idet han strøg sit sølvhvide skæg:

– Nattergalen er skabt til at synge, og jeg er skabt til at prise de udødelige guder.

Dorion:

Lad os hilse Eukrites, den sidste stoiker, med respekt.

Alvorsfuld og hvid rejser han sig iblandt os som et billede af vore forfædre! Han er en ensom i den travle hob, og udtaler ord, som ingen hører.

Eukrites:

Du tager fejl, Dorion. Dydens filosofi er endnu ikke død her i verden. Jeg har talrige disciple i Alexandria, Rom og Konstantinopel. Adskillige blandt slaverne og cæsarernes ætlinge forstår endnu at styre sig selv, at leve frit og nyde en grænseløs lykke ved at have revet sig løs fra denne verden. I adskillige af dem er Epiktet og Marcus Aurelius genopstået, men hvis det virkelig var tilfældet, at dyden for altid var udslukt her på jorden, hvorfor skulle så tabet af den røre min lykke, eftersom det ikke afhang af mig, om denne dyd stadig

var i live eller ikke eksisterede længere Kun dårerne, Dorion, anbringer deres lykke i noget, der ligger uden for deres evner. Jeg begærer ikke noget, som guderne ikke tilsteder, men jeg begærer alt, hvad de tilsteder. Derved gør jeg mig til deres lige, og jeg deler deres usvigelige tilfredshed. Hvis dyden går under, samtykker jeg i, at den går under, og dette samtykke fylder mig med glæde, for det er den yderste anspændelse af min fornuft og mit mod. I ethvert forhold skal min visdom efterligne den guddommelige visdom, og efterligningen vil blive kosteligere end originalen, for den har kostet mere omsorg og større arbejde.

Nikias:

Jeg forstår, du er gået i forbund med det guddommelige forsyn. Men hvis dyden kun beror på anstrengelsen, Eukrites, og på den anspændelse, hvorved Zenons disciple påstår at gøre sig til gudernes lige, så fuldbyrder frøen, der puster sig op og bliver så stor som en okse, stoicismens mesterværk.

Eukrites:

Nikias, du skæmter, og som sædvanlig er du en mester i at drive spot. Men hvis den okse, du taler om, virkelig er en Gud ligesom Apis og den underjordiske okse, hvis ypperstepræst jeg ser her, og hvis frøen, takket være sin klogskab, når til at blive dens lige, er den så ikke i virkeligheden dydigere end oksen, og kan du lade være at beundre så ædelt et dyr?

Fire tjenere stillede et vildsvin, der endnu var dækket af sine børster, på bordet. Små kagegrise trængte sig omkring dyret,

som om de ville patte, hvilket skulle vise, at det var en so.

Zenothemis vendte sig mod munken og sagde:

– Mine venner, en gæst er af egen drift kommet til os. Den berømmelige Paphnutius, som i ørkenen fører et forunderligt liv, er uventet blevet vor gæst.

Cotta:

Tilføj, Zenothemis: den fornemste plads er hans, fordi han er kommet uden at være indbudt.

Zenothemis:

Derfor bør vi også, kære Lucius, modtage ham med særligt gæstevenskab og blive klar over, hvad der er ham mest behageligt. Men det er sikkert og vist, at en sådan mand er mindre følsom for duften, der stiger op fra det saftige kød, end for den vellugt, der løfter sig fra skønne tanker. Vi vil utvivlsomt fornøje ham ved at føre samtalen hen på den lære, han bekender sig til, nemlig den korsfæstede Jesus'. Jeg for min part giver så meget hellere mit bidrag, som denne lære interesserer mig højligt på grund af alle de mange og forskelligartede allegorier, den indeholder. Når man gætter sig til ånden bag bogstaven, er den fuld af sandheder, og jeg mener, at de kristnes bøger rummer en overflod af guddommelige åbenbaringer. Men jeg kan ikke, Paphnutius, tilkende jødernes bøger en lignende værdi. De er inspireret, ikke, som man har påstået, af Guds ånd, men af et ondt væsen. Javeh, som dikterede dem, var en af disse ånder, der befolker den lavere luftkreds og forårsager de fleste af de lidelser, vi hjemsøges af; men han overgik alle de andre i uvidenhed og grumhed. Derimod var slangen med de gyldne

vinger, der slyngede sig som en azurblå spiral om kundskabens træ, gennemtrængt af lys og kærlighed. Derfor var kampen også uundgåelig mellem disse to magter, lysets og mørkets. Den brød ud de første dage, verden var til. Gud havde just lagt sig til hvile. Adam og Eva, den første mand og den første kvinde, levede lykkelige og nøgne i Edens have, da Javeh til deres ulykke fattede den beslutning, at han ville regere dem og alle de slægtled, som Eva allerede bar under sit hjerte. Da han hverken ejede passer eller lyre og var lige så ukyndig i kunsten at befale som i kunsten at overtale, forskrækkede han de to arme børn ved at vise sig i de besynderligste skikkelser, såvel som ved lunefulde trusler og tordenskrald. Adam og Eva, der følte hans skygge over sig, trykkede sig ind til hinanden, og frygten fordoblede deres kærlighed. Slangen fattede medlidenhed med dem og besluttede at oplyse dem, for at de, når de ejede kundskaben, ikke længere skulle lade sig narre af løgne. Foretagendet krævede ualmindelig forsigtighed, og det første menneskepars svaghed gjorde det næsten umuligt. Den velvillige dæmon forsøgte det dog. Uden at Javeh vidste det – Javeh påstod, at han så alting, men i virkeligheden var hans syn lidet gennemtrængende – nærmede han sig de to skabninger og fortryllede deres blik ved sin strålende ham og sine vingers pragt. Derpå fængslede han deres ånd ved med sin krop at vise dem nøjagtige figurer, som f.eks. cirklen, ellipsen og spiralen, hvis beundringsværdige egenskaber grækerne siden har erkendt. Adam forstod bedre end Eva at grunde over disse figurer. Men da slangen begyndte at tale og undervise dem i de højeste sandheder, de, der ikke direkte

kan vises, erkendte han, at Adam, som var skabt af jordens røde ler, var af en alt for grov natur til at kunne opfatte disse fine forhold, men at Eva derimod, som var mere øm og følsom, havde let ved at tilegne sig dem. Derfor samtalede han med hende alene i hendes mands fraværelse, for først at indvi hende ...

Dorion:

Tillad, Zenothemis, at jeg afbryder dig her, jeg mente først i den myte, du fremstiller for os, at genkende en episode fra Pallas Athenes strid med giganterne. Javeh ligner meget Typhon, og Pallas fremstilles af athenienserne med en slange ved siden. Men hvad du har sagt, har pludselig fået mig til at tvivle på denne slanges intelligens og gode vilje. Hvis den virkelig havde ejet visdommen, ville den så have betroet den til en lille kvindehjerne, der var ude af stand til at rumme den? Jeg er snarere tilbøjelig til at mene, at den ligesom Javeh var uvidende og løgnagtig, og at den valgte Eva, fordi hun var lettere at forføre, og fordi den antog, at Adam ejede mere intelligens og refleksionsevne.

Zenothemis:

Vid, Dorion, at det ikke er gennem refleksion og intelligens, men derimod ganske afgjort gennem følelsen, at man når de højeste og reneste sandheder. Derfor hæver også kvinderne sig i almindelighed lettere til virkelig kundskab om de guddommelige ting, for kvinder, der er mindre tænksomme end mænd, er til gengæld mere følsomme. I dem bor profetiens gave, og det er ikke uden grund, at man stundom fremstiller Apollon og Jesus af Nazareth i side klæder ligesom

kvinder. Derfor handlede slangen, der indviede dem, også klogt, hvad du så end mener, Dorion, da den til sit oplysningsværk foretrak Eva, der var hvidere end mælk og stjerner, for den plumpe Adam. Hun hørte opmærksomt på ham og lod ham føre sig til kundskabens træ, hvis grene strakte sig helt op til himlen, og som guddommens ånde badede ligesom dug. Dette træ var dækket med blade, der talte alle de kommende folkeslags sprog, og hvis røster tilsammen dannede en fuldtonende harmoni. Dets overdådighed af frugter gav de indviede, der nød dem, kendskab til metaller, stene, planter, såvel som til fysiske og åndelige love. Men de var af flammende ild, og de, der frygtede lidelsen og døden, vovede ikke at føre dem til deres læber. Da Eva, som var villig, havde lyttet til slangens undervisning, hævdede hun sig over den tåbelige frygt og ønskede at smage de frugter, der giver kendskab til Gud. Men for at Adam, som hun elskede, ikke skulle blive hende underlegen, tog hun ham ved hånden og førte ham hen til det underfulde træ. Der plukkede hun et glødende æble, bed et stykke af det, og rakte så sin kammerat det. Ulykkeligvis overraskede Javeh dem, mens han tilfældigt spadserede i haven, og da han så, at de blev vidende, gerådede han i en frygtelig vrede. Det er i særdeleshed, når han er skinsyg, at han er frygtindgydende. Han samlede al sin kraft og frembragte en sådan tumult i de lavere luftlag, at de to svage væsener blev ganske lammede. Frugten faldt ud af mandens hånd, og kvinden, der klamrede sig til den lykkeliges hals, sagde: "Jeg vil være uvidende som du og lide sammen med dig." Javeh triumferede og holder nu Adam og Eva og al deres

sæd i ukyndighed og forfærdelse. Hans kunst, der indskrænkede sig til at fabrikere plumpe meteorer, sejrede over slangens, denne musikers og matematikers videnskab. Javeh lærte menneskene uretfærdighed, uvidenhed og grumhed og fik det onde til at herske på jorden. Han forfulgte Kain og hans sønner, fordi de var virksomme, han uddrev filistrene, fordi de skrev orfiske digte og fabler ligesom Æsops. Han blev den uforsonlige fjende af videnskab og skønhed, og menneskeslægten måtte gennem lange århundreder sone den vingede slanges nederlag i blod og tårer. Lykkeligvis fandtes der blandt grækerne udsøgte ånder, som f.eks. Pythagoras og Platon der i kraft af deres geni genfandt de tegn og tanker, som Javehs fjende forgæves havde forsøgt at lære den første kvinde. Slangens ånd var i dem, og det er derfor slangen, som Dorion allerede har sagt, hædres af athenienserne. Endelig fremtrådte der på et tidspunkt, der ligger os nærmere, tre guddommelige ånder i menneskeskikkelse, Jesus fra Galilæa, Basilides og Valentinus, hvem det blev givet at plukke de mest strålende frugter på dette kundskabens træ, hvis rødder går gennem hele jorden og som løfter sin krone op imod himlen. Dette var, hvad jeg havde at sige for at forsvare de kristne, som man alt for ofte tilskriver jødernes vildfarelser.

Dorion:

Hvis jeg har forstået dig ret, Zenothemis, så har tre beundringsværdige mænd, Jesus, Basilides og Valentinus opdaget de hemmeligheder, som er forblevet skjult for Pythagoras, Platon, alle Grækenlands filosoffer og selv den guddommelige Epikur, der dog befriede menneskene fra al

tåbelig skræk. Vi vil være dig meget taknemmelige, hvis du vil fortælle os, på hvilken måde disse tre dødelige erhvervede sig kundskaber, som de vise ikke havde formået at tilegne sig.

Zenothemis:

Skal jeg da virkelig gentage for dig, Dorion, at videnskab og betragtning kun er de første stadier i kundskaben, og at det ene er ekstasen, der leder til de evige sandheder?

Hermodorus:

Det er sandt, Zenothemis, sjælen næres af ekstase, ligesom græshoppen af dug. Men lad os hellere sige: kun ånden formår at nå den fulde henførelse. For mennesket er af tredobbelt art, sammensat af et materielt legeme, af en sjæl, der er finere, men ligeledes materiel og af en uforgængelig ånd. Når ånden forlader sit legeme som et slot, der pludselig overgives til tavsheden og ensomheden, og derefter flyver igennem sin sjæls haver for sluttelig at udgyde sig i Gud, oplever den en nydelse, der er som en forsmag på døden, eller rettere på det evige liv, for at dø er at leve, og i denne tilstand, der bliver delagtig i den guddommelige renhed, ejer den på samme tid den uendelige glæde og den absolutte viden. Den indtræder i den enhed, der er alt. Den er fuldkommen.

Nikias:

Dette er jo beundringsværdigt. Men sandt at sige, Hermodorus, ser jeg ikke nogen stor forskel på alt og intet. Jeg synes endog, at vi mangler ord til at udtrykke denne

forskel. Uendeligheden ligner i en frygtelig grad det rene intet, for de er nemlig begge to ufattelige. Efter min mening betaler man fuldkommenheden særdeles dyrt, for man betaler den med hele sit væsen, og for at eje den må man ophøre med at være til. Dette er en ulykke, som ikke engang Gud selv har undgået, lige fra den gang filosofferne begyndte at bryde deres hoveder med at gøre ham fuldkommen; men se, hvis vi ikke ved, hvad det er ikke at være til, så følger deraf, at vi er lige så uvidende om, hvad det er at være til. Vi ved ingenting. Man siger, at det er umuligt for menneskene at forstå hinanden. Jeg er snarere tilbøjelig til at tro, at det til trods for larmen af vore disputer, tværtimod er dem umuligt ikke til slut at blive enige, begravede side om side under den svære masse af alle de modsigelser, de har stablet op som Pelion på Ossa.

Cotta:

Jeg holder meget af filosofi og studerer den i min fritid. Men det er kun i Ciceros skrifter, at jeg rigtig forstår den. Slaver, skænk den honningsøde vin!

Kallikrates:

Er det ikke mærkværdigt! Når jeg er fastende, tænker jeg på de tider, hvor de tragiske digtere tog plads ved de gode tyranners gæstebud, og jeg får vand i munden. Men ikke så snart har jeg nippet til denne udmærkede vin, som du så overdådigt skænker for os, gavmilde Lucius, før jeg kun drømmer om borgerkrig og heltebedrifter. Jeg rødmer over at leve i en æreløs tid, jeg påkalder friheden og udgyder i

fantasien mit blod sammen med de sidste romere på valpladsen ved Filippi.

Cotta:

Lige før republikkens fald fandt mine forfædre døden sammen med Brutus i kampen for friheden. Men man kan nære tvivl om, hvorvidt det, de kaldte det romerske folks frihed, i virkeligheden ikke blot var friheden til selv at styre det. Jeg benægter ikke, at friheden er det højeste af alle goder for en nation. Men jo ældre jeg bliver, des mere overtydes jeg om, at kun en stærk regering kan sikre borgerne den. Jeg har gennem fyrretyve år beklædt de højeste statsembeder, og min lange erfaring har lært mig, at folket undertrykkes, når regeringen er svag. Derfor begår også de mænd, der som f.eks. de fleste retorer gør sig umage for at svække regeringen, en afskyelig forbrydelse. Når en enkelt mands vilje stundom udøves på ødelæggende vis, så gør loven om folkets samtykke enhver beslutning umulig. Før den ophøjede romerske fred havde bredt sig over verden, var folkene kun lykkelige under oplyste despoter.

Hermodorus:

Jeg for min part, Lucius, tror ikke, at der eksisterer nogen god regeringsform, eller at man nogensinde vil finde nogen, eftersom de opfindsomme grækere, der udtænkte så mange lykkelige former, har søgt den uden at kunne finde den. På dette punkt har vi intet som helst at håbe i fremtiden. Man kan af flere sikre tegn se, at verden snart vil synke hen i uvidenhed og barbari. Det blev vor lod, Lucius, at bivåne kulturens forfærdelige døds kamp. Af alle de glæder, som

intelligensen, videnskaben og dyden skænkede os, har vi nu ikke andet igen end den grumme fryd at se os selv dø.

Cotta:

Det er sikkert og vist, at folkets hunger og barbarernes dristighed er en frygtelig svøbe. Men med en god flåde, en god hær og gode finanser ...

Hermodorus:

Hvad nytter det at gøre sig falske forhåbninger? Det døende kejserrige vil være barbarerne et let bytte. De byer, som hellenernes snilde og romernes tålmod opbyggede, skal snart hærges af vilde, drukne horder. Der vil da ikke mere findes hverken kunst eller filosofi her på jorden. Gudernes billeder bliver styrtet både i templerne og i sjælene. Det bliver åndens nat og verdens død. Hvem kan for alvor tro, at sarmaterne nogensinde skulle komme til at dyrke intelligensen, germanerne musikken og filosofien, at quadere og markomaner nogensinde skulle komme til at tilbede de udødelige guder? Nej! Alting vakler og styrter i grus. Det gamle Ægypten, som har været denne verdens vugge, skal blive dens gravkammer. Serapis, dødens Gud, skal modtage de dødeliges sidste tilbedelse, og jeg skal blive den sidste præst for den sidste Gud.

I dette øjeblik løftede en besynderlig skikkelse forhængen, og gæsterne så for sig en lille, pukkelrygget mand, hvis skaldede isse gik op i en spids. Han var på asiatisk vis klædt i en azurblå tunika og bar, som barbarerne bruger det, røde benklæder oversået med gyldne stjerner. Da Paphnutius så ham,

genkendte han arianeren Markus, og da han frygtede for at se lynet slå ned, løftede han hænderne op over sit hoved, idet han blegnede af skræk. Det, som under dette dæmonernes gæstebud hverken hedningernes blasfemier eller filosofernes hårrejsende vildfarelser havde formået: at få ham til at ryste af rædsel, det bevirkede den blotte nærværelse af kætteren. Han ville flygte bort, men hans blik mødte Thaïs, og han følte sig pludselig beroliget. Han havde læst i hendes sjæl, som var forudbestemt til så stor en herlighed, og han havde forstået, at hun allerede beskyttede ham. Han greb fat i en flig af slæbet på hendes tunika og opsendte en tavs bøn til frelseren Jesus.

En smigrende mumlen havde modtaget den nyankomne, som man kaldte de kristnes Platon. Hermodorus var den første, der tiltalte ham:

– Berømmelige Markus, vi glæder os alle over at se dig iblandt os, og man kan i sandhed sige, at du kommer i rette øjeblik. Vi kender af den kristne lære kun det, som alle og enhver ved. Men det er klart, at en filosof som du ikke kan tænke på samme måde som den vulgære hob, og vi er nysgerrige efter at høre din mening om de vigtigste mysterier i den religion, du bekender dig til. Vor kære Zenothemis, der, som du ved, er grumme interesseret i alle symboler, spurgte for lidt siden den berømmelige Paphnutius om hans syn på jødernes bøger. Men Paphnutius gav ham intet svar, og det må ikke overraske os, eftersom vor gæst har viet sig tavsheden, og Gud har forseglet hans læber i ørkenen. Men du, Markus, som har talt ved de kristne forsamlinger og endogså ved den guddommelige Konstantins rådslagninger, du må, hvis du da vil, kunne tilfredsstille vor nyfikenhed ved at åbenbare os de

filosofiske sandheder, som er skjult i de kristne fabler. Er den første af disse sandheder ikke tilværelsen af én eneste Gud, hvorpå jeg for min part tror fuldt og fast?

Markus:

Jo, ærværdige brødre, jeg tror på én eneste uskabt Gud, en Gud, der er evig, og som er ophavet til alt.

Nikias:

Vi ved, Markus, at din Gud har skabt verden. Det må visselig have været en stor krise i hans tilværelse. Han havde allerede været til en evighed, før han kunne beslutte sig til det. Men jeg skal villigt indrømme, at hans stilling var overordentlig vanskelig. Han måtte forblive uvirksom for at forblive fuldkommen, og han måtte handle, hvis han ville bevise sig selv sin egen tilværelse. Du forsikrer mig, at han bestemte sig for at handle. Jeg vil tro dig, skønt det, når det drejer sig om en fuldkommen Gud, er en utilgivelig uforsigtighed. Men fortæl os, Markus, hvordan han har båret sig ad med at skabe verden.

Markus:

De, der uden at være kristne har visse elementære kundskaber, som en Hermodorus og en Zenothemis, ved, at Gud ikke skabte verden direkte og uden formidlere. Han har født en eneste søn, som skabte alt.

Hermodorus:

Det er rigtigt, Markus, og denne søn tilbedes uden forskel under navnene Hermes, Mithra, Adonis, Apollon og Jesus.

Markus:

Jeg ville ikke være kristen, hvis jeg gav ham andre navne end Jesus, Kristus og Frelser. Han er Guds sande søn. Men han er ikke evig, eftersom han har haft en begyndelse; at mene at han var til, før han blev undfanget, er en absurditet, man må overlade de nikæiske muldyr og det stædige æsel, som alt for længe styrede kirken i Alexandria under det forbandede navn Athanasius.

Ved disse ord gjorde Paphnutius, ligbleg og med panden badet i sved, korsets tegn, men fastholdt sin sublime tavshed.

Markus fortsatte:

– Det er klart, at det tåbelige nikæiske symbol krænker den eneste Guds majestæt ved at tvinge ham til at dele sine udelelige attributter med sin egen emanation, den formidler, af hvem alt blev skabt. Hold op, Nikias, med at spotte de kristnes sande Gud; vid, at han hverken arbejder eller spinder mere end markens liljer. Arbejderen, det er ikke ham, det er hans eneste søn, det er Jesus, som, efter at han havde skabt verden, kom igen for at forbedre sit værk. For skabelsen kunne ikke være fuldkommen, og det onde havde nødvendigvis blandet sig med det gode.

Nikias:

Hvad er det gode, og hvad er det onde?

Der opstod et øjeblikks tavshed, hvorunder Hermodorus strakte armene ud og pegede på et lille æsel af korintisk metal, som bar to kurve, den ene med grønne og den anden med sorte oliven.

– Se disse oliven, sagde han, vort blik tiltales af modsætningen i deres farver, og det er os til behag, at disse er lyse og de andre mørke. Men hvis de var begavet med evne til at tænke, og hvis de havde kundskaber, så ville de grønne sige det er godt, at en oliven er grøn, det er ondt, at den er sort, og de sorte olivens folk ville afsky de grønne oliven. Vi dømmes bedre, for vi står lige så højt over dem som guderne over os. For mennesket, der kun ser den ene side af sagen, er det onde et onde, for Gud, som forstår alt, er det onde et gode. Utvivlsomt er hæsligheden hæslig og ikke smuk. Men hvis alt var smukt, ville det samlede hele ikke være smukt. Det er derfor godt, at der findes noget ondt, som den anden Platon, han, der er større end den største, har bevist det.

Eukrites:

Lad os tale mere dydigt. Det onde er et onde ikke for verden, hvis urokkelige harmoni det ikke kan forstyrre, men for den onde, som gør det, og som kunne lade være med at gøre det.

Cotta:

Det var ved Jupiter et godt ræsonnement!

Eukrites:

Verden er en tragedie forfattet af en udmærket digter. Gud, som har skrevet den, har givet hver eneste af os en rolle at spille i den. Ønsker han, at du skal være tigger, fyrste eller halt, spil så, så godt du kan, den person, han har anvist dig.

Nikias:

Sandelig er det godt, at den halte i tragedien halter som Hefaistos, at den vanvittige raser som Ajax, at kvinden, der bedriver blodskam, fornyer Fædras brøde, at forræderen forråder, at bedrageren lyver, at morderen dræber, og når stykket er omme, vil alle skuespillerne, konger, retfærdige, blodige tyranner, fromme jomfruer, ukyske ægtemager, storsindede borgere og feje snigmordere modtage hver sin lykønskning af digteren.

Eukrites:

Du forvansker min tanke, Nikias, og forvandler en skøn, ung pige til en hæslig gorgon. Jeg beklager, at du ikke kender gudernes natur, retfærdigheden og de evige love.

Zenothemis:

Jeg for min part, mine venner, tror på det godes som det ondes virkelighed. Men jeg er overtydet om, at der ikke findes en eneste menneskelig handling, ikke engang judaskysset, som ikke bærer en spire til forløsning i sig. Det onde bidrager til menneskenes endelige frelse, og derigennem stammer det fra det gode og bliver delagtigt i det godes fortjenester. Det er det, som de kristne så beundringsværdigt har udtrykt i myten om den rødhårede mand, der for at forråde sin mester gav ham fredskysset og gennem denne handling sikrede menneskene deres frelse. Derfor kan der efter min mening heller ikke tænkes noget mere uretfærdigt eller tåbeligt end det had, hvormed visse af teltmageren Paulus' disciple forfølger den ulykkeligste af alle Jesu apostle uden at tænke på, at Iskariots kys, som det er

forudsagt af Jesus selv, efter deres egen lære var nødvendigt for menneskenes forløsning, og at den guddommelige visdom ville være blevet gendrevet, Forsynet skuffet, dets hensigter kuldkastet og verden hjemfalden til det onde, uvidenheden og døden, hvis Judas ikke havde modtaget pungen med de tredive sølvpenge.

Markus:

Den guddommelige visdom havde forudset, at Judas, endskønt det stod ham frit for ikke at give forræderkysset, alligevel ville gøre det. Det er på den måde, Forsynet har anvendt Iskariots forbrydelse som en sten i forløsningens underfulde bygning.

Zenothemis:

Jeg gav med min tale indtryk af, Markus, at jeg troede menneskenes forløsning var blevet fuldbyrdet af den korsfæstede Jesus, fordi jeg ved, de kristne tror det, og jeg gik ind på deres tankegang for bedre at klargøre den fejl, de begår, som tror på Judas' evige fordømmelse. Men i virkeligheden er Judas i mine øjne kun forgængerer for Basilides og Valentius. Hvad forløsningens mysterium angår, så skal jeg nu, mine kære venner, forudsat da, at I bryder jer om det, fortælle jer, hvordan det virkelig blev fuldbyrdet her på jorden.

Gæsterne gav deres bifald til kende. Som atheniensiske jomfruer, der frembærer hellige kurve til offer for Ceres, trådte tolv unge piger, som på deres hoved bar kurve med granatæbler og æbler, ind i salen; deres lette, rytmiske skridt markeredes af

en usynlig fløjte. De stillede kurvene på bordet, fløjten tav, og Zenothemis talte sålunde:

– Da Eunoia, Guds tanke, havde skabt verden, betroede hun englene styrelsen på jorden. Men disse bevarede ikke den ophøjede ro, som passer sig for dem, der hersker. Da de så, at menneskenes døtre var skønne, overraskede de dem om aftenen ved brøndene og parrede sig med dem. Af disse forbindelser opstod en voldsom race, der spredte uretfærdighed og grumhed over jorden, og vejenes støv drak de uskyldiges blod. Ved synet af dette blev Eunoia grebet af en uendelig sorgmodighed.

– Se blot, hvad jeg har gjort! sukkede hun og bøjede sig ned mod jorden. Det er mig, der er skyld i, at mine arme børn har fået så bitter en tilværelse. Deres lidelser er min brøde, og jeg vil sone den. Selv Gud, som kun tænker gennem mig, ville være ude af stand til at gengive dem deres oprindelige renhed. Det, som er gjort, er gjort, og skabelsen er for altid forfejlet, men forlade mine skabninger vil jeg i hvert fald ikke. Hvis jeg ikke kan gøre dem lykkelige som mig selv, så kan jeg gøre mig selv lige så ulykkelig som dem. Da jeg har begået den fejl at give dem legemer, som ydmyger dem, vil jeg selv iføre mig et legeme, der ligner deres, og jeg vil drage ned til jorden og leve iblandt dem.

Da Eunoia havde talt således, steg hun ned på jorden og inkarnerede sig i en argolisk kvindes skød. Hun fødtes lille og skrøbelig og antog navnet Helene. Hun var underkastet livets tunge kår, men hun voksede snart i ynde og skønhed og blev den mest attråede blandt kvinder, sådan som hun havde besluttet det, for i sit dødelige legeme at udstå den højeste

skam. Hun blev et afmægtigt bytte for de lystne og voldsomme mænd og hengav sig til rov og utugt for at sone al den utugt, al den vold, al den uretfærdighed, der opfyldte jorden, og gennem sin skønhed blev hun årsag til hele folkeslags undergang, for at Gud kunne tilgive alle verdens synder. Og aldrig havde den himmelske tanke, aldrig havde Eunoia været så tilbedelsesværdig som i hine dage, hvor hun var kvinde og hengav sig til helte og hyrder. Digterne anede hendes guddommelige herkomst, når de afmalede hende så fredfyldt, så stolt, så skæbnesvanger, og når de anråbte hende således: "Oh sjæl, der er fyldt af fred som det blikstille hav."

Det var på den måde, at Eunoia af medlidenhed blev tvunget ud i synd og lidelse. Hun døde, og folkene i Argos viser, hvor hun ligger begravet, for hun måtte kende døden efter vellysten og smage alle de bitre frugter, hun havde sået. Men udløst af Helenes opløste legeme inkarnerede hun sig i en anden kvindeskikkelse og frembød sig på ny til alle skændsler. Sådan går hun fra legeme til legeme og gennemlever med os de onde dage og tager på sig alverdens synd. Hendes offer bliver ikke forgæves, for idet hun elsker med os og græder med os, fuldbyrder hun sin egen og vor forløsning og fører os ved sit hvide bryst med til den genvundne himmels fred.

Hermodorus:

Denne myte var mig ikke ubekendt. Jeg husker, man har fortalt mig, at denne guddommelige Helene i en af sine forvandlinger levede med troldmanden Simon under kejser Tiberius. Men jeg troede, at hendes fornedrelse var ufrivillig, og at englenerne havde draget hende med sig i deres fald.

Zenothemis:

Hermodorus, det er sandt, at de mennesker, der kun er overfladisk indviet i mysterierne, har troet, at den bedrøvede Eunoia ikke frivilligt var gået med til sin fornedrelse. Men hvis det forholdt sig, som de tror, så ville Eunoia ikke være den udsonende skøge, den med al skændsel dækkede hostie, brødet, der er gennemvædet af al vor synds vin, det velbehagelige, det højst fortjenstfulde offer, selve det brændoffer, hvis røg stiger op til Gud. Hvis hendes synder ikke var frivillige, ville der ingen fortjeneste være ved dem.

Kallikrates:

Men ved man ikke, Zenothemis, i hvilket land, under hvilket navn, i hvilken tilbedelsesværdig skikkelse denne Helene, der stadig fødes på ny, lever nu?

Zenothemis:

Man måtte være meget vis for at kunne opdage en sådan hemmelighed. Og visdommen, Kallikrates, er ikke skænket digterne, der lever i formernes plumpe verden og morer sig ligesom børn med lyde og tomme billeder.

Kallikrates:

Pas på, du ikke fornærmer guderne, gudløse Zenothemis; digterne er dem dyrebare. De første love blev dikteret på vers af de udødelige selv, og gudernes orakler er digte. Hymnerne lyder velbehageligt i de himmelske øren. Hvem ved ikke, at digterne er seere, og at intet er skjult for dem? Da jeg selv er digter og kranset med Apollons laurbær, skal jeg åbenbare eder alle Eunoias sidste inkarnation. Den evige Helene er os

nær: hun betragter os, og vi betragter hende. Se på den kvinde, der læner sig mod sengens puder, så skøn og så hensunken i drømme, hun, hvis øjne har tårer, og hvis læber har kys. Det er hende! Henførende som i Priamos' dage og under Asiens blomstring kalder Eunoia sig i dag Thaïs.

Phlinna:

Hvad siger du, Kallikrates? Vor kære Thaïs skulle have kendt Paris, Menelaos og de våbenprydede peloponesere, der kæmpede foran Ilion! Var den trojanske hest stor, Thaïs?

Aristobulus:

Hvem taler om en hest?

Jeg har drukket som en traker! udbrød Kereas.

Og han rullede ned under bordet.

Kallikrates løftede sit bæger:

– Hvis vi drikker som fortvivlede, skal vi dø uhævnede.

Den gamle Cotta sov, og hans skaldede hoved sank langsomt ned på de brede skuldre.

I nogen tid havde Dorion vist stærke tegn på bevægelse.

Nu nærmede han sig vaklende Thaïs' seng i sin lange filosofkappe:

– Thaïs, jeg elsker dig, skønt det er uværdigt af mig at elske en kvinde.

Thaïs:

Hvorfor elskede du mig ikke for lidt siden?

Dorion:

Fordi jeg var fastende.

Thaïs:

Men jeg, min stakkels ven, som kun har drukket vand,
beklager meget, at jeg ikke elsker dig.

Dorion ville ikke høre mere og vaklede hen til Drose, der kaldte på ham med blikket for at tage ham fra veninden. Zenothemis indtog hans plads og trykkede et kys på Thaïs' læber.

Thaïs:

Jeg troede, du var dydigere.

Zenothemis:

Jeg er fuldkommen, og de fuldkomne bindes ikke af nogen lov.

Thaïs:

Men er du ikke bange for at besudle din sjæl i en kvindes arme?

Zenothemis:

Legemet kan give efter for begæret, uden at det gør noget som helst indtryk på sjælen.

Thaïs:

Gå din vej, jeg vil elskes både med sjæl og legeme. Alle filosoffer er æsler!

Lamperne slukkedes én efter én. Et blegt dagslys var trængt ind mellem åbningerne i forhængene og faldt over gæsternes gustne ansigter og svulne øjne. Aristobulus, der var faldet om

og lå med knyttede hænder ved siden af Kereas, sendte i drømme sine staldknægte pokker i vold. Zenothemis trykkede den sanseløse Philinna i sine arme. Dorion stænkede vindråber på Droses nøgne barm, de rullede som rubiner ned ad de hvide bryster, der bølgede af latter, og filosoffen forfulgte dråberne med sine læber for at drikke dem af den glatte hud. Eukrites rejste sig, lagde sin arm om Nikias' skulder og trak ham med hen i baggrunden af salen:

– Min ven, sagde han smilende til ham, hvis du tænker endnu, hvad tænker du så på?

– Jeg tænker på, at kvindernes kærlighed er Adonis' haver.

– Hvad mener du med det?

– Ved du ikke, Eukrites, at kvinderne hvert år indretter små haver på deres terrasser, hvor de til ære for Venus' elsker planter grene i lervaser? Disse grene står en kort tid grønne og visner så.

– Hvad gør det, Nikias? Det er dårskab at fæste sig ved det, som forgår.

– Hvis skønheden kun er en skygge, så er begæret kun et lyn. Er det dårskab at attrå skønheden Er det ikke tværtimod fornuftigt, at det, som forgår, søger det, som ikke har varighed, og at lynet fortærer den bortflygtende skygge?

– Nikias, jeg finder, du ligner et barn, der leger med terninger. Tro mig: gør dig fri. Det er derigennem, man bliver en mand!

– Hvordan kan man være fri, Eukrites, når man har et legeme?

– Det skal du få at se om lidt, min søn. Om lidt skal du sige: Eukrites var fri.

Oldingen stod støttet til en porfyrspøjle, og på hans pande faldt morgenrødens første stråler. Hermodorus og Markus havde nærmet sig, de blev stående foran ham ved siden af Nikias, og ligegyldige for drikkebrødrenes latter og skrig snakkede de sammen alle fire om de guddommelige ting. Eukrites udtrykte sig med så megen visdom, at Markus sagde til ham:

– Du er værdig til at lære den sande Gud at kende.

Eukrites svarede:

– Den sande Gud bor i de vises hjerte.

Derefter talte de om døden.

Eukrites sagde:

– Jeg vil, at den skal træffe mig beskæftiget med at forbedre mig og med tanken rettet mod mine pligter. Da vil jeg for dens åsyn løfte mine rene hænder imod himlen og sige til guderne: De billeder, I, høje guder, har oprejst i min sjæls tempel, har jeg ikke tilsølet; jeg har ophængt mine tanker på dem som guirlander, bånd og kranse. Jeg har levet i overensstemmelse med jeres forsyn, jeg har levet nok.

Mens han talte således, løftede han armene mod himlen, og hans ansigt strålede af lys.

Et øjeblik stod han tankefuld. Så begyndte han igen med dyb glæde:

– Skil dig fra livet, Eukrites, ligesom den modne oliven, der, idet den falder, takker træet, som har båret den, og velsigner jorden, sin amme!

Ved disse ord drog han en blank dolk ud af sin tunika og stødte den i sit bryst.

Da de, der stod og hørte på ham, greb efter hans hånd, var dolkespidsen allerede trængt ind i vismandens hjerte.

Eukrites var gået ind til hvilen.

Hermodorus og Nikias bar det blege, blodige legeme hen på en af løjbænkene under skarpe skrig fra kvinderne, knurrende lyde fra gæsterne, der blev forstyrret i deres døs, og halvkvalte suk af vellyst nede fra tæppernes mørke.

Den gamle Cotta, som var blevet vækket af sin lette soldatersøvn, stod allerede ved liget, undersøgte såret og råbte:

– Send bud efter min læge Aristeus!

Nikias rystede på hovedet:

– Eukrites er ikke mere, sagde han. Han har villet dø, som andre vil elske, han har, som alle vi andre, adlydt et uudsigeligt begær. Og nu er han lig guderne, der intet begærer.

Cotta tog sig til panden

– Dø! At ville dø, når man endnu kan tjene staten, hvilken dårskab!

Under alt dette var Paphnutius og Thaïs blevet stående ubevægelige, stumme, side om side, fyldt til deres inderste sjæl af væmmelse, rædsel og håb. Pludselig greb munken Thaïs ved hånden; han skrævede hen over drukkenboltene, der lå side om side med de elskende par, og trak hende ud gennem blodet og vinen, der flød i strømme.

Dagens første lys hævede sig rosenrødt over byen. De lange søjlerækker strakte sig på begge sider af den ensomme vej, og langt borte strålede toppen af Alexanders gravmæle. På vejens fliser flød her og der afbladede kranse og slukkede fakler. Man kunne mærke det friske pust fra havet i luften. Paphnutius rev

med væmmelse sin pragtfulde tunika af og trampede på pjalterne.

– – Hørte du dem, min Thaïs! udbrød han. De udspyede alle galskaber og alle gemenheder. De slæbte alle tings guddommelige skaber til underverdenens dæmoners rettersted, de fornægtede frækt det gode og det onde, bespottede Jesus og lovpriste Judas. Og den infameste af dem alle, mørkets sjakal, det stinkende dyr, arianeren, der er fuld af forrådnelse og død, åbnede munden som en grav. Min Thaïs, du så dem krybe hen imod dig, disse hæslige snegle, og besudle dig med deres klæbrige sved, du så dem, disse dyr, der parrede sig på tæpperne, som flød af deres opbrækninger, du så ham, den vanvittige, gamle mand, som udgød sit blod, der var uslere end den vin, de andre spildte, og forlod orgiet for uventet at stå ansigt til ansigt med Kristus! Lovet og priset være Gud! Du har set vildfarelsen, og du har erkendt, at den var hæslig. Thaïs, Thaïs, Thaïs, tænk på alle disse filosoffers galskaber og sig, om du vil fortsætte dette afsindige liv. Tænk på deres fine veninders blikke, gestus og latter, disse to utugtige og ondskabsfulde marekatte og sig, om du stadig ønsker at ligne dem!

Thaïs følte sit hjerte opfyldt af lede ved alt, hvad der var foregået denne nat, hun erkendte mændenes ligegyldighed og brutalitet, kvindernes ondskab, de svidende timers tunge byrde, og hun sukkede:

– Jeg er træt indtil døden, oh min fader! Hvor skal jeg finde hvile? Min pande brænder, mit hoved er tomt, og mine arme er så trætte, at jeg ikke ville have kraft til at gribe lykken, om man rakte mig den så nær, at min hånd kunne nå den ...

Paphnutius betragtede hende ømt og sagde:

– Fat mod, oh min søster, fredens time oprinder for dig, hvid og ren som de tåger, du ser stige op fra have og vande.

De nærmede sig Thaïs' hus og så allerede oven over muren kronerne af platanerne og terpentintræerne, der omgav nymfernes grotte, skælve dugfriske i morgenbrisen. Et øde torv lå foran dem, omgivet af søjler og votivstatuer; længst ude stod der marmorbænke i halvkreds, som blev holdt oppe af kimærer. Thaïs sank ned på en af disse bænke, så ængsteligt op på munken og spurgte:

– Hvad skal jeg gøre?

– Du skal følge ham, der er kommet for at hente dig, svarede munken. Han tager dig bort fra verden, ligesom høstmanden plukker drueklasen, der ellers ville sidde og rådne på træet, og bringer den til perser for at forvandle den til duftende vin. Hør nu blot: der findes tolv timers vej fra Alexandria imod vest ikke langt fra havet et kvindekloster, hvis ordensregler er et sådant mesterværk af visdom, at de kunne fortjene at sættes i vers og reciteres til lyden af theorber og trommer. Man kan med rette sige, at de kvinder, som har givet sig ind under dets tugt, lever med fødderne på jorden og hovedet i himlen. De fører allerede her på jorden englenes liv. De vil være fattige, for at Jesus skal elske dem, beskedne, for at han skal betragte dem, kyske, for at han skal ægte dem. Han besøger dem hver dag i en gartners skikkelse med nøgne fødder og med de skønne hænder udbredte, netop sådan som han viste sig for Maria på vejen til graven. Se, jeg skal allerede i dag føre dig til dette kloster, og du vil snart blive optaget blandt de hellige jomfruer og tage del i deres himmelske samtaler. De venter dig som en søster. På

tærsklen til klostret vil deres moder, den fromme Albina, give dig fredskysset og sige: "Min datter, vær velkommen!"

Kurtisanen udbrød undrende:

– Albina! En ætling af cæsarerne! Kejser Carus' næstsøskendebarn.

– Just hende! Albina, som blev opfostret i purpur og klædte sig i vadmæl, hun, der var datter af denne verdens herrer og hævede sig så højt, at hun blev Jesu Kristi tjenerinde. Hun skal blive din moder.

Thaïs rejste sig og sagde:

– Før mig da til Albinas hus.

Og Paphnutius satte kronen på sit værk, idet han sagde:

– Visselig skal jeg føre dig derhen, og jeg skal lukke dig inde i en celle, hvor du kan græde over dine synder. For det passer sig ikke, at du blander dig med Albinas døtre, før du har vasket alt smuds af dig. Jeg vil forsegle døren, og du, lykkelige fange, du skal under tårer vente, til Jesus selv kommer og som tegn på tilgivelse bryder det segl, jeg har sat. Tvivl ikke på, at han kommer, Thaïs, og hvilken rystelse vil der ikke gå gennem din sjæl og din krop, når du føler, at lynende fingre lægger sig på dine øjne for at aftørre dine tårer!

Thaïs sagde for anden gang:

– Før mig til Albinas hus, fader.

Paphnutius' hjerte svulmede af fryd, han så sig omkring og nød næsten uden frygt glæden ved at betragte de skabte ting. Hans øjne drak med velbehag Guds lys, og han følte ukendte vindpust over sin pande. Pludselig genkendte han på et af torvets hjørner den lille dør, der førte ind til Thaïs' hus, og da han tænkte på, at de skønne træer, hvis kroner han beundrede,

skyggede over kurtisanens haver, så han igen for sig de utugtige scener, som havde besudlet den luft, der nu var så ren og let, og hans sjæl blev med ét så fortvivlet, at der sprang bitre tårer frem af hans øjne:

– Thaïs, sagde han, vi vil flygte uden at se os om. Men du vil dog ikke, at vi skal efterlade værktøjet, vidnesbyrdene, de medskyldige i dine tidligere forbrydelser, de tætte forhæng, sengene, tæpperne, disse vellugturner og lamper, som ville udråbe din skam? Ønsker du, at disse forbryderiske genstande besjælet af dæmonerne, drevet af den onde ånd, der bor i dem, skal forfølge dig helt ud i ørkenen? Det er kun alt for sandt, at man ser borde og stole, der har gjort tjeneste ved afskyelige og forargelige scener, benyttet af djæвле, handle, tale, stampe i jorden og flyve gennem luften. Lad alt det gå under, som har set din skam! Skynd dig, Thaïs, og mens byen endnu sover, befal så dine slaver at rejse et bål her midt på denne plads, dér vil vi brænde alt, hvad dit hus indeholder af afskyelige rigdomme.

Thaïs samtykkede.

– Gør, som du vil, min fader, sagde hun. Jeg ved, at de livløse genstande undertiden tjener ånderne til opholdssted. Om natten taler visse møbler enten ved med regelmæssige mellemrum at banke i gulvet eller ved at udsende små lysglimt, der ser ud som tegn. Men jeg har oplevet mere end det. Lagde du ikke, da du trådte ind i nymfernes grotte, mærke til en statue, der står til højre, en nøgen kvinde, som er parat til at tage bad? En dag så jeg med mine egne øjne denne statue dreje hovedet som et levende væsen og derefter straks igen indtage sin sædvanlige stilling. Jeg blev iskold af skræk. Jeg fortalte det til Nikias, og han gjorde nar af mig, men der er noget forhekset

ved denne statue, for den indgød en dalmatier, som var ufølsom for min skønhed, et voldsomt begær. Det er sikkert, at jeg har levet mellem fortryllede ting, og at jeg har været udsat for de største farer, for man har set mænd blive kvalt i en bronzestatues favntag. Alligevel er det synd at ødelægge kostelige arbejder, som er udført med en sjælden dygtighed, og hvis man brænder mine tæpper og forhæng, bliver det et stort tab. Der findes nogle iblandt dem, hvis farveskønhed er vidunderlig, som har kostet dem, der har foræret mig dem, mange, mange penge. Jeg ejer også bægre, statuer og malerier, der er meget værd, og jeg mener ikke, at vi bør tilintetgøre dem. Men du ved, hvad der er nødvendigt; gør da som du vil, min fader.

Mens hun talte således, fulgte hun munken til den lille dør, hvor så mange kranse og guirlander havde hængt; hun lod dørvagten åbne den og bød ham kalde alle husets slaver hid. Fire indere, der var køkkenmestre, kom først. De var alle fire gule i huden, og alle fire var de enøjede. Det havde været et stort arbejde, men også en stor morskab for Thaïs, at samle disse fire slaver af samme race og lidende af samme legemsfejl. Når de serverede ved bordet, vakte de gæsternes nyfigenhed, og Thaïs nødte dem til at fortælle deres historie. De ventede i stilhed, så kom deres medhjælpere, og derefter staldkarlene, jagtsvendene, bærerne og løberne med deres bronzefarvede ben, to gartnere, der var hårede som selve frugtbarhedsguden Priapos, seks negre af grumt udseende, tre græske slaver, den ene grammatiker, den anden digter og den tredje sanger. De havde alle stillet sig op i orden på torvet, da negerinderne kom ilende, nysgerrige, urolige, rullende med deres store, runde øjne og

med munde så brede, at de nåede helt op til ringene i deres øren. Endelig viste der sig seks skønne, hvide slavinder, der ordnede deres slør og smægtende slæbte deres fødder, som var sammenlængede med fine guldkæder, efter sig. Da de alle var forsamlet, sagde Thaïs til dem, idet hun pegede på Paphnutius:

– Gør, hvad denne mand befaler jer, for Guds ånd er i ham, og hvis I ikke adlyder ham, vil I falde døde til jorden.

Hun troede virkelig, fordi hun havde hørt det fortælle, at de hellige i ørkenen havde magt til at lade jorden åbne sig og styrte de ugudelige, som de rørte med deres stav, ned i dens rygende gab.

Paphnutius sendte kvinderne bort tilligemed de græske slaver, der lignede dem, og sagde til de andre:

– Hent brænde, og bring det her ud på torvet, tænd et stort bål, og kast alt, hvad der findes i huset og grotten på det.

De stod et øjeblik forbløffede og ubevægelige og så spørgende på deres herskerinde. Og da hun forholdt sig tavs og rolig, trykkede de sig mod hinanden, albue mod albue, fordi de var i tvivl om, hvorvidt det var en spøg eller ikke.

– Adlyd, sagde munken.

Flere af dem var kristne. De forstod den ordre, de havde fået, og gik ind i huset for at hente brænde og fakler. De andre fulgte efter, velfornøjede, for eftersom de var fattige, afskyede de rigdom og nærrede en instinktmæssig lidenskab for at ødelægge. Da de allerede var i færd med at rejse bålet, sagde Paphnutius til Thaïs:

– Jeg tænkte et øjeblik på at kalde skatmesteren fra en eller anden kirke i Alexandria hid (hvis der da er én eneste tilbage, som endnu er værdig til at kaldes en kirke og ikke er besudlet af

de arianske dyr) og give ham dine ejendele, for at han kunne dele dem ud til enkerne og på den vis forvandle syndens sold til en retfærdighedens skat. Men denne tanke kom ikke fra Gud, og jeg stødte den tilbage, for det ville visselig være en alt for grov fornærmelse mod Jesu Kristi udvalgte at byde dem vellystens levninger. Thaïs, alt, hvad du har rørt ved, må fortæres af ilden, til der ikke er noget igen. Takket være Himlen skal disse tunikaer, disse slør, som har været vidne til flere kys, end der findes krusninger på havets overflade, nu ikke føle andre læber og tunger end flammernes. Slaver, skynd jer! Mere ved! Flere fakler! Og du, kvinde, gå ind i dit hus, tag din skændige pynt af, og bed den ringeste af dine slavinder som en særlig begunstigelse om den tunika, hun tager på, når hun vasker gulve.

Thaïs adlød.

Mens inderne lå på knæ og pustede på gløderne, kastede negrene skrin af ibenholt, elfenben og cedertræ på bålet, de åbnede sig, og kranse, guirlander og halsbånd faldt ud. Røgen steg op i en mørk søjle ligesom i det gamle testaments velbehagelige brændofre. Så slog ilden, der havde ligget og ulmet, pludselig ud i lys lue, der lød en knurren som fra et rovdyr, og næsten usynlige flammer begyndte at fortære det kostbare bytte. Da gik tjenerne mere dristigt løs, de kom glade slæbende med rige tæpper, sølvbroderede slør og farvestrålende forhæng. De kom springende, belæsset med borde, stole, svære puder og guldbeslåede senge. Tre kraftige æthiopiere kom ilende med de farvede statuer af nymfer i favnen, det var den ene af disse statuer, der var blevet elsket som en dødelig kvinde. Æthiopierne så ud som store aber, der har røvet kvinder. Og da

de skønne, nøgne kvindeskikkelser faldt ud af disse udyrs arme og knustes imod fliserne, var det, som om man hørte dem sukke.

I dette øjeblik viste Thaïs sig, hendes løse hår faldt i lange bølger, hendes fødder var nøgne, og hun var ikklædt en grov, dårligt siddende tunika, som strålede af guddommelig vellyst, blot fordi den rørte hendes legeme. Bag hende kom en gartner, som bar en Eros af elfenben, der ganske forsvandt i hans lange, bølgende skæg.

Hun gjorde tegn til manden, at han skulle standse, nærmede sig Paphnutius og viste ham den lille gud.

– Fader, spurgte hun ham, er det nødvendigt også at kaste den på ilden. Det er et gammelt, vidunderligt arbejde, og den er hundrede gange sin vægt værd i guld. Tabet af den ville være uopretteligt, for der vil aldrig mere i hele verden opstå en kunstner, som er i stand til at skære så skøn en Eros. Tag også i betænkning, min fader, at denne lille dreng er Kærligheden, og at man ikke må behandle ham grusomt. Tro mig, kærligheden er en dyd, og hvis jeg har syndet, min fader, er det ikke gennem ham, men imod ham. Aldrig vil jeg kunne angre, hvad han har fået mig til at gøre, og jeg begræder kun det, jeg har gjort imod hans vilje. Han tillader ikke kvinderne at hengive sig til dem, der ikke kommer i hans navn, det er derfor, man bør hædre ham. Se blot, Paphnutius, hvor den lille Eros er nydelig! Se, hvor graciøst han skjuler sig i gartnerens skæg. Dengang Nikias elskede mig, kom han en dag med den og sagde: "Han skal tale til dig om mig." Men den lille skælm talte til mig om en ung mand, jeg havde kendt i Antiochia, og slet ikke om Nikias. Bålet har nu slugt rigdomme nok, min fader! Bevar denne Eros og

anbring ham i et eller andet kloster. De, der får ham for øje, vil vende deres hjerter mod Gud, for kærligheden formår at løfte sig til de himmelske tanker.

Gartneren, der allerede troede, at den lille Eros var frelst, smilede til den som til et barn, da Paphnutius rev den ud af hans arm, slyngede den ind i flammehavet og råbte:

– At Nikias har rørt ved den, er tilstrækkeligt til, at den spreder gift om sig.

Derefter greb han selv med begge hænder de strålende dragter, purpurkapperne, de gyldne sandaler, kammene, børsterne, spejlene, lamperne, teorberne, lyrerne og kastede det alt sammen på dette bål, der var pragtfuldere end Sardanapals, mens slaverne, beruset af ødelæggelseslyst, dansede omkring det og hylede af glæde under en regn af aske og gnister.

Den ene efter den anden af naboerne blev vækket af larmen, åbnede deres vinduer og gned deres øjne for at se, hvor al den røg kom fra. Derefter gik de halvt påklædt ned på torvet og nærmede sig bålet.

– Hvad er dog det? tænkte de.

Der var købmænd, som Thaïs plejede at købe parfumer og stoffer af; de blev meget urolige og strakte deres gule, magre halse for at blive klare over, hvad det var, der gik for sig. Unge levemænd, som vendte hjem fra nattesvir, kom forbi med deres slaver; de standsede med panderne kranset af blomster og flagrende tunikaer og udstødte høje råb. Denne skare af nysgerrige, der stadig voksede, fik snart at vide, at Thaïs under indflydelse af abbeden fra Antinoe brændte alle sine rigdomme, før hun trak sig tilbage til et kloster.

Købmændene tænkte:

– Thaïs forlader denne by, vi kommer ikke mere til at sælge hende noget, det er en skrækkelig tanke. Hvad skal der blive af os uden hende? Den munk har berøvet hende hendes forstand. Han ruinerer os. Hvordan i alverden har man kunnet tillade ham at gøre det? Hvad er lovene til? Findes der da ikke mere nogen øvrighed i Alexandria? Thaïs bekymrer sig hverken om os, vore hustruer eller vore stakkels børn. Hendes opførsel er en offentlig skandale. Vi må tvinge hende til at blive i byen mod hendes vilje.

De unge mænd tænkte:

– Hvis Thaïs giver afkald på teatret og elskoven, er det slut med vore kæreste fornøjelser. Hun var teatrets yndige pryd og søde hæder. Hun var glæden selv for dem, der ikke ejede hende. I de kvinder, man elskede, elskede man hende. Der udveksledes ikke kys, hvori hun var helt fraværende, for hun var alle vellysters vellyst, og blot tanken om, at hun levede iblandt os, ophidsede os til nydelse.

Sådan tænkte de unge mænd, og én af dem ved navn Cerons, der havde krystet hende i sine arme, råbte, at det var kvinderov, og hånede guden Kristus.

Alle de mange smågrupper bedømte Thaïs strengt:

- Det er en skammelig flugt!
- Det er et fejlt frafald!
- Hun tager brødet ud af munden på os!
- Hun berøver vore døtre deres medgift.
- Hun burde i det mindste betale de kranse, jeg har solgt hende.
- Og de tresindstyve kostumer, hun har bestilt hos mig.

– Hun skylder alverden.

– Hvem skal spille Ifigenia, Elektra og Polyxene efter hende?

Selv den skønne Polybus vil ikke kunne gøre det som hun.

– Det bliver sørgeligt at leve, når hendes dør er stængt.

– Hun var den klare stjerne, den blide måne på Alexandrias himmel.

Stadens mest kendte tiggere, blinde, krøblinge og lamme var nu forsamlet på torvet, de slæbte sig frem i skyggen af de rige og sukkede:

– Hvordan skal vi kunne leve, når Thaïs ikke mere giver os noget at spise? Smulerne fra hendes bord mættede hver dag to hundrede ulykkelige, og hendes elskere, der forlod hende tilfredsstillet, tilkastede os håndfulde af sølvmonter, når de gik forbi.

Tyvene, der var spredt rundt om i mængden, udstødte øredøvende skrig og skubbede til deres sidemænd, for at øge forvirringen og benyttede sig af den til at sjæle en eller anden kostbar genstand.

Kun den gamle Taddeus, som solgte uld fra Milet og hør fra Tarent og havde en betydelig sum til gode hos Thaïs, forholdt sig rolig og tavs midt i larmen. Han stod tankefuld, opmærksomt lyttende, skottende til siden og kærtegnede sit bukkeskæg; endelig nærmede han sig den unge Cerons, trak ham i ærmet og hviskede til ham:

– Smukke, unge herre, du, der er Thaïs' yndling, vis hvem du er, og tål ikke, at en munk røver hende fra dig.

– Ved Pollux og hans søster, det skal han ikke få lov til! udbrød Cerons. Jeg vil tale med Thaïs, og uden at smigre mig,

tror jeg nok, at hun hellere vil lytte til mig end til denne snavsede munk. Plads! Plads! Giv plads, pak!

Han albuede sig brutalt gennem mængden, slog gamle koner omkuld, trampede små børn under fode og nåede frem til Thaïs. Han trak hende til side og sagde:

– Min skønne pige, se på mig, lad et øjeblik minderne tale, og sig mig så, om du virkelig giver afkald på kærligheden.

Men Paphnutius kastede sig imellem Thaïs og Cerons:

– Ugudelige! råbte han, vid, at det bliver døden for dig, hvis du rører hende. Hun er hellig, og hun tilhører Gud.

– Skrub af, bavian, svarede den unge mand rasende, lad mig tale i fred med min veninde, ellers skal jeg slæbe dit sjofle skrog ved skægget hen til bålet, hvor jeg skal stege dig som en pølse.

Og han lagde sin hånd på Thaïs. Men han blev stødt tilbage af munken med uventet kraft, han vaklede og faldt baglæns om ved foden af bålet i de sammensunkne gløder.

Imidlertid gik den gamle Taddeus fra den ene til den anden, trak slaverne i øret, kyssede herrerne på hånden og ophidsede dem alle mod Paphnutius; han havde allerede samlet en lille trop, som resolut gik løs på kvinderøveren. Cerons rejste sig med sværtet ansigt, svedet hår, halvkvalt af røg og raseri. Han hånede guderne og styrtede ind mellem angriberne, bag hvilke tiggerne krøb af sted, svingende deres krykker. Paphnutius var på et øjeblik indesluttet i en kreds af knyttede næver, løftede stokke og råb, der forlangte hans død.

– På korset med ham!

– På korset med munken!

– Nej, kast ham i ilden, steg ham levende!

Han havde grebet sit skønne bytte og trykkede hende til sit hjerte.

– Ugudelige! råbte han med tordnende røst, forsøg ikke at rive duen fra Herrens ørn. Gør hellere som denne kvinde, og forvandl, som hun, jeres skarn til guld. Forsag, som hun, de falske goder, I tror at eje, men som ejer jer! Skynd jer: dagen er nær, og Guds tålmodighed begynder at trættes! Angre skal I, bekende jeres synder, græde og bede! Gå i Thaïs' fodspor, vend jer fra jeres forbrydelser, der er lige så store som hendes. Hvem af jer, fattige eller rige, købmænd, soldater, slaver eller berømmelige borgere, ville vove overfor Gud at erklære, at han er bedre end en skøge? I er ikke andet end levende skam alle sammen, og det er kun ved et mirakel af den guddommelige godhed, at I ikke pludselig bliver til strømme af smuds.

Mens han talte, skød der flammer ud af hans øjne. Det var, som om der udgik glødende kul fra hans læber, og de, der stod omkring ham, kunne ikke lade være med at lytte til ham.

Men den gamle Taddeus forblev ikke ørkesløs. Han samlede stene og østersskaller, som han skjulte i en fold af sin tunika, og da han ikke vovede selv at kaste dem, lod han dem glide ned i tiggernes hænder. Snart kom stene flyvende alle vegne fra, og en dygtigt kastet østersskal kløvede Paphnutius pande. Blodet, som randt over dette dystre martyransigt, dryppede som en ny dåb ned på den bodfærdiges hoved, og Thaïs, der stod omklamret af munken med sin fine hud ind mod hans ru bodsskjorte, følte en gysen af rædsel og forfærdelse risle gennem sig.

I dette øjeblik trængte en elegant klædt mand med panden kranset af blomster sig gennem den rasende mængde og råbte:

– Hold op! Hold op! Denne munk er min broder!

Det var Nikias, som havde lukket øjnene på filosoffen Eukrites og nu var på vej hjem. Han havde uden alt for megen forbavselse, for han undrede sig ikke over noget, set det rygende bål, Thaïs i bodsdragt og Paphnutius, som blev stenet.

– Hold op, siger jeg jer, skån min gamle kammerat, respekter Paphnutius' kære hoved.

Men da han var vant til fine samtaler med de vise, besad han ikke den bydende energi, som kan beherske folket. Man rettede sig ikke efter ham. En regn af sten og skaller faldt ned over munken, mens han dækkede Thaïs med sit legeme og lovede Herren, der i sin godhed forvandlede hans sår til kærtegn. Da Nikias indså, at han ikke kunne få dem til at lyde, og kun følte sig alt for sikker på, at han ikke ville kunne redde sin ven hverken ved magt eller overtalelse, havde han allerede bestemt sig til at lægge alt i gudernes hænder – til hvem han for øvrigt ikke havde megen tillid – da det faldt ham ind at benytte sig af en krigslist, som hans foragt for menneskene pludselig havde indgivet ham.

Han fik sin pung frem af bæltet, den var helt fuld af guld og sølv, eftersom den tilhørte en vellystig og godgørende mand; derpå ilede han hen til dem, der kastede med sten, og lod guldstykkerne klinge for deres øren. Til at begynde med gav de ikke agt på klangen, så helt opfyldt var de af deres raseri; men lidt efter lidt vendte de blikket derhen, hvor den gode lyd kom fra, og snart faldt deres arme slappe ned og truede ikke længere deres offer. Da Nikias så, at han havde vakt deres øjnes og deres sjæles opmærksomhed, åbnede han pungen og kastede nogle guld- og sølvstykker i grams til mængden. De begærlige

bukkede sig for at samle dem op. Filosoffen blev glad over det heldige udfald og slyngede behændigt denarier og drakmer ud hist og her. Ved lyden af metalstykkerne, der sprang på stenbroen, kastede hele flokken af forfølgere sig ned på jorden. Tiggere, slaver og købmænd sloges om dem, mens patricierne, der havde samlet sig i grupper omkring Cerons, brød ud i latter ved dette skuespil. Selv Cerons vrede lagde sig. Hans venner opmuntrede de stridende, der krøb omkring på jorden, holdt hver især på sin, indgik væddemål og hidsede de elendige, som man gør med hunde, der slås. En krøbling havde fået fat i en drakme, og der brød en mægtig bifaldsstorm løs. Også de unge mænd gav sig til at kaste pengestykker, og snart var hele torvet ikke andet end en uendelig masse rygge, der under en regn af mønter slog mod hinanden som bølgerne i oprørt hav. Paphnutius var glemt.

Nikias ilede hen til ham, hyllede ham ind i sin kappe og drog ham og Thaïs med sig hen i gyder, hvor ingen forfulgte dem. De løb nogen tid i tavshed; først, da de mente at være udenfor fare, sagtnede de farten, og Nikias sagde i en spottende, lidt ironisk tone:

– Så er det altså sket! Pluton røver Proserpina, og Thaïs vil følge min dystre ven langt bort.

– Ja, det vil jeg, Nikias, svarede Thaïs, jeg er træt af at leve med mænd som dig, smilende, parfumerede, elskværdige egoister. Jeg er træt af alt, hvad jeg kender, og jeg vil nu søge det ukendte. Jeg har erfaret, at glæden ikke var glæde, og se, nu har denne mand lært mig, at den sande glæde bor i smerten. Jeg tror ham, for han ejer sandheden.

– Og jeg, veninde, svarede Nikias smilende, jeg ejer sandhederne. Han har kun én! Jeg har dem alle sammen. Jeg er rigere end han, og jeg er dog hverken stoltere eller lykkeligere end han.

Og da han så, at munken tilkastede ham flammende blikke, fortsatte han:

– Kære Paphnutius, du må ikke tro, at jeg finder dig umådelig latterlig eller ganske blottet for fornuft. Når jeg sammenligner mit liv med dit, er jeg ude af stand til at afgøre, hvilket af de to man i og for sig bør foretrække. Jeg går nu om lidt hjem og tager det bad, som Crobyle og Myrtale har gjort i stand til mig, så spiser jeg en fasanvinge, og derefter læser jeg for hundrede gang en eller anden fabel af Apulcius eller en afhandling af Porfyr. Du vender tilbage til din celle, hvor du lægger dig på knæ som en lydig kamel, gumler på nogle besværgelsesformularer, som du tidligere har tygget drøv på utallige gange, og om aftenen sluger du nogle roer uden olie. Nuvel, min kære ven, når vi fuldbyrder disse handlinger, der tager sig så forskelligt ud, adlyder vi begge den samme følelse, den eneste drivfjeder til alle menneskelige handlinger; vi søger begge vor vellyst, og vi sætter os det samme mål: lykken, den umulige lykke! Det ville derfor anstå sig dårligt, om jeg gav dig uret, min kære ven, og mig selv ret.

Og du, min Thaïs, gå bort og glæd dig, bliv, om det da er muligt, endnu lykkeligere i afholdenhed og bod, end du var det i rigdom og nydelse. Alt i alt mener jeg, at du er misundelsesværdig. For når Paphnutius og jeg gennem hele vor tilværelse har lydt vor natur og kun har søgt én eneste art tilfredsstillelse, så har du, min kære Thaïs, i dit liv smagt lyster

af højst forskellig slags, som det sjældent bliver givet det samme menneske at kende. Jeg ville virkelig meget gerne blot for en time være en helgen af vor kære Paphnutius' art. Men det blev mig ikke givet. Farvel da, Thaïs! Gå derhen, hvor din naturs og din skæbnes hemmelige magter fører dig. Gå, og tag Nikias' gode ønsker med til fjerne steder. Jeg ved, at de intet betyder, men kan jeg give dig noget andet og bedre end golde klager og tomme ønsker til gengæld for de yndige illusioner, som fordom indhyllede mig, når jeg hvilede i dine arme, og af hvilke jeg har skyggen igen? Farvel, min velgørerinde! Farvel, du ubevidste godhed, du hemmelighedsfulde dyd, du mændenes vellyst! Farvel, du det mest tilbedelsesværdige af alle de billeder, som naturen nogensinde i en ukendt hensigt har kastet ned i denne svigefulde verden.

Mens han talte, ulmede en mørk vrede i munkens hjerte; den brød ud i forbandelser:

– Gå bort, fordømte! Jeg foragter dig, jeg hader dig! Gå bort, Helvedes søn, du, der er tusinde gange ondere end de forvildede stakler, der overdængede mig med sten og skældsord. De vidste ikke, hvad de gjorde, og Guds nåde, som jeg bønfalder om for dem, kan en dag sænke sig i deres hjerter. Men du, afskyelige Nikias, du er ikke andet end falskhed, list og gift. Åndedrættet fra din mund udspyer fortvivelse og død. Ét eneste af dine smil rummer flere gudsforhånelser, end der i et helt århundrede udgår fra Satans ryggede læber. Tilbage, elendige!

Nikias betragtede ham med ømhed.

– Farvel, broder, sagde han, og gid du lige til din sidste stund må få lov til at beholde din tro, dit had og din kærlighed, disse

dyrebare skatte! Farvel, Thaïs det betyder ikke noget, at du glemmer mig, for jeg bevarer mindet om dig.

Han forlod dem og gik tankefuld gennem de krogede gader, der grænser op til Alexandrias store kirkegård, og som bebos af pottemagere. Deres boder var fyldt af små lerfigurer, der var malede i lyse farver og forestillede guder og gudinder, mimer, kvinder og små vingede genier, som man plejer at begrave sammen med de døde. Han tænkte på, at nogle af de figurer, han så dér, måske skulle blive hans evige søvns ledsagere, og det forekom ham, at en lille Eros med opløftet tunika lo spottende til ham. Tanken på hans begravelse, som han så i tanken, var ham pinefuld. For at råde bod på sin sørgmodighed tog han filosofien til hjælp og ræsonnerede således:

– Visselig, sagde han til sig selv, har tiden ingen virkelighed. Den er en ren og skær indbildning af vor ånd. Men når den ikke eksisterer, hvordan skulle den så kunne bringe mig døden ... Vil det sige, at jeg skal leve evigt? Nej, men jeg slutter deraf, at min død er til, og altid var til, ligesom den altid vil være til. Jeg føler den ikke endnu, men dog er den til, og jeg bør ikke frygte den, for det ville være dårskab at frygte ankomsten af det, der allerede er ankommet. Den er til, som den sidste side i en bog, jeg læser, og som jeg endnu ikke har læst til ende.

Denne tankegang sysselsatte ham uden at opmuntre ham på vejen hjem. Han var mørk i hu, da han kom til sit hus og hørte Crobyles og Myrtales lyse latter, mens de fordrev ventetiden med at spille bold.

Paphnutius og Thaïs gik ud gennem Måneporten og hen ad stranden langs havet.

– Kvinde, sagde munken, hele dette store, blå hav vil ikke kunne afvaske dit smuds.

Han talte til hende med vrede og foragt:

– Du er urenere end tæver og søer, du, der med hedninger og vantro har besudlet dit legeme, som den evige havde skabt til et tabernakel for sig selv, og din skændsel er så stor, at du nu, da du kender sandheden, ikke kan samle dine læber eller folde dine hænder, uden at væmmelsen for dig selv fylder hele dit hjerte.

Hun fulgte ham villigt ad stenede veje under den glødende sol. Trætheden fik hendes knæ til at vakle og tørsten hendes ånde til at brænde. Paphnutius følte ingeniende den falske medlidenhed, som blødgør profane hjerter, han frydede sig tværtimod over, at hendes syndefulde krop gennem lidelse måtte sone, hvad den havde forbrudt. I sin hellige nidkærhed havde han gerne med ris sønderlidt denne krop, der havde bevaret sin skønhed som et strålende vidnesbyrd om sin skamløshed. Hans betragtninger holdt hans fromme raseri ved lige, og når han tænkte på, at Thaïs havde modtaget Nikias i sin seng, da så han for sig et så afskyeligt billede, at alt blodet strømmede til hans hjerte, og hans bryst var nær ved at sprænges. Hans forbandelser blev siddende i halsen på ham og blev kun til en rasende tænderskæren. Han fo'r frem, stillede sig foran hende, bleg, frygtelig, helt opfyldt af Gud, så hende ind i sjælen og spyttede hende i ansigtet.

Hun aftørrede stiltørdigt sit ansigt, mens hun gik roligt videre. Nu fulgte han efter hende og fæstede sine øjne på hende som på en afgrund. Han følte sig helligt oprørt. Han tænkte på, hvordan han skulle hævne Kristus, for at Kristus ikke selv skulle

hævne sig, men da så han en bloddråbe pible frem af Thaïs' fod og dryppe ned i sandet. Han følte et ukendt og forfriskende pust strømme ind i sit åbne hjerte, der kom en voldsom hulken over hans læber, han græd og kastede sig ned foran hende, kaldte hende sin søster; og kyssede hendes blødende fødder, idet han bestandig mumlede:

– Min søster, min søster, min moder, du højthellige!

Han bad:

– Engle i himlen, tag varsomt denne blodsdråbe og bær den frem for Herrens trone. Og lad en underfuld anemone spire frem her i sandet, som er vædet af Thaïs' blod, for at alle de, der ser den, kan genvinde hjertets og sansernes renhed! Oh hellige, hellige, højthellige Thaïs!

Mens han bad og profeterede således, kom en ung fyr forbi på et æsel. Paphnutius bød ham stige af, lod Thaïs sætte sig på æslet, tog selv tøjlerne og fortsatte rejsen. Da de om aftenen kom til en kanal, som var skygget af skønne træer, bandt han æslet til stammen af en daddelpalme, satte sig på en mosklædt sten og delte med Thaïs et brød, som de spiste med salt og isop. De drak frisk vand af deres hule hænder og talte sammen om de evige ting. Hun sagde:

– Jeg har aldrig før drukket så rent vand eller indåndet så let en luft, og jeg føler, at Gud selv er til stede i det vindpust, som svaler min pande.

Paphnutius svarede:

– Se, det er aften, søster. Nattens blå skygger hviler over højene. Men snart skal du i morgenrøden se livets tabernakler stråle, snart skal du se den evige morgens roser gløde.

De vandrede hele natten, og mens nymånen gød sit sølv over bølgernes toppe, sang de salmer og hymner. Da solen steg op, strakte sandet sig foran dem som et uhyre løveskind over den libyske jord. I ørkenens udkant lå der hvide celler mellem palmetræerne, og morgenens første stråler faldt på dem.

– Fader, spurgte Thaïs, er det livets tabernakler?

– Ja, det er det, min datter og søster. Det er frelsens hus, hvor jeg skal stænge dig inde med mine egne hænder.

Snart fik de øje på kvinder, der alle vegne fra trængtes om de kyske boliger som bier omkring kuberne. Nogle bagte brød eller lavede grøntsager til; andre spandt uld, og himlens lys faldt over dem som et Guds smil. Atter andre sad og grublede i tamarindetræernes skygge; deres hvide hænder hang slappe ned, for opfyldt, som de var, af kærlighed, havde de valgt den gode del, Marias del, og de foretog sig ikke andet end at bede, gruble og hensynke i ekstase. Derfor kaldte man dem Mariasøstre, og de var klædt i hvidt. Og de, der arbejdede med deres hænder, kaldtes Marthasøstre, og de bar blå klæder. Alle var de tilslørede, men de yngste lod en hårlok falde ned over panden, rimeligvis uden at de selv vidste det, for ordensreglerne tillod det ikke. En meget gammel, høj, hvidklædt kvinde gik fra celle til celle støttet til en solid træstav. Paphnutius nænnede sig hende med ærefrygt, kyssede kanten af hendes slør og sagde:

– Herrens fred være med dig, ærværdige Albina! Jeg bringer til den kube, hvis dronning du er, en bi, som jeg har fundet på en blomsterløs vej. Jeg har taget den i min hule hånd og varmet den med min ånde. Jeg skænker dig den.

Og han pegede på skuespillerinden, der faldt på knæ for cæsarernes datter. Albina fæstede et øjeblik sit gennemtrængende blik på Thaïs, bød hende så rejse sig, kyssede hende på panden, vendte sig derefter mod munken og sagde:

– Vi vil give hende plads blandt Mariasøstrene.

Paphnutius berettede nu, ad hvilke veje Thaïs var blevet ført til frelsens hus og bad om, at hun først måtte blive lukket inde i en celle. Abbedissen samtykkede og førte Thaïs hen til en hytte, der havde stået tom, lige siden jomfruen Lætas død, hun, der havde gjort den hellig. Der fandtes i det trange kammer ikke andet end en seng, et bord og en krukke, og da Thaïs satte sin fod på tærsklen, blev hun opfyldt af en uendelig glæde.

– Jeg vil selv stænge døren, sagde Paphnutius, og fæste det segl på den, som Jesus skal komme og sønderbryde med sine egne hænder.

Han gik hen til brønden, tog en håndfuld vådt ler, klistrede et af sine hår på den med sit spyt og satte den fast i en sprække i døren. Så nærmede han sig vinduet, ved hvilket Thaïs stod rolig og glad, faldt på knæ, priste Herren tre gange og råbte:

– Hvor er hun elskelig, hun, der vandrer ad livets vej! Hvor hendes fødder er skønne, hvor hendes ansigt stråler!

Han rejste sig, trak hættten ned over sine øjne og fjernede sig langsomt.

Albina kaldte på en af sine jomfruer.

– Min datter, sagde hun til hende, bring Thaïs det nødvendige brød, vand og en fløjte med tre huller.

Euphorbia

Paphnutius var atter vendt hjem til den hellige ørken. Han havde i nærheden af Athribis taget båden, som sejlede op ad Nilen for at bringe proviant til abbed Serapions kloster. Da han steg i land, kom hans disciple ham i møde med alle tegn på glæde. Nogle løftede armene mod himlen, andre kastede sig på jorden og kyssede abbedens sandaler. For de vidste allerede, hvad den hellige mand havde fuldbyrdet i Alexandria. Munkene modtog for det meste ad ukendte, hastige veje underretning om alt, hvad der vedrørte kirkens sikkerhed eller hæder. Nyhederne forplantede sig i ørkenen med en samums hastighed. Og mens Paphnutius gik dybere og dybere ind i ørkenen, fulgte hans disciple ham under lovprisninger af herren. Flavius, der var den ældste af brødrene, hensattes pludselig i from henrykkelse og improviserede en hymne:

– Velsignede dag! Vor fader er blevet givet os tilbage!
Han vender hjem til os rig på nye fortjenester, som vil blive
regnet os til gode!

Thi faderens dyder er børnenes rigdom, og abbedens
hellighed fylder alle celler med vellugt.

Paphnutius, vor fader, har skænket Jesus Kristus en ny
brud.

Han har ved sin vidunderlige visdom forvandlet et sort får
til et hvidt.

Og nu vender han tilbage til os rig på nye fortjenester.
Lig bien fra Arsinoe, som segner under blomsternes
nektar.

Lig Nubiens vædder, som næppe kan bære vægten af sin
rige uld.

Lad os højtideligholde denne dag ved at krydre vore
måltider med olie!

Da de nåede indgangen til abbedens celle, kastede de sig på
knæ og sagde:

– Velsign os, vor fader, og giv hver af os et mål olie til at fejre
din hjemkomst!

Kun Paul den Enfoldige blev stående og spurgte: "Hvem er
denne mand?" Han kendte ikke Paphnutius igen. Men der var
ingen, der brød sig om, hvad han sagde, fordi man vidste, at
han var blottet for intelligens, skønt han var fyldt af gudsfrygt.

Abbeden fra Antinoe havde lukket sig inde i sin celle og sad
og tænkte:

– Så er jeg da endelig nået tilbage igen til min hviles og min
lykkes asyl. Så er jeg atter trådt ind i min tilfredsheds bolig.
Hvorafter kommer det, at dette kære rørtag ikke modtager mig

som en ven, og at murene ikke siger: vær velkommen! Intet i denne dyrebare bolig har forandret sig siden min afrejse. Her er mit bord og min seng. Her er mumiehovedet, som så mange gange indgav mig velsignelsesrige tanker, og her er bogen, hvor jeg så ofte har søgt billeder af Gud. Og dog genfinder jeg intet af det, jeg havde efterladt. Tingene synes mig sørgeligt berøvet deres sædvanlige venlighed, og det forekommer mig, at jeg i dag ser dem for første gang. Når jeg betragter dette bord og dette leje, som jeg engang har formet med mine egne hænder, dette sorte, indtørrede hoved, disse papyrusruller, som indeholder Guds egne ord, så er det mig, som om jeg så en afdøds møbler og ting. Efter at have kendt dem så længe, kender jeg dem nu ikke igen. Ak, eftersom i virkeligheden intet har forandret sig omkring mig, må det jo være mig, der ikke mere er den samme, som jeg var. Jeg er en anden. Den døde, det var mig! Hvad er der blevet af ham, min Gud? Hvad har han taget med sig? Hvad har han ladet mig beholde? Og hvem er jeg?

Han blev især urolig over, at han ikke kunne lade være med at finde sin celle meget lille, mens man, om man betragtede den med troens øjne, nødvendigvis måtte finde den uhyre stor, eftersom Guds uendelighed tog sin begyndelse dér.

Han gav sig til at bede med panden mod jorden og genfandt lidt af sin glæde. Han havde knap nok bedt en time, da Thaïs' billede med ét stod for hans blik. Han takkede Gud for det:

– Jesus! Det er dig, som sender mig det. Jeg ser deri et vidnesbyrd om din guddommelige godhed! Du vil, at jeg skal glæde mig, berolige mig, blive lysere i sind ved synet af hende, jeg har skænket dig. Du lader mine øjne se hendes smil, der nu

er forsvarsløst, hendes ynde, der er blevet fuld af uskyld, hendes skønhed, hvis brod jeg har revet ud. For at glæde mig, min Gud, viser du mig hende sådan, som jeg har smykket og rensset hende til din ære, ligesom en ven smilende minder sin ven om den kære gave, han har modtaget af ham. Derfor ser jeg denne kvinde med glæde, sikker som jeg er på, at synet kommer fra dig; du glemmer jo ikke, vel, herre Jesus, at jeg har skænket dig hende? Behold hende, eftersom du finder behag i hende, og tål ikke, at hendes skønhed stråler for andre end for dig.

Hele natten kunne han ikke sove, og han så Thaïs tydeligere, end han havde set hende i nymfernes grotte. Han aflagde vidnesbyrd for sig selv og erklærede:

– Det jeg har gjort, har jeg gjort til Guds ære.

Men til sin store forbavselse, smagte han ikke hjertets gode fred. Han sukkede:

– Hvorfor er du bedrøvet, min sjæl, og hvorfor gør du mig så urolig?

Og hans sjæl var stadig forvirret. Han forblev tredive dage i denne tilstand af sørgmodighed, som for eremitten er et varsel om frygtelige prøvelser. Thaïs' billede forlod ham hverken nat eller dag. Han jog det ikke bort, fordi han stadig troede, det kom fra Gud og var billedet af en helgeninde. Men en morgen besøgte hun ham i drømme med håret kranset af violer og så farlig i sin sødme, at han skreg af skræk og vågnede dækket af en iskold sved. Han havde endnu ikke fået øjnene åbnet rigtigt, da han mærkede en fugtig og hed ånde mod sit ansigt; en lille sjakal stod med begge poterne på hovedgærdet og pustede ham sin stinkende ånde lige ind i ansigtet, mens den kluklo af latter fornøjelse.

Paphnutius følte en uhyre forbavselse, og det var ham, som om et tårn styrtede sammen under fødderne på ham. Og han faldt i virkeligheden også fra svimlende højder. Han var i nogen tid ude af stand til at tænke; og da han havde fattet sig, forøgede hans betragtninger blot hans uro.

– Ét af to, sagde han til sig selv, enten kommer dette syn ligesom de foregående fra Gud; det var godt, og det er min egen syndige natur, som har fordærvet det, ligesom vinen bliver sur i en uren kop. Jeg har ved min uværdighed forvandlet opbyggelsen til forargelse, og deraf har denne diabolske sjakal øjeblikkelig draget stor fordel. Eller også kommer dette syn ikke fra Gud, men tværtimod fra Djævelen, og da er det forgiftet. Og i så tilfælde tvivler jeg nu om, at de andre, som jeg hidtil troede, var af himmelsk oprindelse. Jeg mangler altså den evne til at skelne, som er nødvendig for asketen. I begge tilfælde viser Gud mig en ligegyldighed, hvis virkning jeg føler, uden at jeg er i stand til at forklare mig årsagen.

Sådan ræsonnerede han og spurgte ængsteligt:

– Retfærdige Gud, hvilke prøvelser forbeholder du mon dine tjenere, når det, at dine helgeninder åbenbarer sig, er en fare for dem? Vis mig ved et tydeligt tegn, hvad der stammer fra dig, og hvad der stammer fra den anden!

Og da Gud, hvis planer er uransagelige, ikke anså det for passende at oplyse sin tjener, besluttede Paphnutius, som stadig var nedsunket i tvivl, at han ikke mere ville tænke på Thaïs.

Men hans beslutning fik intet resultat. Den fraværende var hos ham. Hun så på ham, når han læste, når han var hensunket i betragtninger, når han bad, og når han grublede. Før hendes

uvirkelige tilsynekomst hørte han en lille raslende lyd som af en kvindes klædning, når hun bevæger sig, og disse syner besad en nøjagtighed, som virkeligheden ikke byder mage til; for virkeligheden er i flimrende og evig bevægelse, mens de åbenbaringer, der stammer fra ensomheden, er præget af dens egentlige karakter og ejer en magtfuld fasthed. Hun kom til ham i forskellige skikkelser; snart tankefuld, med panden kranset af sin sidste forgængelige blomsterkrans, klædt som ved gæstebuddet i Alexandria i en malvafarvet tunika oversået med blomster; snart vellystig i en sky af lette slør og endnu ombølget af de lune skygger i nymfernes grotte; snart klædt i sin bodsdragt, from og strålende af en himmelsk glæde; snart tragisk med øjnene vilde af dødsrædsel og visende sit nøgne bryst, hvor det skønne blod randt fra hendes gennemborede hjerte. Hvad der foruroligede ham mest ved disse syner var, at kransene, tunikaerne og slørene, som han havde brændt med sine egne hænder, på den måde kunne vende tilbage; det blev ham klart, at disse ting havde en uforgængelig sjæl, og han udbrød:

– Se, de talløse sjæle af Thaïs' synder kommer til mig!

Når han vendte hovedet bort, mærkede han Thaïs bag sig, og han blev blot endnu mere urolig. Hans elendighed var forfærdelig. Men da hans sjæl og krop forblev rene midt i fristelserne, håbede han på Gud og gjorde ham blide bebrejdelser.

– Min Gud, når jeg har vandret så langt for at opsøge hende mellem hedningerne, så var det for din skyld, ikke for min. Det ville ikke være retfærdigt, om jeg skulle lide for det, jeg har gjort i din interesse. Beskyt mig, milde Jesus! Min frelser, frels mig!

Tillad ikke at gøglebilledet fuldbyrder det, som legemet ikke formåede at fuldbyrde. Når jeg sejrer over kødet, tål så ikke, at skyggebilledet slår mig til jorden. Jeg erkender, at jeg nu er udsat for større farer, end jeg nogensinde før har været. Jeg føler, og jeg ved, at drømmen har mere magt end virkeligheden. Og hvordan skulle det kunne være anderledes, når den selv er en højere virkelighed? Den er tingenes sjæl. Selv Platon har, skønt han kun var en afgudsdyrker, erkendt idéernes virkelige eksistens. Ved hint dæmonernes gæstebud, hvor du ledsagede mig, herre, hørte jeg mænd, som visselig var besudlede af forbrydelser, men bestemt ikke blottede for intelligens, være enige om, at vi i ensomheden, betragtningen og ekstasen opfatter virkelige ting; og din hellige skrift, min Gud, bevidner mangan en gang drømmenes kraft og styrken i de syner, der skabes enten af dig selv, oh herlige Gud, eller af din modstander.

Et nyt menneske var opstået i ham, og nu diskuterede han med Gud, og Gud havde ingen hast med at oplyse ham. Hans nætter var kun en lang drøm, og hans dage adskilte sig ikke fra nætterne. En morgen vågnede han ved sin egen sukken, en sukken som den, der i måneskin udgår fra de grave, som rummer ofre for forbrydelser. Thaïs var kommet og havde vist ham sine blodige fødder, og mens han græd, havde hun smøget sig ned i hans seng. Nu var der ikke antydning af tvivl tilbage hos ham: Thaïs' billede var et urent billede.

Med hjertet opfyldt af væmmelse styrtede han op af sin tilsmudsede seng og gemte sit ansigt i sine hænder for ikke mere at skue dagens lys. Timerne randt uden at tage hans skam med sig. Alt var stille i hans celle. For første gang efter lange

tiders forløb var Paphnutius ene. Fantomet havde endelig forladt ham, og dets blotte fraværelse var forfærdelig. Nu var der intet, intet, der kunne udslette erindringen om drømmen. Han tænkte opfyldt af forfærdelse:

– Hvorfor stødte jeg hende ikke tilbage, hvorfor rev jeg mig ikke ud af hendes kolde arme og hendes brændende knæ?

Han vovede ikke mere at udtale Guds navn i nærheden af dette afskyelige leje, og nu, da hans celle var skændet, frygtede han for, at dæmonerne uhindret skulle trænge derind nårsomhelst. Hans frygt viste sig ikke ubegrundet. De syv små sjakaler, som hidtil havde holdt sig på tærsklen, luskede nu ind, den ene efter den anden, og gemte sig under sengen. Ved aftenstid kom der en ottende, der stank afskyeligt. Den følgende dag kom der en niende, og snart var der tredive, så tres, og så firs. De gjorde sig mindre, efterhånden som de blev talrigere, og da de ikke var større end rotter, dækkede de hele gulvet, sengen og skamlen. En af dem var sprunget op på den lille træhylde ved hovedgærdet og sad, med alle fire fødder samlede, på dødningshovedet og betragtede munken med glødende øjne. Og hver dag kom der nye sjakaler.

For at sone sin afskyelige drøm og undfly de urene tanker besluttede Paphnutius sig til at forlade sin celle, som nu var uren. Han ville vandre langt ind i ørkenen og hengive sig til uhørt strenge bodsøvelser, udføre mærkelige og hidtil uanede arbejder. Men før han fuldbyrdede sin plan, begav han sig hen til den gamle Palemon for at rådspørge ham.

Han fandt ham i hans have i færd med at vande sin salat. Det var henad solnedgang. Nilen var blå og randt for foden af de

violette høje. Den gamle bevægede sig forsigtigt for ikke at skræmme en due, der havde sat sig på hans skulder.

– Herren være med dig, broder Paphnutius! Hør, hvor stor hans godhed er! Han sender mig de dyr, han har skabt, for at jeg kan underholde mig med dem om hans værk, og for at jeg kan forherlige ham i himlens fugle. Se denne due, betragt det rige farvespil på dens hals og sig, om den ikke er et skønt Guds værk. Men du har måske en eller anden from sag, du vil tale med mig om, broder? Hvis så er, skal jeg sætte kanden fra mig og høre på dig.

Paphnutius fortalte den gamle om sin rejse, sin tilbagekomst, de syner, han havde haft om dagen, og de drømme, han havde haft om natten, uden at forbigå den forbryderiske drøm og de mange sjakaler.

– Tror du ikke, fader, tilføjede han, at jeg bør søge langt ind i ørkenen for dér at udføre overordentlige ting og forbløffe Djævelen med mine spægelser?

– Jeg er kun en stakkels synder, svarede Palemon, og jeg kender kun lidt til menneskene, da jeg har tilbragt hele mit liv i denne have med gazeller, små harer og duer. Men jeg tror, broder, at dit onde især stammer fra, at du uden overgang er gået fra verdens tummel til ensomhedens ro. Disse pludselige overgange kan kun skade sjælens sundhed. Det er med dig, broder, som med en mand, der næsten på samme tid udsætter sig for stærk varme og stærk kulde. Hosten ryster ham, og feberen plager ham. I dit sted, broder Paphnutius, ville jeg ikke straks trække mig tilbage til en eller anden forfærdelig ørken, men tværtimod søge den underholdning, der passer sig for en munk og en hellig abbed. Jeg ville besøge klostrene i omegnen.

Man påstår, der skal findes så mange herlige. Abbed Serapions indeholder, efter hvad man har fortalt mig, fire tusinde fem hundrede to og tredive celler, og munkene er inddelt i lige så mange legioner, som der findes bogstaver i det græske alfabet. Man påstår endog, at man sørger for at tilvejebringe en vis overensstemmelse mellem munkenes karakter og formen af de bogstaver, der betegner dem, sådan at f.eks. de, som hører ind under Z, har noget fordægtigt ved sig, mens de legionærer, der er anbragt under I, har en fuldkommen åben karakter. Hvis jeg var i dit sted, min broder, ville jeg gå derhen for at overtale mig om det med mine egne øjne, jeg ville ikke helme, før jeg havde set noget så vidunderligt. Jeg ville ikke forsømme at studere indretningen af de forskellige menigheder, som bor langs Nilens bredder, for at jeg kunne sammenligne dem med hinanden. Se, det er sysler, som passer sig for en munk som dig. Du ved naturligvis, at abbed Ephrem har forfattet klosterlige ordensregler af stor skønhed. Med hans tilladelse kunne du kopiere dem, du, som er så dygtig til at skrive. Jeg kan ikke; mine hænder, der er vant til at håndtere spaden, kan ikke, de har ikke den smidighed, der behøves til at føre skribentens tynde rør på papyrus. Men du, min broder, du forstår at forme bogstaverne, og det må vi takke Gud for, for man kan ikke noksom beundre en smuk skrift. At kunne skrive og læse er en stor hjælp mod onde tanker. Broder Paphnutius, hvorfor nedskriver du ikke vore fædre Paulus' og Antonius' lærdomme? Lidt efter lidt vil du i dette fromme arbejde genfinde sjælens og sansernes fred; ensomheden vil igen blive dit hjerte til behag, og snart vil du kunne genoptage de asketiske øvelser, du tidligere dyrkede, og som blev afbrudt ved din rejse. Men man

må ikke vente noget godt af overdrevne bodsøvelser. Da Antonius levede iblandt os, plejede han at sige: "Overdreven faste frembringer svaghed, og svaghed avler sløvhed. Der findes munke, som ødelægger deres legeme ved urimelig langvarig spægelse. Man kan sige om dem, at de støder dolken i deres eget bryst og giver sig livløse i Djævelens vold." Sådan talte den hellige Antonius; jeg er kun et uvidende menneske, men ved Guds hjælp har jeg bevaret erindringen om vor faders ord.

Paphnutius takkede Palemon og lovede at tænke over hans råd. Da han var kommet gennem rørhegnet om den lille have, vendte han sig om og så den gode gartner vande sin salat, mens duen, der sad på hans krogede ryg, fulgte hans bevægelser. Ved dette syn var han lige ved at græde.

Da han igen kom ind i sin celle, så han noget højst mærkværdigt. Det kunne ligne sandskorn, som en rasende orkan havde hvirvlet rundt, men han blev klar over, at det var myriader af små sjakaler. Om natten så han i drømme en høj stensøjle med et menneskeligt ansigt øverst oppe, og han hørte en røst, der sagde: "Stig op på denne søjle."

Da han vågnede, følte han sig overtydet om, at denne drøm var sendt ham fra himlen; han samlede derfor sine disciple og sagde til dem:

– Mine højtelskede sønner, jeg forlader jer for at gå derhen, hvor Gud sender mig. Lyd under mit fravær Flavius, som om det var mig selv, og tag vare på vor broder Paul. Vær velsignede. Farvel.

Mens han fjernede sig, blev de liggende med panden mod jorden, og da de atter løftede hovedet, så de hans store mørke

skikkelse helt ude i ørkenens horisont.

Han gik dag og nat, indtil han havde nået ruinerne af det tempel, afgudsdyrkerne havde bygget i gamle dage, og hvor han havde sovet mellem skorpioner og sirener under sin sidste vidunderlige rejse. Murene, som var dækket med magiske tegn, stod endnu. Tredive kæmpemæssige søjler, der endte i menneskehoveder eller blomster, bar endnu de uhyre stenbjælker. Kun i den yderste ende af templet havde en af disse søjler rystet sin ældgamle byrde af sig og hævede sig nu frit. Dens kapitæl var et kvindehoved med smalle øjne, runde kinder, smil om munden og kohorn i panden.

Da Paphnutius så den søjle, genkendte han den fra sin drøm; han anslog dens højde til to og tredive fod. Han begav sig derefter til den nærmeste landsby, lod lave en stige af denne højde, og da stigen var blevet stillet op mod søjlen, steg han op ad den, faldt på knæ på kapitælen og sagde til Herren:

– Dette, min Gud, er altså den bolig, du har valgt til mig. Kunne jeg blot blive her i din nåde lige til min dødsstund.

Han havde ikke taget levnedsmidler med sig, men satte sin lid til det guddommelige forsyn og håbede på, at barmhjertige bønder ville give ham, hvad han behøvede. Og den følgende formiddag ved den niende time kom der da virkelig også kvinder med deres børn, som havde brød, dadler og frisk vand med sig; unge mennesker bar det op til toppen af søjlen.

Kapitælen var ikke så bred, at munken kunne strække sig helt ud, så han blev nødsaget til at sove med korslagte ben og hovedet bøjet ned imod brystet; søvnen blev derved endnu mere pinefuld og udmattende end den vågne tilstand. Ved daggry

strøg spurvehøgene så lavt hen over ham, at de berørte ham med deres vinger, og han vågnede fuld af angst og forfærdelse.

Nu forholdt det sig således, at den tømrer, som havde lavet stigen, var en mand, der frygtede Gud. Han blev bevæget ved tanken om, at den hellige munk var udsat både for sol og regn, og da han var bange for, at han skulle falde ned under søvnen, anbragte han et tag og et rækværk på søjlen.

Imidlertid spredte rygtet om denne underfulde levevis sig fra landsby til landsby, og dalens arbejdere kom om søndagen med deres hustruer og børn for at betragte søjlehelgenen. Da Paphnutius' disciple med beundring havde hørt om hans ophøjede tilflugtssted, begav de sig afsted og fik tilladelse af ham til at bygge sig hytter ved foden af søjlen. Hver morgen kom de og stillede sig i kreds om mesteren, der talte opbyggelige ord til dem:

– Mine sønner, bliv ved med at ligne de små børn, Jesus elskede. Der er frelsen. Kødets synd er kilden og ophavet til alle synder, de avles af den som af en fader. Hovmod, gerrighed, dovenskab, vrede og misundelse er dens højtelskede afkom. Hør blot, hvad jeg oplevede i Alexandria jeg så de rige rives med af sanselighedens last, der som en mudret flod drog dem ned i det bitre dyb.

Abbederne Ephrem og Serapion, der havde hørt om dette underværk, ville se det med deres egne øjne. Da Paphnutius skimtede det trekantede sejl langt borte på floden, kunne han ikke lade være med at tænke, at Gud havde ophøjet ham til et eksempel for eremitterne. Ved synet af ham kunne de to hellige abbeder ikke skjule deres overraskelse; de forhandlede

indbyrdes, blev enige om at dadle en så usædvanlig bodshandling og opfordrede Paphnutius til at stige ned.

– Et sådant liv strider imod skik og brug, sagde de, det er kættersk og falder uden for alle ordensregler.

Men Paphnutius svarede:

– Hvad er munkelivet andet end et forunderligt liv, og bør munkens gerninger ikke være enestående, som han selv? Det er efter et tegn fra Gud, at jeg er steget her op, kun et tegn fra Gud får mig til at stige ned igen.

Hver dag kom der skarer af munke og forenede sig med Paphnutius' disciple; de byggede sig celler omkring den luftige eremithytte. Flere af dem hejsede sig op på tempelruinerne for at efterligne den hellige mand, men da deres brødre dadlede dem, og trætheden desuden overmandede dem, opgav de snart disse bodsøvelser.

Nu strømmede mængder af pilgrimme til. Nogle kom langt borte fra, og de var sultne og tørstige. En fattig enke fik den idé at sælge dem frisk vand og vandmeloner, hun stod med ryggen til søjlen bag sine røde lerkrukker, kopper og frugter under et blå- og hvidstribet sejl og råbte: "Hvem vil have noget at drikke?" Efter denne enkes eksempel bragte en bager mursten hid og opførte en ovn ved siden af, i håb om at kunne sælge brød og kager til de fremmede. Da de besøgendes mængde uophørlig voksede, og indbyggerne i de store ægyptiske byer også begyndte at komme, rejste en forretningsspekulant et herberge, hvor herrerne kunne indlogere sig med deres tjenere, kameler og mulæsler. Snart opstod der omkring søjlen et helt torv, hvortil fiskerne fra Nilen bragte deres fisk og gartnerne deres grøntsager. En barber, som ragede folk i fri luft, opmuntrede

mængden med sine lystige indfald. Det gamle tempel, der så længe havde ligget hyllet i tavshed og fred, fyldtes af livets uro og larm. Værtshusholderne havde forvandlet de underjordiske hvælvinger til kældre, og på de ældgamle søjler opslog de skilte med den hellige Paphnutius' billede og følgende inskription på græsk og ægyptisk: "Her sælges granatæblevin, figenvin og ægte øl fra Cilicien." På murene, der var smykket med slanke, rene profiler, hængte købmændene guirlander af løg og røgede fisk, døde harer og flåede får. Om aftenen flygtede ruinernes gamle gæster, rotterne, i lange rækker ned til floden, mens ibisfugle uroligt strakte hals og ængsteligt stod på ét ben på de høje gesimser, mod hvilke røgen fra køkkenerne, drikkebrødrenes råb og tjenestepigernes skrig steg op. Rundt omkring udstak landmålere gader, og murere byggede klostre, kapeller og kirker. Efter seks måneders forløb var der grundlagt en by med vagt, domstol, fængsel og en skole, der blev holdt af en gammel, blind skriver.

Pilgrimmenes antal var uoverskueligt. Biskopperne og diakonerne kom rejsende og blev opfyldt af beundring. Patriarken fra Antiochia, som dengang befandt sig i Ægypten, ankom med hele sit præsteskab. Han udtrykte højlydt sin anerkendelse af søjlehelgenens overordentlige bedrift, og de libyske kirkefyrster sluttede sig i Athanasius' fravær til patriarkens synspunkt. Da abbederne Ephrem og Serapion havde erfaret dette, kastede de sig for Paphnutius' fødder og bad om tilgivelse for deres tidligere mistillid. Paphnutius svarede dem:

– Vid, mine brødre, at den bod, jeg har pålagt mig her, knap nok kan måle sig med de fristelser, der bliver mig tilskikket, og

hvis antal og styrke forbløffer mig. Et menneske er udvendig set kun lille, og oppe fra denne søjle, hvor Gud har givet mig min plads, ser jeg menneskene vrimle som myrer. Men når man betragter mennesket indvendig fra, da er han uhyre, han er stor som verden, for han rummer den i sig. Alt det, der strækker sig foran mig, klostre, gæstgivergårde, både på floden, byer og alt, hvad jeg øjner langt borte af marker, kanaler, ørkener og bjerge, alt dette er intet i sammenligning med det, som bor inden i mig. Jeg bærer i mit hjerte talløse byer og grænseløse ørkener. Og det onde og døden, der har bredt sig over denne umådelighed, dækker den, ligesom natten dækker jorden. Jeg alene er en hel verden af onde tanker.

Han talte således, fordi attråen efter kvinden boede i ham.

Den syvende måned kom der fra Alexandria, Bubastes og Sais kvinder, der længe havde været golde og nu håbede at kunne få børn ved den hellige mands forbøn og søjlens guddommelige kraft. De gned deres ufrugtbare lænder mod stenen. Så langt øjet rakte, viste der sig vogne, bærestole, bårer, der standsede, trængtes mellem hinanden og arbejdede af al kraft, for at komme frem til den store Guds mand. Syge blev båret ud af vogne og bærestole, og de var frygtelige at skue. Mødre viste Paphnutius deres unge sønner med forvredne lemmer, vildtrullende øjne, frådende læber og hæse stemmer. Han lagde sine hænder på dem. Blinde nærmede sig med fægtende arme og løftede mod ham på må og få deres ansigter, der i stedet for øjne havde to blodige huller. Lamme viste ham deres lemmer, halte deres klumpfødder; kræftsyrge kvinder greb med begge hænder om deres bryst og blottede det for ham, for at han kunne se, hvor fortæret det var af den usynlige grib;

vattersottige kvinder lod sig sætte ned på jorden, og det så ud, som om man aflastede læderflasker. Han velsignede dem. Nubiære, der var angrebet af elefantsyge, gik imod ham med tunge skridt og betragtede ham med tårefyldte øjne i deres livløse ansigter. Han gjorde korsets tegn over dem. Man bar en ung pige fra Afroditopolis hen til ham på en bære, hun havde spyttet en mængde blod op og havde nu sovet i tre dage. Hun så ud som et voksbillede, og hendes forældre, der troede, at hun var død, havde lagt en palmegren på hendes bryst. Efter at Paphnutius havde bedt til Gud, løftede den unge pige hovedet og åbnede sine øjne.

Da folket over alt fortalte om de mirakler, den hellige mand gjorde, strømmede de ulykkelige, der led af den sygdom, som grækerne kalder den guddommelige syge, til fra alle dele af Ægypten i talløse skarer. Så snart de fik øje på søjlen, faldt de i krampe, væltede sig på jorden, vred sig voldsomt og rullede sig helt sammen om sig selv. Og hvad der var endnu mere utroligt, de tilstedeværende fik også heftige anfald, blev ganske ude af sig selv og efterlignede epileptikernes vridninger. Munke og pilgrimme, mænd og kvinder, væltede sig, sprællede mellem hinanden med forvredne lemmer og skummende læber, mens de nedsvælgede hele håndfulde jord og profeterede. Paphnutius, der så til oppe fra sin søjle, følte en gysen gå gennem hele sin krop og råbte mod Gud:

– Jeg er sydebukken, og jeg tager alt dette folks urenhed på mig; det er derfor, herre, at mit legeme er fyldt med onde ånder.

Hver gang en syg gik helbredet bort, hilste de tilstedeværende ham med glædesråb, bar ham i triumf og

gentog uophørligt:

– Vi har set en ny Siloes kilde.

Der hang allerede i hundredvis af krykker på den undergørende søjle; taknemmelige kvinder hængte kranse og votivbilleder på den. Grækere skrev sindrige distika på den, og eftersom hver eneste pilgrim indridsede sit navn på stenen, blev den snart dækket i mandshøjde med en uendelighed af latinske, græske, koptiske, puniske, hebraiske, syriske og magiske bogstaver.

Da påskefesten kom, var der en sådan tilstrømning af mennesker til mirakelstaden, at oldingene troede sig hensat til de ældgamle mysteriers tid. Man så her ægypternes brogede kjortel, arabernes burnus, nubiernes hvide skørt, grækernes korte kappe, romernes toga med de lange folder, barbarernes skarlagenrøde kitler og benklæder og kurtisanernes guldindvirkede tunikaer. Tilslørede kvinder red forbi på deres æsler, foran dem kom sorte eunukker, der banede sig vej med stokkeslag. Akrobater havde bredt et tæppe ud på jorden og fremviste dér deres legemers smidighed og elegante jonglørkunstner for en kreds af tyste tilskuere.

Slangebesværgere oprullede med udstrakte arme deres levende bælder. Hele denne menneskemasse lyste, glimtede, fik støvet til at rejse sig, klirrede, råbte, knurrede og larmede som et uvejr. Kameldrivers forbandelser, når de bankede deres dyr, købmændenes råb for at berømme deres amuletter imod spedalskhed og øjensygdomme, munkenes monotone messen, når de reciterede skriften, kvindernes katteagtige mjaven, når de fik et profetisk anfald, tiggernes piben, når de om og om igen sang gamle haremssange, fårenes brægen, æslernes

skryden, sømændenes råb til passagererne, der gav sig for god tid, alle disse lyde smeltede sammen og blev til én eneste bedøvende larm, hvorfra dog udskilte sig de små nøgne negerdrenge skingrende stemmer, når de fo'r ud og ind alle vegne og tilbød deres friske dadler.

Og alle disse forskellige væsner var ved at kvæles under en hvidglødende himmel i den tætte luft, som var mættet med kvindernes parfume, lugten af negre, osen af stegt fisk og røgen af gummi, som de troende købte af hyrderne for at brænde det foran den hellige mand.

Når mørket faldt på, tændtes der alle vegne fakler og lygter, og der sås nu kun røde skygger og sorte skikkelser. Midt i en kreds af tilhørere, som sad på hug, stod en gammel mand med ansigtet oplyst af en lille, osende lampe og berettede om, hvordan Bitiu i gamle dage fortryllede sit hjerte, rev det ud af brystet på sig, lagde det i en akacie og derefter forvandlede sig selv til et træ. Han fortalte med voldsomme gebærder, som hans skygge forvrængede på mange komiske måder, og de henførte tilhørere udstødte beundrende råb. I værtshusene kastede de tørstige sig på divaner og forlangte øl og vin. Danserinder, med malede øjne og nøgen mave, dansede religiøse og lystne scener for dem. På afsides liggende steder spillede unge mænd terning eller morra, og gamle mænd fulgte efter skøgerne på de mørke veje. Den uforanderlige søjle rejste sig ensom oven over hele dette brogede, bevægede liv; hovedet med kohornene stirrede ned i mørket, og deroppe vågede Paphnutius mellem himmel og jord.

Pludselig stiger månen op over Nilen lig en gudindes nøgne skulder. Højdedraget ligger badet i et azurblåt lys, og

Paphnutius tror at se Thaïs' legeme stråle i det blinkende vand mellem nattens safirer.

Dagene randt, og den hellige mand sad stadig oppe på sin søjle.

Da regntiden kom, oversvømmede himlens vand, der trængte ned gennem sprækkerne i taget, hans krop; hans lemmer blev så stive, at de ikke længere kunne røre sig. Hans hud, som var brændt af solen og farvet rød af duggen, blev sprukken; store sår åd hans arme og hans ben. Men begæret efter Thaïs fortærede hans indre, og han råbte:

– Det er ikke nok endnu, almægtige Gud! Endnu flere fristelser! Endnu flere urene tanker! Endnu mere frygteligt begær! Herre, lad al menneskenes utugtighed gå gennem mig, for at jeg kan sone det alt sammen! Hvis det er usandt, at hunden i Argos har taget verdens synder på sig, som en vis løgnesmed beretter det, så indeholder denne fabel alligevel en skjult mening, hvis rigtighed jeg nu erkender. For det er sandt, at folkets brøde siver ned i de helliges sjæle som i en brønd. Derfor er de retfærdige sjæle tilsølede af mere smuds, end der nogensinde rummes i en synders sjæl. Og derfor lover og priser jeg dig, min Gud, for, at du har gjort mig til afløb for alverdens skam.

Men da hændte det en dag, at der gik et rygte i den hellige by, og at det nåede helt op til asketens øren: en meget fornem herre, en af de berømteste mænd, præfekten for Alexandrias flåde, Lucius Aurelius Cotta, vil komme herhen ... han kommer, han nærmer sig allerede!

Det var rigtigt. Den gamle Cotta, der var rejst for at besigtige kanalerne og sejladsen på Nilen, havde gentagne gange udtalt

ønsket om at se søjlehelgenen og den nye by, som man havde givet navnet Stylopolis. En morgen så stylopoliterne floden helt dækket med sejl. Cotta selv kom til syne på en gylden galej med purpursejl i spidsen for hele flåden. Han steg i land og skred frem, ledsaget af sin sekretær, der bar hans skrivetavler, og sin læge, Aristeus, som han holdt meget af at samtale med.

Et talrigt følge fulgte efter, og bredden var oversået med togaer og uniformer.

Han standsede nogle skridt fra søjlen og betragtede nøje søjlehelgenen, mens han aftørrede panden med en flig af sin toga. Han var af naturen videbegærlig og havde set meget på sine lange rejser. Han holdt meget af at mindes, hvad han havde set, og tænkte på efter sit værk om den puniske historie at skrive en bog om alle de mærkværdige ting, han havde set.

Han så ud til at interessere sig meget for det skuespil, han havde for øje.

– Det var dog mærkværdigt! sagde han svedende og helt forpustet. Og hvad der vel er værd at gøre opmærksom på: denne mand har været min gæst. Jo, denne munk spiste til aften hos mig sidste år, og morgenen efter bortførte han en skuespillerinde.

Og han vendte sig om til sin sekretær

– Skriv det op på tavlen, min ven, notér også søjlens mål, og glem ikke kapitælsens form.

Så tørrede han igen sin pande.

– Folk, på hvem man kan lide, har forsikret mig, at vor munk ikke har forladt denne søjle blot ét eneste øjeblik siden den dag, han steg op på den. Og det er nu et år siden. Aristeus, er dette virkelig muligt?

– Det er muligt for en galning og en syg, svarede Aristeus, men det ville være umuligt for en mand, der var sund på legeme og sjæl. Ved du ikke, Lucius, at sjælens og legemets sygdomme undertiden forlener den, der er angrebet af dem, med kræfter, som sunde mennesker ikke besidder Og sandt at sige, eksisterer der i virkeligheden hverken sundhed eller sygdom. Der er blot forskellige tilstande i organerne. Ved at studere det, man kalder sygdomme, er jeg nået til at betragte dem som nødvendige former for livet. Jeg finder mere glæde i at studere dem end i at bekæmpe dem. Der findes nogle, som man ikke kan iagttage uden at føle beundring, og som bag en tilsyneladende uorden dølger dybe harmonier, og en fjerdedagsfeber er visselig en smuk ting! Undertiden forårsager visse legemlige tilstande en pludselig overspænding af åndens egenskaber. Du kender jo Kreon. Som barn stammede han og var dum. Men efter at han var faldet ned ad en trappe og havde slået hul i hovedskallen, blev han den dygtige advokat, du ved, han er. Denne munk må være angrebet i et eller andet skjult organ. For øvrigt er hans tilværelse ikke så enestående, som du tror, Lucius. Tænk på de indiske filosoffer, som kan forholde sig fuldkommen ubevægelige ikke blot ét år, men tyve, tredive, fyrretyve år.

– Ved Jupiter! udbrød Cotta, dette er en stor vildfarelse! For mennesket er født til at handle, og uvirksomhed er en utilgivelig forbrydelse, fordi den begås til skade for staten. Jeg er ikke rigtig klar over, til hvilken troslære man skal henhøre en så skadelig fremgangsmåde. Det er sandsynligt, at den skriver sig fra visse asiatiske trosformer. På den tid, jeg var guvernør i Syrien, så jeg fallos'er opstillet på propylæerne i byen Hera. En

mand stiger derop to gange om året og bliver der i syv dage. Folket er overtydet om, at denne mand taler med guderne, og at Forsynet giver ham løfter med hensyn til Syriens velfærd. Denne skik forekom mig ganske blottet for fornuft; alligevel gjorde jeg intet for at udrydde den. For det er min mening, at en embedsmand så langt fra bør afskaffe folkets sæder og skikke, men tværtimod skal sørge for at sikre, at de bliver overholdt. Det tilkommer ikke regeringen at påtvinge et folk en bestemt tro: dens pligt er at sørge for at opretholde den bestående, som, hvad enten den er dårlig eller god, er bestemt af tid, sted og race. Hvis regeringen giver sig til at bekæmpe den, viser den sig revolutionær af væsen, tyrannisk i sine handlinger, og det er da med rette, den bliver genstand for afsky. Hvordan skulle man for øvrigt kunne hæve sig over hobens overtro uden ved at forstå den og tolerere den? Aristeus, jeg mener, at man bør lade eremitten i fred i de luftige regioner, hvor han kun er udsat for fuglenes fornærmelser. Det er ikke ved at bruge tvang, jeg vil blive ham overlegen, men derimod ved at gøre mig bekendt med hans tanker og tro.

Han pustede og hostede og lagde hånden på sin sekretærs skulder:

– Min ven, skriv, at i visse kristne sekter anses det for prisværdigt at bortføre kurtisaner og leve på toppen af søjler. Og du kan tilføje, at disse sæder forudsætter en kultus af avlingens guddomme. Men med hensyn til dette må vi hellere udspørge ham selv.

Så løftede han hovedet, skyggede med hånden for øjnene for ikke at blive blændet af solen, og spurgte med hævet stemme:

– Hallo, Paphnutius. Hvis du kommer i hu, at du har været min gæst, så svar mig. Hvad bestiller du deroppe? Hvorfor er du steget derop, og hvorfor bliver du der? Har denne søjle for dig fallisk betydning?

Paphnutius værdigede ikke Cotta noget svar, fordi han vidste, at han var afgudsdyrker. Men hans discipel Flavius nærmede sig og sagde:

– Berømmelige herre, denne hellige mand tager verdens synder på sig og helbreder sygdomme.

– Ved Jupiter! Hører du, Aristeus, udbrød Cotta. Eremitten dyrker lægekunsten, ligesom du! Hvad siger du til så ophøjet en kollega?

Aristeus rystede på hovedet.

– Det er muligt, at han bedre end jeg helbreder visse sygdomme, som f.eks. epilepsi, der populært kaldes den guddommelige syge, til trods for, at alle sygdomme er lige guddommelige, eftersom de alle kommer fra guderne. Men årsagen til denne sygdom ligger for en del i fantasien, og du kan forstå, Lucius, at denne munk, der har sat sig så højt til vejrs på et gudindehoved, gør et langt stærkere indtryk på de syges fantasi, end jeg ville formå, når jeg står bøjet over mine mortere og kolber i mit laboratorium. Der findes magter, Lucius, der er uendelig meget stærkere end fornuft og videnskab.

– Hvad er det for nogle? spurgte Cotta.

– Uvidenhed og dårskab, svarede Aristeus.

– Jeg har sjældent set noget besynderligere end dette, erklærede Cotta, og jeg ville ønske, at en begavet skribent engang ville berette om Stylopolis' grundlæggelse. Men selv de

sjældneste skuespil bør ikke lægge beslag på en alvorlig og arbejdsom mand længere, end det anstår sig. Lad os derfor nu gå ned og se på kanalerne. Farvel, gode Paphnutius! Eller rettere: på gensyn! Hvis du nogensinde stiger ned på jorden igen og vender tilbage til Alexandria, så må du ikke undlade at komme og spise til aften hos mig.

Disse ord hørtes af de tilstedeværende, de gik fra mund til mund, de troende lod dem stadig gå videre, og de kastede en uforlignelig glans over Paphnutius' berømmelse. De frommes fantasi udsmykkede dem og forvandlede dem, og man berettede, at den hellige mand oppe fra toppen af sin søjle havde omvendt flådepræfekten til apostlenes og de nikæanske fædres lære. De troende gav Aurelius Cottas ord en figurlig betydning: i deres mund blev det måltid, hvortil han havde indbudt asketen, en herlig sammenkomst, et åndeligt kærlighedsmåltid, et guddommeligt gæstebud. Man udsmykkede beretningen om deres møde med vidunderlige enkeltheder, som de, der opfandt dem, var de første til at tro på. Man fortalte, at i samme øjeblik Cotta, efter en lang disput, havde bekendt sandheden, var en engel steget ned fra himlen og havde tørret sveden af hans pande. Man tilføjede, at præfektens læge og sekretær ligeledes havde omvendt sig. Og da miraklet var notorisk, nedskrev diakonerne for de vigtigste libyske kirker omhyggeligt alt, hvad der var foregået.

Man kan uden overdrivelse sige, at fra da af blev hele verden grebet af ønsket om at se Paphnutius, og såvel i vest som i øst vendte alle kristne deres blændede blikke imod ham.

De berømteste italienske byer sendte gesandter til ham, og den romerske kejser, den guddommelige Konstantin, der

støttede den ortodokse kristne lære, skrev et brev til ham, som legater overrakte ham under store ceremonier.

Men da skete det, at han en nat, mens byen, der var dukket op for hans fødder, slumrede i det dugvåde mørke, hørte en røst sige:

– Paphnutius, du er berømt ved dine gerninger og mægtig gennem dit ord. Gud har vakt dig for sin hæders skyld. Han har valgt dig til at udføre mirakler, helbrede syge, omvende hedninger, oplyse syndere, tilintetgøre arianere og genoprette kirkens fred.

Paphnutius svarede:

– Guds vilje ske!

Men røsten fortsatte:

– Stå op, Paphnutius, og gå til den ugudelige Konstans' palads, han, som så langt fra at efterfølge sin broder Konstantin i visdom, begunstiger Arius' og Markus' vildfarelser. Gå! Bronzeportene skal åbne sig for dig, og dine sandaler skal give genlyd på basilikaernes gyldne fliser foran cæsarernes trone, og din frygtelige stemme skal forvandle Konstantins søns hjerte. Du skal regere over den mægtige og atter forenede kirke. Og på samme måde som sjælen leder kroppen, skal kirken regere over kejserdømmet. Du skal komme til at stå over fyrsterne og patricierne. Du skal få folkets hunger og barbarernes frækhed til at vige. Den gamle Cotta, som ved, at du er den øverste i regeringen, skal anmode om den ære at få lov til at tvætte dine fødder. Ved din død skal man bære din bodsskjorte til patriarken i Alexandria, og den store Athanasius, som er blevet sølvhvid i al sin herlighed, skal kysse den som en helgens relikvie. Gå!

Paphnutius svarede:

– Guds vilje ske!

Han anstrengte sig for at rejse sig og stige ned. Men stemmen, der gættede hans hensigt, sagde til ham:

– Du må endelig ikke gå ned ad denne stige. Det ville være at handle som et almindeligt menneske og miskende de evner, der bor i dig. Gør dig klart, hvor stor din magt er, himmelske Paphnutius. En helgen som du må kunne flyve i luften. Spring! Englene vil støtte dig. Spring så!

Paphnutius svarede:

– Ske Guds vilje, som i himlen så og på jorden!

Han bredte sine lange arme ud, som var den en stor, syg fugls pjaltede vinger, og skulle lige til at styrte sig ud i luften, da han pludselig hørte en hæsleg hånlatte. Forfærdet spurgte han:

– Hvem er dog det, der ler sådan?

– Åh, åh! bjæffede røsten, vi er endnu kun i begyndelsen af vort venskab; du skal engang komme til at gøre nærmere bekendtskab med mig. Kære ven, det er mig, der har fået dig til at stige op her, og jeg må bevidne dig min tilfredshed over den villighed, hvormed du har opfyldt mine ønsker. Paphnutius, jeg er fornøjet med dig!

Paphnutius mumlede med en stemme, der var halvkvalt af rædsel:

– Tilbage, tilbage! Jeg kender dig igen: du er ham, der førte Jesus op på templets tinde og viste ham denne verdens herlighed.

Og han faldt forfærdet tilbage på stenen.

– Hvoraf kommer det dog, at jeg ikke har genkendt ham før nu? tænkte han. Jeg er ynkeligere end disse blinde, døve og

lamme, som håber på mig, jeg har mistet sansen for det overnaturlige, jeg er mere fordærvet end de besatte, der æder jord og ligner lig. Jeg kan ikke længere skelne Helvedes råb fra Himlens stemme. Jeg har ikke engang så megen dømmekraft som den nyfødte, der græder, når man tager ham fra hans moders bryst, som hunden, der vejrer sin herres spor, som planten, der vender sig mod solen. Jeg er Djævelens kastebold. Det er altså Satan, der har ført mig herop. Da han drev mig op på denne søjle, steg sanseligheden og hovmodet herop sammen med mig. Det er ikke storheden i min fristelse, som imponerer mig. Antonius udstod lige så store på sit bjerg. Og det er mit ønske, at deres sværd skal gennembore mit kød for englenes blik. Jeg er kommet så langt, at jeg endog kæler for mine lidelser. Men Gud tier, og hans tavshed forbavser mig. Han forlader mig, mig, der kun havde ham. Han lader mig ene i forfærdelsen over hans fravær. Han flyr mig. Jeg vil springe efter ham. Denne sten brænder mine fødder. Skynd dig, skynd dig af sted og indhent Gud!

Han greb øjeblikkelig stigen, som stod støttet til søjlen, satte fødderne på den, og da han var kommet et trin ned, befandt han sig ansigt til ansigt med dyret: det smilede besynderligt. Da blev det ham klart, at det, han havde antaget for sin hviles og sin herligheds sæde, ikke var andet end hans forvirrings og hans fordømmelses djævelske værktøj.

Han steg hastigt ned ad alle trinnene, til han nåede jorden. Hans fødder havde glemt, hvordan det var at gå, de vaklede, men han følte skyggen af den fordømte søjle over sig, og derfor tvang han dem til at løbe.

Alting sov. Han gik, uden at blive set, over torvet med dets værtshuse, herberger og gæstgivergårde, og ilede gennem en lille gade, der førte op til de libyske højdedrag. En hund forfulgte ham gøende og standsede først der, hvor ørkenen begyndte. Og Paphnutius vandrede videre i disse egne, hvor der ikke var anden vej end rovdyrenes fodspor. Han lod bag sig falskmøntnernes forladte hytter, og fortsatte hele natten og hele dagen sin fortvivlede flugt.

Endelig, da han var ved at dø af sult, tørst og træthed og endnu ikke vidste, om Gud var langt borte, opdagede han en stum stad, der strakte sig til højre og venstre og tabte sig i horisontens purpur. Boligerne, der lå langt fra hinanden og alle sammen var ens, lignede pyramider, der var hugget over i deres halve højde. Det var grave. Dørene var slået ind, og man så øjne lyse inde i salenes mørke: det var hyæner og ulve, der gav deres små die; men de døde lå slængt på tærsklen, plyndret af røvere og halvt fortæret af rovdyrene.

Da Paphnutius var vandret igennem denne gravstad, faldt han udmattet om foran en grav, der lå afsides ved en kilde omgivet af palmetræer. Denne grav var rigt udsmykket, og da den ikke længere havde nogen dør, kunne man udefra se et med vægmalerier smykket rum, hvor slanger havde bygget rede.

– Der har jeg altså, sukkede han, den bolig, som tilkommer mig, tabernaklet for min anger og min bod.

Han slæbte sig derind, sparkede slangerne bort og blev liggende med panden mod stenfliserne atten timer igennem, hvorefter han gik hen til kilden for at drikke af sin hule hånd. Han plukkede dadler og lotusstængler, hvis frø han spiste. Han mente, at dette liv ville passe ham godt, og indrettede sig i

overensstemmelse hermed. Fra morgen til aften løftede han ikke sin pande fra stenene.

En dag, da han lå sådan, hørte han en røst sige:

– Betragt disse billeder, de vil kunne fortælle dig noget.

Han løftede hovedet og så på væggen malerier, der forestillede muntre scener af hverdagslivet. De var meget gamle og vidunderligt virkelighedstro. Man så kokke, der pustede til ilden, deres kinder var helt opblæste, andre plukkede gæs eller kogte fårekød i gryder. Længere henne kom en jæger hjem med en gazelle, gennemboret af pile, slængt over skuldrene. Her var bønder i færd med at så, høste og sanke i lade. Længere henne dansede kvinder til tonerne af violaer, fløjter og harper. En ung pige spillede theorb. Lotusblomster strålede i hendes sorte hår, der lå i fine fletninger. Hendes gennemsigtige klædning åbenbarede hendes legemes rene former. Hendes bryst og hendes læber svulmede. Hendes skønne øjne var vendt imod tilskueren. Det var et henrivende ansigt. Paphnutius betragtede det længe, sænkede så sit blik og svarede røsten:

– Hvorfor befaler du mig at betragte disse billeder? De fremstiller uden tvivl den afgudsdyrkers jordiske liv, hvis legeme hviler her under mine fødder på bunden af en brønd i en kiste af sort basalt. De fremmaner en død mands liv og er, til trods for deres livagtige farver, skyggerne af en skygge. En død mands liv! Oh, forfængelighed!

– Han er død, men han har levet, erklærede røsten, og du, du skal dø, og du har aldrig levet.

Fra denne dag havde Paphnutius ikke mere et øjeblik hvile. Røsten talte uophørligt til ham. Theorbspillersken med de tunge øjenlåg betragtede ham stift. Også hun talte til ham:

– Se! jeg er hemmelighedsfuld og skøn. Elsk mig! Stil i min favn den elskov, der piner dig. Hvad hjælper det dig, at du frygter mig? Du kan ikke undfly mig: jeg er kvindens skønhed. Hvorhen tror du, du kan flygte for mig, du afsindige? Du skal genfinde mit billede i blomsternes pragt og i palmetræernes ynde, i duernes flugt, i gazellernes spring, i bækkens rislende vande, i månens blege lys, og hvis du lukker dine øjne, skal du genfinde det i dig selv. Det er tusinde år siden, at den mand, der sover her svøbt i smalle lister i en sort stenseng, har trykket mig til sit hjerte. Det er tusinde år siden, at han har modtaget det sidste kys af min mund. Og dog er hans søvn endnu fyldt af vellugt. Du kender mig godt, Paphnutius, hvoraf kommer det da, at du ikke har genkendt mig? Jeg er én af Thaïs' talløse inkarnationer. Du er en oplyst mand og har meget kendskab til tingene. Du har rejst, og det er på rejser, man lærer mest. Ofte bringer en dag, man tilbringer ude, flere nye indtryk end ti år hjemme hos en selv. Du har jo ikke kunnet undgå at høre, at Thaïs i fordums tid levede i Argos under navn af Helene. Hun fik i Theben Hekatompyle en ny tilværelse. Og Thaïs fra Theben det var mig. Har du virkelig ikke gættet det? Jeg tog i min levetid en meget stor del af verdens synder på mig, og nu i min skyggetilværelse er jeg stadig i stand til at tage dine synder på mig, højtelskede munk. Hvorfor er du så forbavset? Det var dog uundgåeligt, at du, hvorhen du end gik, skulle genfinde Thaïs.

Han slog panden imod fliserne og skreg af forfærdelse, og hver nat steg theorbspillersken ned fra muren, nærmede sig ham og talte med klar stemme; hendes åndedrag ejede en forbavsende friskhed. Og da den hellige mand modstod hendes fristelser, sagde hun til ham:

– Elsk mig. Giv efter, min ven. Så længe du gør modstand, må jeg plage dig. Du ved ikke, hvad en afdøds tålmodighed vil sige. Om det bliver nødvendigt, skal jeg vente, til du er død. Da jeg er troldkvinde, skal jeg sende en ny ånd ind i dit livløse legeme, og den skal besjæle det på ny, og ikke nægte mig det, jeg forgæves har bedt dig om. Og tænk, Paphnutius, på din ejendommelige situation, når din salige sjæl oppe i himlen skal se sin egen krop hernede give sig synden i vold. Gud, som har lovet at gengive dig dette legeme efter den yderste dag, vil selv komme i stor forlegenhed! Hvordan skal han bære sig ad med at anbringe en menneskeskikkelse, der bebos af en djævel og vogtes af en troldkvinde, i den himmelske herlighed? Du har ikke tænkt på denne vanskelighed. Gud måske ikke heller. Sagt mellem os, er han ikke videre snedig. Den enfoldige troldkvinde har let ved at narre ham, og hvis han ikke havde sin torden og sine himmelske sluser, ville landsbyens rollinger trække ham i skægget. Han er ganske sikkert ikke nær så kløgtig som den gamle slange, hans modstander. *Han* er nemlig en vidunderlig kunstner. Når jeg er så skøn, da er det kun, fordi han har arbejdet på at udsmykke mig. Det er ham, der har lært mig at flette mit hår og male mine fingre rosenrøde og polere mine negle, så de stråler som agat. Du har miskendt ham alt for meget. Da du bosatte dig i denne grav, sparkede du til slangerne, som boede der, uden at bekymre sig om, at de muligvis var i familie med ham, og du trådte deres æg under fode. Jeg frygter, min stakkels ven, at du har skaffet dig en slem historie på halsen. Du vidste dog, at han var musiker og elsker. Hvad har du dog gjort? Nu er du raget uklar både med videnskaben og skønheden. Du befinder dig i den yderste

elendighed, og Javeh kommer dig ikke til hjælp. Det er ikke sandsynligt, at han kommer. Da han er lige så stor som altet, kan han ikke røre sig af mangel på plads, og hvis det virkelig, hvad der ville være utroligt, skulle lykkes ham at foretage sig blot den ringeste bevægelse, så måtte han vende op og ned på hele skabelsen. Giv mig et kys, min smukke eremit!

Paphnutius var ikke ukyndig om de underværker, den magiske kunst kunne frembringe. Han tænkte, opfyldt som han var af angst og uro:

– Måske kender den døde, der ligger begravet her under mine fødder, de ord, som står skrevet i den hemmelighedsfulde bog, der ligger gemt ikke langt herfra på bunden af en kongegrav. Ved dens kraft får de døde den skikkelse igen, de havde her på jorden, de ser atter solens lys og kvindernes smil.

Hans stadige frygt var, at theorbspillersken og den døde skulle favne hinanden, ligesom de havde gjort i levende live, og at han skulle få det at se. Stundom troede han at høre den sagte lyd af kys.

Alt indgød ham uro, og under denne Guds fraværelse var han lige så bange for at tænke som for at føle. En aften, hvor han, som han plejede, lå næsegrus på jorden, sagde en ukendt stemme til ham:

– Paphnutius, der findes på jorden flere folkeslag, end du tror, og hvis jeg viste dig, hvad jeg har set, ville du dø af forfærdelse. Der findes mennesker, som midt i panden har et eneste øje. Der findes mennesker, som kun har ét ben og derfor hopper i stedet for at gå. Der findes mænd, som forandrer køn, og kvinder, som bliver mænd. Der findes træmennesker, der skyder rødder i jorden. Og der findes mennesker uden hoved

med to øjne, en næse og en mund på brystet. Tror du virkelig, at Jesus er død for at frelse disse mennesker?

En anden gang havde han et syn. Han så en bred allé, bække og haver, stærkt oplyste. Gennem alléen red Aristobulus og Chereas i galop på deres syriske heste, og det muntre, voldsomme ridt fik de to unge mænds kinder til at gløde. Under en søjleportal stod Kallikrates og deklamerede vers. Hovmodets tilfredshed bævede i hans stemme og strålede i hans øjne. I haven gik Zenothemis og plukkede guldæbler, mens han klappede en slange med azurblå vinger. Klædt i hvidt og med en skinnende bispehue på hovedet sad Hermodorus og grundede under et helligt laurbærtræ, som i stedet for blomster bar små hoveder med fine profiler, der, ligesom ægypternes gudinder, var smykket med gribbe, spurvehøge eller månens strålende skive; og ved en kilde sad Nikias for sig selv og studerede på en himmelglobus stjernernes harmoniske bevægelser.

Så nærmede en tilsløret kvinde sig munken, hun holdt en myrtegren i hånden og sagde til ham:

– Se, nogle søger den evige skønhed og fylder deres flygtige liv med uendelighed. Andre lever, uden at tænke stort, men simpelthen, fordi de giver sig den skønne natur i vold, er de lykkelige og skønne, og blot ved at leve hædrer de den mægtige kunstner, der har skabt alle ting; for mennesket er en skøn gudshymne. De mener alle, at lykken er uskyldig, og at glæden er tilladt. Paphnutius, hvis de nu havde ret, hvilken dåre ville du da ikke være!

Og synet forsvandt.

Således fristedes Paphnutius uden ophør i sit legeme og i sin ånd, Satan levnede ham ikke et øjeblik hvile. Ensomheden i

denne grav var mere befolket end et krydsningssted for de store færdselsårer i en by, dæmonerne udstødte høje latterbrøl, og millioner af fantomer, gengangere og spøgelser udførte alle tilværelsens arbejder i et skinliv. Når han om aftenen gik hen til kilden, dansede satyrer og unge kvindelige fauner omkring ham og drog ham med ind i deres vellystige danse. Dæmonerne frygtede ham ikke længere. De overdængede ham med spot, obstkøne hånsord og slag. En dag stjal en djævel, der ikke var større end en arm, det reb fra ham, som han bar omkring livet. Han grublede:

– Tanke, hvor har du ført mig hen.

Og han besluttede at arbejde med sine hænder, for at hans ånd kunne finde den hvile, som den trængte til. Ved kilden voksede der banantræer med store blade i palmernes skygge. Han skar grene af og bar dem hen til graven. Dér knuste han dem med en sten og udvirkede fine tråde af dem, sådan som han havde set rebslagerne gøre. For han havde sat sig for at lave sig et reb i stedet for det, Djævelen havde stjålet fra ham. Dette kom dæmonerne noget på tværs, de støjede ikke mere op, og selv theorbspillersken opgav sine trolddomskunster og forblev roligt på den malede mur. Ved at knuse banantræets grene styrkede Paphnutius sit mod og sin tro.

– Med Guds hjælp, sagde han til sig selv, skal jeg sejre over kødet. Hvad sjælen angår, har den håbet i behold. Det er ingen nytte til, at djævlene og denne fordømte kvinde vil indgive mig tvivl om Guds natur, jeg skal svare dem gennem apostlen Johannes' mund: "I begyndelsen var ordet, og ordet var Gud." Det tror jeg fuldt og fast på, og hvis det, jeg tror på, er absurd, så tror jeg blot endnu fastere på det. Eller rettere sagt: det må

være absurd. Ellers ville jeg ikke tro det, så ville jeg vide det. Men det, man ved, skænker os ikke livet. Kun troen frelser.

Han udsatte de løsnede fibre for sol og dug, og hver morgen sørgede han for at vende dem, så de ikke rådne; og han glædede sig ved at føle barndommens uskyld vågne i sig på ny. Da han havde flettet sit reb, plukkede han rør for at lave måtter og kurve af dem. Gravkammeret lignede en kurvemagers værksted, og Paphnutius havde let ved at dele sig mellem arbejde og bøn. Men Gud var ham alligevel ikke længere bevågen, for en nat blev han vækket af en stemme, der gjorde ham iskold af rædsel. Han anede, at det var dødens.

Stemmen hviskede hastigt og sagte:

– Helene! Helene! Kom og bad sammen med mig! Skynd dig!

En kvinde, hvis mund strejfede munkens øre, svarede:

– Min ven, jeg kan ikke rejse mig; der er en mand, som trykker mig i sin favn.

Pludselig opdagede Paphnutius, at hans kind hvilede mod en kvindes bryst, han genkendte theorbspillersken, som havde gjort sig halvt fri og nu åndede med hurtigt bølgende barm. Da trykkede han fortvivlet denne varme, duftende blomst af kød og blod til sig, og fortæret af længsel efter fortabelsen skreg han:

– Bliv, bliv, min himmel!

Men hun havde allerede rejst sig og stod på tærsklen. Hun lo, og månens stråler forsølvede hendes smil.

– Hvorfor skulle jeg blive? sagde hun. Skyggen af en skygge er tilstrækkelig for en elsker, der er begavet med så heftig en fantasi. For øvrigt *har* du jo syndet. Hvad forlanger du mere?

Paphnutius græd hele natten, og da daggryet kom, fremstødte han en bøn, der var blidere end en klage:

– Jesus, min Jesus, hvorfor forlader du mig? Du ser den fare, hvori jeg svæver. Kom mig til hjælp, min søde Frelser. Eftersom din fader ikke længere elsker mig, eftersom han ikke længere hører på mig, så har jeg jo kun dig, betänk dog det. Mellem ham og mig er ingen forbindelse mulig mere, jeg kan ikke forstå ham, og han kan ikke beklage mig. Men du, du er født af en kvinde, og derfor håber jeg på dig. Kom dog i hu, at du har været menneske. Jeg bønfaller dig, ikke fordi du er Gud af Gud, lys af lys, en sand Gud af den sande Gud, men fordi du levede fattig og svag på denne samme jord, hvor jeg lider, fordi Satan ville friste dit kød, fordi dødskampens sved isnede din pande. Det er din menneskelighed, jeg bønfaller, min Jesus, min broder Jesus!

Efter at han have bedt således, mens han vred sine hænder, fik et frygteligt latteranfald gravens mure til at ryste, og den samme stemme, der havde lydt på toppen af søjlen, sagde hånende:

– Det var en bøn, der var kætteren Markus' messebog værdig. Paphnutius er arianer.

Som ramt af lynet styrtede munken livløs til jorden.

Da han atter åbnede øjnene, så han omkring sig munke i sorte kutter, som badede hans tindinger og læste besværgelsesformularer over ham. Der stod endnu flere udenfor med palmer i hænderne.

– Da vi gik gennem ørkenen, sagde en af dem, hørte vi et skrig her fra graven, så gik vi ind og fandt dig liggende livløs på gulvet. Uden tvivl har dæmonerne slået dig til jorden og er flygtet, da vi nærmede os.

Paphnutius hævede hovedet og spurgte med svag stemme:

– Mine brødre, hvem er I? Og hvorfor bærer I palmer i hænderne Er de ikke til min grav?

Han fik til svar:

– Broder, ved du ikke, at vor fader Antonius nu, i en alder af hundrede og fem år, har fået at vide, at hans endeligt er nær, at han er steget ned fra Colzinbjerget, hvor han havde trukket sig tilbage fra verden, og nu kommer for at velsigne sin sjæls talløse børn? Vi er med vore palmer på vej til vor åndelige fader. Men du, broder, hvordan kan du dog have undgået at høre om så stor en begivenhed? Er det muligt, at der ikke er kommet en engel her til graven og har fortalt dig det?

– Ak, svarede Paphnutius, jeg fortjener ikke en sådan nåde, og de eneste gæster i denne bolig er dæmoner og vampyrer. Bed for mig! Jeg er Paphnutius, abbeden fra Antinoe, den elendigste af alle Guds tjenere.

Ved navnet Paphnutius løftede alle deres palmer og fremmumlede lovprisninger. Han, der allerede én gang havde taget ordet, udbrød fyldt af beundring:

– Er du virkelig den hellige Paphnutius, der er berømt for så underfulde gerninger, at man mener, han måske en dag bliver selve den store Antonius' ligemand? Højærværdige fader, det er dig, som har omvendt kurtisanen Thaïs til Gud, og som er blevet bortført af seraferne fra søjlen, hvor du levede. De, der om natten vågede ved foden af den, så din lyksalige himmelfærd. Englenes vinger indhyllede dig som i en hvid sky, og din højre udstrakte arm velsignede menneskenes boliger. Den følgende dag, da folket ikke mere så dig, steg der en dyb sukken op mod søjlen, som havde mistet sin krone. Men din

discipel Flavius bekendtgjorde underværket og overtog i dit sted ledelsen af munkene. Kun en enfoldig mand ved navn Paul var af en anden mening end alle de andre. Han påstod, at han i drømme havde set dig blive bortført af Djævelen; mængden ville stene ham, og det er et sandt under, at han undslap døden. Jeg er Zozimus, abbed for disse munke, som du ser ligge her for dine fødder. Ligesom de knæler jeg for dig, så du kan velsigne faderen sammen med børnene. Og fortæl os så om de underværker, som Gud har ønsket at fuldbyrde gennem dig.

– Tværtimod at begunstige mig, som du tror, svarede Paphnutius, har Herren prøvet mig med forfærdelige fristelser. Jeg er ikke blevet bortført af engle. Men en skyggemur har løftet sig foran mig og har vandret foran mig. Jeg har levet i en drøm. Uden for Gud er alting drøm. Da jeg foretog rejsen til Alexandria, hørte jeg i løbet af få timer megen tale, og jeg erkendte, at vildfarelsens hær er talløs. Den forfølger mig, og jeg er omringet af sværd.

Zozimus svarede:

– Ærværdige fader, tænk på, at de hellige, og især de hellige eremitter, må gennemgå svære prøvelser. Selv om du ikke er blevet båret til himlen i serafernes arme, så er det i hvert fald sikkert, at Herren har tilstået dit billede denne nåde, eftersom Flavius, munkene og folket har været vidne til din bortførelse.

Imidlertid besluttede Paphnutius at følge med for at modtage Antonius' velsignelse.

– Broder Zozimus, sagde han, giv mig en af disse palmegrene og lad os gå vor fader i møde.

– Afsted! råbte Zozimus, den militære orden passer for os munke, som er de udvalgte soldater, du og jeg, der er abbeder,

går foran, og de andre følger efter og synger salmer.

De begav sig på vandring, og Paphnutius sagde:

– Gud er enhed, for han er sandheden, som er én. Verden er mangfoldig, fordi den er vildfarelse. Man bør vende sig fra alle naturens skuespil, selv de tilsyneladende mest uskyldige. Deres mangfoldighed, der gør dem fængslende, er tegn på, at de er onde. Det er derfor, jeg ikke kan se en papyrusblomst på det stille vand, uden at min sjæl indhylles i melankoli. Alt, hvad sanserne fornemmer, er afskyeligt. Det mindste sandskorn medfører en fare. Hver eneste ting frister os. Kvinden er kun en forening af alle de fristelser, der er spredt i den lette luft, på den blomstrende jord, i de klare vande. Lykkelig den, hvis sjæl er et forseglet kar. Lykkelig den, som vidste at gøre sig stum, blind og døv, og som ikke forstår noget af denne verden, for da er han i stand til bedre at forstå Gud!

Da Zozimus havde grundet over disse ord, svarede han:

– Ærværdige fader, jeg må berette dig mine synder, eftersom du har åbnet din sjæl for mig. På den måde vil vi skrifte for hinanden efter den apostoliske skik. Inden jeg blev munk, levede jeg et afskyeligt verdsligt liv. I Madura, en by, der er berømt for sine kurtisaner, søgte jeg alle mulige elskovseventyr. Hver nat festede jeg i selskab med unge levemænd og fløjtespillersker, og jeg tog den af dem med mig hjem, der havde behaget mig mest. Men en hellig mand som du vil aldrig kunne fatte, hvor langt mit begærs raseri drev mig. Det må være nok, når jeg siger dig, at det hverken skånede gifte kvinder eller nonner, jeg gik aldrig af vejen hverken for hor eller helligbrøde. Jeg ophidsede mine sanser med vin, og man kaldte mig med rette Maduras største drukkenbolt. Alligevel var jeg kristen og

bevarede under mine udskejelser troen på den korsfæstede Jesus. Da jeg havde sat min formue til i dette liv og mærkede fattigdommen nærme sig, så jeg den mest livskraftige af de kammerater, sammen med hvem jeg havde moret mig, i løbet af meget kort tid hentæres af en frygtelig sygdom. Hans knæ kunne ikke længere bære ham, hans rystende hænder nægtede at gøre tjeneste, hans øjne blev svage og kunne ikke holde sig åbne, og der udgik ikke andre lyde fra hans strube end en frygtelig tuden. Hans ånd var blevet sløvet og var tungere end hans legeme. Thi for at straffe ham for at have levet som dyrene, havde Gud forvandlet ham til et dyr. Tabet af mit gods og guld havde allerede indgydt mig betragtninger, der blev min frelse, men min vens eksempel udrettede endnu mere. Det gjorde et sådant indtryk på mit hjerte, at jeg forlod verden og trak mig tilbage til ørkenen. Der har jeg i tyve år nydt en fred, som intet har kunnet forstyrre. Jeg arbejder med mine munke som væver, bygmester, tømrer og endog som skriver, skønt jeg sandt at sige ikke bryder mig meget om det, da jeg altid har foretrukket handling for tænken. Mine dage er fyldt af glæder, mine nætter er drømmeløse, og jeg tror, at Herrens nåde bor i mig, fordi jeg selv midt i mine frygteligste synder altid har bevaret håbet.

Da Paphnutius hørte disse ord, løftede han øjnene mod himlen og hviskede:

– Herre, denne mand, som er tilsmudset af så mange forbrydelser, denne horkarl, denne gudsbespotter betragter du med mildhed, og du vender dig fra mig, som altid har fulgt dine befalinger! Hvor er din retfærdighed dunkel, oh min Gud, og hvor er dine veje uransagelige!

Men Zozimus strakte armene ud og sagde:

– Se der, ærværdige fader, ser det ikke på begge sider af horisonten ud som sorte rækker af vandrende myrer. Det er vore brødre, der ligesom vi går Antonius i møde.

Da de nåede frem til samlingsstedet, fik de et pragtfuldt skuespil at se. Munkehærens tre rækker dannede en uhyre halvcirkel. I første række stod de gamle fra ørkenen med krumstaven i hånd og det lange skæg, som nåede helt ned til jorden. Munkene, der blev ledet af abbederne Ephrem og Serapion, og alle eneboerne fra Nilen dannede den anden række. Bag dem stod asketerne, der var kommet fra de fjerne klipper. Nogle bar på deres sorte, udtærede kroppe usle pjalter, andre havde til klædning ikke andet end siv, der var bundet sammen med reb. Adskillige var nøgne, men Gud havde dækket dem med en hårmasse så tyk som fårenes pels. De havde alle en grøn palmegren i hånden; det lignede en smaragdfarvet regnbue, og man måtte tænke på de udvalgte kor, de levende mure om Guds stad.

Der herskede i forsamlingen en så fuldkommen orden, at Paphnutius uden besvær fandt de munke, der hørte ind under ham. Han stillede sig ved deres side, efter at han først havde gemt sit ansigt under hættten for at forblive ukendt og ikke forstyrre den fromme forventning. Pludselig løftede der sig et vældigt råb:

– Den hellige! råbtes der alle vegne fra. Den hellige! Der er den store hellige! Det er ham, som Helvede ikke har kunnet få bugt med, Guds udvalgte! Vor fader Antonius!

Derpå faldt der dyb tavshed over forsamlingen, og alle kastede sig næsegrus i sandet.

Fra toppen af en høj i det grænseløse øde vandrede Antonius dem i møde støttet af sine højtelskede disciple Macarius og Amathas. Han gik med langsomme skridt, men hans holdning var endnu rank, og man anede i ham resterne af en overmenneskelig kraft. Hans hvide skæg hang ned over hans brede bryst, hans blanke isse udsendte lysstråler ligesom Moses' pande. Hans øjne havde ørnens blik, og barnets smil strålede på hans runde kinder. Han løftede sine arme, der var trætte af et helt århundredes fabelagtige arbejde, for at velsigne sit folk, og hans stemme samlede sin sidste kraft i dette kærlighedsord:

– Hvor dine hytter er skønne, oh Jacob, hvor dine telte er livsalige, oh Israel!

I samme øjeblik genlød fra den ene ende af den levende mur til den anden som et tordenbulder, der var lutter harmoni, salmen: "*Lykkelig er den, der frygter Herren.*"

Imidlertid gik Antonius ledsaget af Macarius og Amathas fra den ene til den anden i de ældstes, anakoreternes og munkenes rækker. Denne seende, som havde skuet Himmel og Helvede, denne eremit, som fra en klippehule havde styret den kristne kirke, denne hellige, som havde styrket martyrernes tro i de tungeste prøvelsers dage, denne lærde, hvis veltalenhed havde slået kætteriet til jorden som et lyn, talte nu ømt til hver af sine sønner, gav enhver et fortroligt ord til farvel før sin lyksalige død, som Gud, der elskede ham, endelig havde lovet ham.

Han sagde til abbederne Ephrem og Serapion:

– I befaler over talløse armeer, og begge er I berømte hærførere. Derfor skal I i Himlen ikklædes en gylden rustning,

og ærkeenglen Mikael skal give jer titel af kiliarker over hans stridsmagt.

Da han fik øje på den gamle Palemon, omfavnede han ham og sagde:

– Denne er det blideste og bedste af mine børn. Hans sjæl udspreder en duft, der er lige så liflig som blomsten af de bønner, han sår hvert år.

Til abbed Zozimus talte han således:

– Du har aldrig tvivlet på den guddommelige godhed, derfor bor Herrens fred i dig. Dine dyders lilje har blomstret på din fordærvelses mødding.

Alle fik et ord af ufejlbarlig visdom.

Til de ældste sagde han:

– Apostlen har set fire og tyve oldinge hvidklædte og med kroner på hovedet sidde omkring Guds trone.

Til de unge mænd sagde han:

– Vær glade! Overlad sørgmodigheden til denne verdens lykkelige.

Således gik han langs fronten af denne hær af åndelige sønner og spredte opmuntring.

Da Paphnutius så ham nærme sig, kastede han sig på knæ, sønderrevet af håb og frygt:

– Min fader, min fader, råbte han i sin angst, min fader! Kom mig til hjælp, thi jeg forgår. Jeg har givet Gud Thaïs' sjæl, jeg har levet på toppen af en søjle og i et gravkammer. Jeg har så uophørligt ligget med min pande imod jorden, at den er blevet ru som kamelens knæ. Og dog har Gud forladt mig. Velsign mig, min fader, og jeg bliver frelst. Ryst isoptræet, og jeg vil blive tvættet ren og stråle som sneen.

Antonius svarede ikke, han så på abbeden fra Antinoes munke med det blik, hvis glans ingen kunne udholde. Han betragtede længe Paul, som man havde givet tilnavnet den Enfoldige, og gjorde tegn til ham, at han skulle nærme sig. Da alle undrede sig over, at den store mand henvendte sig til en så ringe begavet munk, sagde Antonius:

– Gud har vist denne mand større nåde end nogen af jer. Opløft dine øjne, min søn Paul, og sig, hvad du ser i Himlen. Paul den Enfoldige løftede øjnene, hans ansigt strålede, og hans tunge løste sig.

– Jeg ser i Himlen, sagde han, et leje, der er smykket med forhæng af purpur af guld. Omkring det holder tre jomfruer vagt, for at ingen sjæl skal nærme sig uden den udvalgte, til hvem det er bestemt.

Paphnutius, der troede, at dette leje var et symbol på hans forherligelse, takkede allerede Gud. Men Antonius gjorde tegn til ham, at han skulle tie og høre på Paul den Enfoldige, som mumlede i ekstase:

– De tre jomfruer taler til mig, de siger en helgeninde skal just forlade jorden, Thaïs fra Alexandria ligger for døden. Og vi har rejst hende et strålende leje, for vi er hendes dyder: tro, frygt og kærlighed.

Antonius spurgte:

– Min ven, hvad ser du mere?

Paul lod forgæves sit blik vandre fra zenith til nadir, fra vest til øst, da hans øjne pludselig faldt på abbeden fra Antinoe. En hellig forfærdelse fik hans ansigt til at blegne, og i hans øjne kom der et genskær af usynlige flammer.

– Jeg ser, mumlede han, tre dæmoner, som helt øre af glæde bereder sig til at gribe denne mand. De ligner et tårn, en kvinde og en troldmand. Alle tre bærer de deres navn indbrændt med glødende jern, den første på panden, den anden på bugen, den tredje på brystet, og disse navne er hovmod, sanselighed og tvivl.

Jeg har set.

Da Paul den enfoldige havde talt således, fik han igen sine sløve øjne, sin hængende mund og vendte tilbage til sin vante enfoldighed.

Og da munkene fra Antinoe ængsteligt betragtede Antonius, erklærede den hellige mand:

– Gud har åbenbaret os sin retfærdige dom. Vi bør tilbede ham og tie.

Så forlod han dem under velsignelser.

Solen, som gik ned i horisonten, indhyllede ham i sin strålepragt, og hans skygge, der ved himmelsk nåde var blevet uhyre stor, udrullede sig bag ham som et endeløst tæppe til tegn på det lange minde, søm denne helgen skulle efterlade blandt menneskene.

Paphnutius var blevet stående, men han var som lamslået, han hverken så eller hørte noget. Hans øren var kun fyldt af dette ene: Thaïs ligger for døden! En sådan tanke var aldrig faldet ham ind. Tyve år igennem havde han betragtet mumiehovedet, og nu blev han forbløffet og fortvivlet ved tanken om, at døden skulle slukke Thaïs' øjne. Thaïs ligger for døden! Ufattelige ord! Thaïs ligger for døden! Hvilken ny og frygtelig betydning fik ikke disse fire ord! Thaïs ligger for døden! Til hvad nytte er solen, blomsterne, bækkene og hele

skabelsen? Thaïs ligger for døden! Til hvad nytte er da hele verden? Pludselig gav det et sæt i ham. Se hende, se hende endnu en gang! Han gav sig til at løbe, han vidste ikke, hvor han var, eller hvorhen han løb, men instinktet ledede ham med usvigelig sikkerhed, han gik lige ned til Nilen. En sværm af sejlere dækkede den stigende flod, han sprang ombord i et fartøj, der var fyldt med nubiere, og dér kastede han sig ned i forstavnen; hans øjne fortærede grådigt rummet, og han råbte i smerte og raseri:

– Dåre, dåre, som jeg var, at jeg ikke fik ejet Thaïs, mens det endnu var tid. Dåre, når jeg har kunnet tro, at der i hele verden eksisterede andet end hende! Vanvid! Jeg har fyldt min tid med Gud, med min sjæls frelse, med det evige liv, som om alt dette betød noget som helst, når man havde set Thaïs. Tænke sig, at jeg virkelig ikke ville indrømme, at den lyksalige evighed rummedes i ét eneste af denne kvindes kys, at livet uden hende er blottet for mening og ikke er andet end en ond drøm! En tåbe har jeg været! Du har set hende, og du har begæret den anden verdens goder. Feje hund! Du har set hende, og du har frygtet Gud. Gud! Himlen! Hvad er det? Og hvad kan de byde dig, som kan opveje den allermindste smule af det, som hun kunne have skænket dig? Ynkkelige tåbe, der har søgt den guddommelige godhed andet steds end på Thaïs' læber! Hvem er det, der har gjort dig blind? Forbandet være ham, som har blindet dig! Du kunne for en pris af den evige fordømmelse købe et øjeblik af hendes elskov, og du gjorde det ikke! Hun åbnede sine arme for dig, indgnedet med blomsternes saft og duft, og du begravede dig ikke i hendes blottede brysts uudsigelige salighed! Du lyttede til den skinsyge røst, som sagde til dig: "Giv afkald." Oh,

du nar, du sørgelige nar! Oh samvittighedsnag! Oh! fortvivlelse!
Nu har jeg ikke engang den fryd at kunne bære mindet om en uforglemmelig time med mig til Helvede og råbe til Gud:

"Brænd mit kød, lad alt blod i mine årer tørre hen, sønderbryd mine ben, du vil dog aldrig kunne fravriste mig det minde, som skal hylle mig i sin duft og forfriske mig gennem århundreders århundreder!" ... Thaïs ligger for døden! Latterlige Gud, om du vidste, hvor jeg blæser ad dit Helvede! Thaïs ligger for døden, og hun skal aldrig tilhøre mig, aldrig, aldrig!

Og mens båden blev båret frem af den hastige strøm, blev han liggende hele dagen igennem i forstavnen og gentog:

– Aldrig! Aldrig! Aldrig!

Og ved tanken om, at hun havde givet sig hen, men ikke til ham, at hun havde udgydt strømme af elskov over verden, og at han ikke engang havde fugtet sine læber i dem, fo'r han op, ude af sig selv, og hylede af smerte. Han sønderrev sit bryst med sine negle og bed sig i armene. Han tænkte:

– Om jeg blot kunne dræbe alle dem, som hun har elsket!

Tanken på alle disse drab fyldte ham med vellystigt raseri. Han drømte om at kvæle Nikias ganske langsomt, give sig god tid og stirre ham dybt ind i øjnene. Så lagde hans raseri sig pludseligt. Han græd, han hulkede. Han blev mat og blid. En uanet ømhed gjorde hans sjæl svag. Han fik trang til at kaste sig om sin barndomskammerats hals og sige til ham: "Nikias, jeg elsker dig, blot fordi du har elsket hende. Tal til mig om hende! Sig mig det, hun sagde til dig." Og uophørligt gennemborede disse ord hans hjerte: "Thaïs ligger for døden!"

Dagens lys! nattens sølverne skygger, stjerner, himle, træer med dirrende kroner, rovdyr, menneskenes angstfulde sjæle,

hører I ikke: "Thaïs ligger for døden!" Lys, vindpust og dufte, forsvind! Vig bort, alverdens former og tanker! "Thaïs ligger for døden!" ... Hun var universets skønhed, og alt, som kom i hendes nærhed, strålede i genskæret af hendes skønhed. Hvor denne gamle mand og disse vismænd, der sad omkring hende ved gæstebuddet i Alexandria, var elskelige. Hvor de talte harmonisk! En sværm af smilende billeder boltrede sig på deres læber, og vellysten gav alle deres tanker duft. Og fordi Thaïs' åndedræt ombølgede dem, var alt, hvad de sagde, elskov, skønhed, sandhed. Den bedårende gudløshed gav deres taler ynde. Hvor frit og fortryllende udtrykte de ikke det menneskeliges herlighed! Ak ve! Ak ve! Alt det er nu kun en drøm. Thaïs ligger for døden! Hvor vil jeg ikke selv blive til intet, når hun er død! Men kan du dø, du ynkelige foster, du misfoster, gennemvædet af galde og golde tårer Elendige misfoster, tror du virkelig, at du skulle kunne nyde døden, du, som aldrig har kendt livet? Jo, forudsat at Gud er til, og at han fordømmer mig! Jeg håber det, jeg vil det. Du Gud, som jeg hader, hør mig. Styrkt mig i fordømmelse. For at tvinge dig til det spytter jeg dig i dit ansigt. Jeg må, jeg må finde et evigt helvede for dér at få luft for den evighed af raseri, som opfylder mig.

Ved daggry modtog Albina abbeden fra Antinoe på tærsklen til klosteret.

– Du er velkommen her i vor bolig, ærværdige fader, for du kommer uden tvivl for at velsigne den helgeninde, du havde skænket os. Du ved, at Gud i sin barmhjertighed kalder hende til sig; og hvordan skulle du ikke kende en nyhed, som englene

har bragt fra ørken til ørken. Ja, Thaïs er nu sin lyksalige død nær. Værket er fuldbyrdet, og jeg må i få ord berette dig om hendes levevis her iblandt os. Da hun efter din afrejse var lukket inde i cellen, som havde dit segl på døren, sendte jeg hende føde og en fløjte, som den pigerne spiller på ved festerne. Jeg gjorde det, for at hun ikke skulle falde hen i melankoli, og for at hun ikke skulle vise Gud mindre ynde og talent, end hun havde vist menneskene. Jeg havde ikke handlet uklogt, for Thaïs lovede hver dag på sin fløjte Herren, og jomfruerne, som ikke kunne lade være med at lytte til den usynlige fløjtes toner, sagde: "Vi hører nattergalen i Himlens buskadser, den korsfæstede Jesu døende svale." Sådan fuldbyrdede Thaïs sin bod, da døren, som du havde forseglet, efter tres dages forløb åbnede sig af sig selv, og lerseglet sønderbrødes uden at nogen menneskelig hånd havde rørt ved det. På dette tegn forstod jeg, at den prøvelse, du havde pålagt hende, burde ophøre, og at Gud havde forladt fløjtespillersken hendes synder. Fra da af delte hun mine døtres liv, arbejdede og bad med dem. Hun var dem et opbyggeligt eksempel ved sine ydmyge lader og ord, og hun lignede en kyskhedens statue. Undertiden kom der en bedrøvelse over hende, men disse skyer spredte sig hurtigt. Da jeg så, at hun var knyttet til Gud ved troen, håbet og kærligheden, nærrede jeg ingen frygt for at anvende hendes kunst, ja endog hendes skønhed, til opbyggelse for søstrene. Jeg bad hende fremstille for os de stærke kvinders og de vise jomfruers handlinger i skriften. Hun viste os Esther, Deborah, Judith, Maria, Lazarus' søster og Maria, Jesu moder. Jeg ved vel, ærværdige fader, at din strengthed oprøres ved tanken på disse skuespil. Men du ville selv være blevet rørt, hvis du i disse fromme scener havde set

hende udgyde virkelige tårer og strække sine arme som palmegrene mod himlen. Jeg har i mange og lange år ledet kvinder, og jeg har gjort mig til regel aldrig at modarbejde deres natur. Alle frø giver ikke samme blomster, alle sjæle bliver ikke hellige på samme måde. Man må også tage i betragtning, at Thaïs har givet sig selv til Gud, mens hun endnu var skøn, og et sådant offer er omend ikke enestående, så dog meget sjældent ... Denne skønhed, hendes naturlige klædning, har endnu ikke forladt hende efter de tre måneders feber, hvoraf hun nu dør. Eftersom hun under sin sygdom uophørligt beder om at få himlen at se, lader jeg hende hver morgen bære ud i gården ved brønden under det gamle figentræ, i hvis skygge abbedisserne i dette kloster plejer at afholde deres sammenkomster. Dér vil du finde hende, ærværdige fader. Men skynd dig, for Gud kalder på hende, og i aften skal et liglagen dække dette ansigt, som Gud skabte til verdens forargelse og opbyggelse.

Paphnutius fulgte Albina ud i gården, der lå badet i morgenlyset. Langs tegtagene sad duer som perler på snor. På et leje i skyggen af figentræet hvilede Thaïs kridhvid og med korslagte arme. Ved hendes side stod tilslørede kvinder og læste dødsbønnerne:

– Hav medlidenhed med mig, min Gud, for din store miskundheds skyld, og udslet mine synder for din uudtømmelige barmhjertigheds skyld!

Han kaldte på hende:

– Thaïs!

Hun løftede øjenlågene og vendte sit hvide blik derhen, hvor stemmen kom fra. Albina gjorde tegn til de tilslørede kvinder,

at de skulle fjerne sig lidt.

– Thaïs! gentog munken.

Hun løftede hovedet, der kom et svagt åndepust over hendes hvide læber.

– Er det dig, min fader ... Husker du kildens vand og dadlerne, som vi plukkede sammen ... Den dag, fader, fødtes jeg til kærligheden ... til livet.

Hun tav og lod hovedet synke tilbage.

Døden var over hende, og dødskampens sved perlede på hendes pande. En turteldue brød den højtidelige stilhed og løftede sin klagende røst. Derpå blandede munkens hulken sig med jomfruernes sang:

– Aftvæt mit smuds, og rens mig for mine synder. For jeg kender min uretfærdighed, og mine synder rejser sig uophørligt imod mig.

Pludselig rejste Thaïs sig i sin seng. Hendes violblå øjne spærrede sig op, hun strakte armene ud mod de fjerne høje, hendes blik flygtede langt bort, og hun sagde med klar og ren røst:

– Dér er den evige morgens roser!

Hendes øjne strålede, en svag rødme farvede hendes tindinger. Hun levede op igen, lifligere og skønnere end nogensinde. Paphnutius lagde sig på knæ og slyngede sine arme om hende.

– Dø ikke, skreg han, med en besynderlig stemme, han ikke selv kendte. Jeg elsker dig, dø ikke! Hør mig, min Thaïs! Jeg har bedraget dig, jeg var kun en elendig dåre. Gud, Himlen, alt det betyder ingenting. Det eneste sande er jordens liv og menneskenes elskov. Jeg elsker dig! Dø ikke! Det kan ikke være

muligt! Du er alt for dyrebar, kom, kom med mig! Lad os flygte, jeg vil bære dig langt bort i mine arme. Kom, vi skal elske hinanden. Så hør mig dog, min egen elskede, og sig jeg skal leve, jeg vil leve. Thaïs, Thaïs, rejs dig!

Hun hørte ikke, hvad han sagde. Hendes øjne fortabte sig allerede i uendeligheden.

Hun hviskede:

– Himlen åbner sig. Jeg ser englene, profeterne og de hellige ... Den gode Theodorus er imellem dem, han har hænderne fulde af blomster, han smiler til mig og kalder på mig ... to serafer kommer mig i møde. De nærmer sig ... hvor er de skønne! ... Jeg ser Gud.

Hun udstødte et suk af fryd, og hendes hoved faldt livløst tilbage på puden. Thaïs var død. Paphnutius omklamrede hende i et fortvivlet favntag, ude af sig selv af begær, raseri og elskov.

Albina råbte til ham:

– Bort, fordømt!

Og hun lagde varsomt sine fingre på den dødes øjenlåg. Paphnutius veg vaklende tilbage. Hans øjne var svedet af ild, og hans følte jorden åbne sig under sine fødder.

Jomfruerne istemte Zakarias' salme:

– Velsignet være Herren, Israels Gud.

Pludselig blev ordene siddende i deres struber. De havde set munkens ansigt, og de blev så forfærdede, at de flygtede, idet de råbte:

– En vampyr! En vampyr!

Han var blevet så styg, at han, da han strøg sig over ansigtet, følte sin egen hæslighed.

Om "Thaïs"

Forfatter: Anatole France (1844-1924).

Første udgave: *Thaïs : conte philosophique*. Føljeton i *Revue des Deux Mondes* 1. juli – 1. august 1889, bogudgave Calman-Lévy, Paris 1890.

Denne udgave efter: Anatole France: *Thaïs*. Ved Chr. Rimestad. Aschehoug Dansk Forlag, København 1927.

Oversætter: Christian Rimestad (1878-1943).

Redigeret af: Kim N. Jensen.

Forside: Efter maleri af Adrien-Henri Tanoux (1865-1923): *Thaïs* (1920).

ISBN 978-87-7628-351-3

2. ebogsudgave, tidligere udgave 978-87-7979-610-2 (Ølstrykke 2018).

© 2026 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk

